T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ÖĞRENCİLERİN LİSANS EĞİTİMİNE KARŞI TUTUMLARI VE PSİKOSOSYAL UYUMLA İLİŞKİSİ

SURA MOHAMMED SAJET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK

Çankırı – 2021/2022

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ÖĞRENCİLERİN KOLEJE KARŞI TUTUMLARI VE PSİKOSOSYAL UYUMLA İLİŞKİSİ

SURA MOHAMMED SAJET

ORCID: 0000-0002-8972-0615

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK

Çankırı – 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ ..... **iv**
TEZ KABUL VE ONAY ..... **v**
ÖNSÖZ ..... **vii**
ÖZET ..... **viii**
ABSTRACT ..... **ix**
TABLO LİSTESİ ..... **x**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xii**

1. GİRİŞ **1**

2. YÖNTEM **3**
2.1. Araştırmanın Amacı 5
2.2. Araştırmanın Önemi 5
2.3. Araştırma Terimlerini ve Kavramlarını Tanımlama 6
2.4. Araştırmanın Evreni 7
2.5. Önceki Çalışmalar 7
2.5.1. Öğrenci Tutumlarını Ele Alan Çalışmalar 7
2.5.2. Öğrencilerin Psikososyal Uyumunu Ele Alan Çalışmalar 9
2.6. Daha Önce Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi 12

3. TUTUMLAR **15**
3.1. Tutum Tanımı 15
3.2. Tutum Oluşumunun Kaynakları 17
3.2.1. Aile 17
3.2.2. Arkadaşlar 17
3.2.3. Medya 17
3.2.4. Kişinin Kendisi 18
3.3. Tutumları Açıklayan Teoriler 18
3.3.1. Davranış Teorisi 18
3.3.2. Toplumsal Öğrenme Teorisi 18
3.3.3. Bilişsel Teori 18
3.3.4. Psikoanalitik Teori 19
3.4. Tutumun Bileşenleri 19
3.4.1. Bilişsel Bileşen (Algısal) 19
3.4.2. Duygusal (ya da Vicdanî) Bileşen 19
3.4.3. Davranışsal Bileşen 20
3.5. Tutumun Özellikleri 20
3.6. Tutumun İşlevleri 21
3.7. Tutum Anketi 21
3.7.1. Toplumsal Boyut Anketi (Bogardus Yöntemi) 22
3.7.2. Thurston'un Anket Yöntemi 22
3.7.3. Osgood Anketi 22
3.7.4. Likert Anketi 22
3.7.5. Guttman Anket Yöntemi 23
3.8. Tutumları Değiştirme Araçları 23
3.8.1. Davranışlarda Zorunlu Değişiklik 23

3.8.2. Bakış Açılarının Değişmesi 23
3.8.3. Grubun Değiştirilmesi 24
3.9. Tutumları Değiştirmeye Engel Olan Durumlar 24

4. PSİKOSOSYAL UYUM 25
4.1. Uyum Kavramı 25
4.2. Uyum Koşulları 26
4.3. Uyum ile İlgili Bazı Kavram ve Terimler 27
4.4. Uyumun Boyutları ve Alanları 28
4.4.1. Sosyal Boyut 28
4.4.2. Biyolojik Boyut 30
4.4.3. Psikolojik Boyut 30
4.5. Uyum Teorileri 31
4.5.1. Davranış Teorisi 31
4.5.2. Psikanaliz Teorisi 31
4.5.3. İnsanlık Teorisi 32
4.5.4. Biyolojik Teori 33
4.6. Psikososyal Uyum 34
4.6.1. Psikolojik Uyum Kavramı 34
4.6.2. Psikolojik Uyum Kriterleri 35
4.6.3. Sosyal Uyum Kavramı 36
4.6.4. Sosyal Uyum Kriterleri 37
4.6.5. Psikososyal Uyumu Engelleyen Faktörler 38

5. ARAŞTIRMA MODELİ 40
5.1. Araştırma Modeli 40
5.2. Evren ve Örneklem 40
5.3. Veri Toplama Araçları 42
5.3.1. Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutum Anketi 42
5.3.2. Psikososyal Uyum Anketi 48
5.3.3. Denklemler ve İstatistiksel Yöntemler 55

6. ARAŞTIRMA BULGULARI 56
6.1. Hedef 1: Üniversite Öğrencilerinin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi 56
6.2. Hedef 2: Değişkenlere (Cinsiyet, Branş, Sınıf) Göre Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumlarındaki Farklılıklar 57
6.2.1. Cinsiyet (Erkek, Kadın) Değişkenine Göre Farklılıklar: 58
6.2.2. Branş Değişkenine (Fen Bilimleri, Beşeri Bilimler) Göre Farklılıklar 59
6.2.3. Sınıf Değişkenine (Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü) Göre Farklılıklar 59
6.2.4. (Cinsiyet * Branş) Arasındaki Etkileşime Göre Farklılıklar 61
6.2.5. (Cinsiyet * Sınıf) Arasındaki Etkileşime Göre Farklılıklar 61
6.2.6. (Branş * Sınıf) Arasındaki Etkileşime Göre Farklılıklar 61
6.2.7. Üç Bağımsız (Cinsiyet, Uzmanlık ve Sınıf) Değişkeni Arasındaki Etkileşime Göre Farklılıklar 61
6.3. Hedef 3: Lisans Öğrencilerinin Psikososyal Uyumunun Belirlenmesi 64
6.4. Hedef 4: Değişkenlere Göre (Cinsiyet, Branş, Sınıf) Lisans Öğrencileri Arasında Psikososyal Uyum 65
6.4.1. Cinsiyet değişkenine (erkek, kadın) göre uyum 66
6.4.2. Branş değişkenine (fen bilimleri, beşeri bilimler) göre uyum 67

6.4.3. Sınıf değişkenine (birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü) göre uyum 67
6.4.4. (Cinsiyet * Branş) Arasındaki Etkileşime Göre Uyum 69
6.4.5. (Cinsiyet * Sınıf) Arasındaki Etkileşime Göre Uyum..... 69
6.4.6. (Branş * Sınıf) Arasındaki Etkileşime Göre Uyum..... 69
6.4.7. Üç bağımsız değişken (cinsiyet, branş ve sınıf) arasındaki etkileşim 70
6.5. Hedef 5: Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumları İle Psikososyal Uyum Arasındaki İlişkinin Gücünün ve Yönünün Belirlenmesi 75

7. SONUÇ VE ÖNERİLER..... 77

KAYNAKÇA 79
EKLER..... 88
ÖZGEÇMİŞ..... 96

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "Öğrencilerin Lisans Eğitimine Karşı Tutumları Ve Psikososyal Uyumla İlişkisi" adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

… / … / 2022

İmza

Sura Mohammed SAJET

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sura Mohammed SAJET tarafından hazırlanan **"**ÖĞRENCİLERİN LİSANS EĞİTİMİNE KARŞI TUTUMLARI VE PSİKOLOJİK UYUMLA İLİŞKİSİ" başlıklı bu çalışma, *[04.03.2022]* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oy birliği ile* başarılı bulunarak jürimiz *tarafından Eğitim Bilimleri* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: **Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK**	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. **Üyesi**. Filiz BECİ	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. **Üyesi**. Esra TÖRE	İmza: ……..

ONAY

Bu tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun **...../..../** 202.. tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bana bu çalışmayı hazırlama fırsatı veren Allah'a hamd olsun. Tezi hazırlama ve yazma sürecinde bilimsel yönlendirmeleri, verimli tavsiyeleri ve sürekli takibi için saygıdeğer hocam Sayın *Dr. Adem ÇİLEK*'e, lisansüstü öğrencilerinin gereksinimlerini karşılayan Sosyal Bilimler Enstitüsü Dekanlığını temsilen Sayın *Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN*'a ve Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığını temsilen Sayın *Prof. Dr. Hasan Coşkun*'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca Eğitim Bilimleri Bölümü'nün seçkin hocalarına, desteklerini hiç esirgemeyen aileme, adını burada zikredemediğim dostlarıma; çalışma süresince gösterdikleri sabır ve yardımlardan dolayı en derin şükranlarımı ve minnetimi ifade eder, bu çalışmanın Türkiye ve Irak arasındaki dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin akademik anlamda gelişmesine katkıda bulunmuş olmasını umarım.

…./…./ 2022

Sura Mohammed SAJET

ÖZET

Tezin Başlığı : Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumları ve Psikososyal Uyumla İlişkisi
Tezin Yazarı : Sura Mohammed SAJET
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi :

Bu çalışmanın amacı; öğrencilerin lisans eğitimine karşı olumlu veya olumsuz tutumlarını, öğrencilerin cinsiyet, branş, sınıf değişkenlerine göre lisans eğitimine karşı tutumlarını, lisans öğrencilerinin psikososyal eğilimlere ve deneyime göre tam veya kısmi uyumunu, cinsiyet, branş, sınıf, okuldan atılma ilişkisi değişkenlerine göre psikososyal uyum ve öğrencilerin lisans eğitimine karşı tutumları ile psikososyal uyum (doğrudan ilişki veya ters ilişki) arasındaki korelasyonun gücü ve yönü arasındaki ilişkileri tespit etmektir.

Araştırmada; lisans öğrencilerinin lisans eğitimine karşı olumlu tutumları olduğu; erkek ve kadın lisans öğrencileri ile fen bilimleri ve beşeri bilimler branşlarının lisans eğitimine karşı olumlu tutumlarda eşit olduğu gözlemlenirken lisans öğrencilerinin yaşları ve öğrenim durumlarına göre psikososyal uyumdan iyi ölçüde yararlandığı; erkek ve kadın) lisans öğrencilerinin ve fen bilimleri ve beşeri bilimler branşlarının tutum ve psikososyal uyum açısından eşit olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumları ile psikososyal uyumları arasında pozitif ve güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgular ışığında birtakım önerilerde bulunulmuştur. Lisans öğrencilerinin kültürel faaliyetlere ve konferanslara katılımları sağlanarak kültürel farkındalık düzeyi güçlendirilmeli, uygarlığa dair ufku genişletilmeli ve eğitim kurumlarında sosyalleşme yöntemlerine vurgu yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Öğrencilerin lisans eğitimine karşı tutumu, psikososyal uyum, üniversite öğrencisi

ABSTRACT

Thesis Title	**:** Students' attitudes towards college and its relationship with psychosocial adaptibility.
Author	**:** Sura Mohammed SAJET
Supervisor	**:** Dr.Öğr. Üye. Adem ÇİLEK
Department	**:** Educational Sciences
Thesis Type	**:** Master's Thesis
Date of Acceptance	**:**

The current research aims to determine the strength of the relationship between university students and what we will mention below: Students' attitudes towards the College (positive or negative), students' attitudes towards College (gender, specialization, class) according to variables, psychosocial compatibility of College students. (Full or relative agreement based on preferences and experience), psychosocial cohesion (a positive relationship) by variables (gender, specialization, class), strength and direction of the correlated relationship between students' attitudes towards College and psychosocial cohesion (positive or inverse relationship).

The study came to a number of conclusions, including: College students have positive attitudes towards the college, college students (men, women) and specialties (scientific, human) are equal in positive attitudes towards the college, college students have good psychological and social compatibility due to their age and nature of their education, college students (male, female) and specialization (scientific, human) are equal in terms of s and psychosocial adaptibility, there is a positive and strong correlation between students' attitudes towards College and psychosocial compatibility.

In light of these results, a number of recommendations were made at the time. The need to strengthen the level of cultural awareness and expand the cultural horizon among College students by incorporating them into cultural courses and conferences. To emphasize socialization methods in educational institutions.

Keywords: Students' attitudes towards college, psychosocial adaptation, college students.

TABLO LİSTESİ

Tablo No: **Sayfa**

Tablo 5.1: Branş, Cinsiyet ve Sınıfa Göre Ayrılmış Araştırma Evreni 41
Tablo 5.2: Branş, Cinsiyet ve Sınıflara Göre Dağıtılmış Araştırma Örneklemi 41
Tablo 5.3: Jürilerin Tutum Anketindeki Görüşleri İçin Hesaplanan Ki-Kare Değerleri 43
Tablo 5.4: Branş, Cinsiyet ve Sınıflara Göre Dağıtılan İstatistiksel Analiz Örneklemi 44
Tablo 5.5: Tutum Anketi Maddelerinin Ayırt Edici Gücü..... 45
Tablo 5.6: Tutum Anketinin Toplam Puanı İle Madde Puanının Korelasyon Katsayısının Değerleri..... 46
Tablo 5.7: Psikososyal Uyum Anketine İlişkin Jüri Görüşleri İçin Hesaplanan Ki-Kare Değerleri..... 49
Tablo 5.8: Psikososyal Uyum Anketi Maddelerinin Ayrımcı Gücü 51
Tablo 5.9: Psikososyal Uyum Anketinin Toplam Puanı İle Madde Puanının Korelasyon Katsayısının Değerleri 52
Tablo 6.1: Üniversite Öğrencileri Arasında Lisans Eğitimine Yönelik Tutum Anketinin Bir Örneklemi İçin T Testinin Sonuçları 56
Tablo 6.2: Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutum Anket Puanının Cinsiyet, Branş ve Sınıfına Göre Örneklem Bireylerine Dair Ortalaması Ve Standart Sapması 57
Tablo 6.3: Tutum Anketinin Puanlarına Dair Cinsiyet, Branş Ve Sınıf Değişkenlerine Göre Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutum Puanlarının İki Değişkenli Analizinin Özeti 58
Tablo 6.4: Tutum Anketi Ortalama Puanlarını Sınıfa Göre Karşılaştıran Sözlü Test 59
Tablo 6.5: Lisans Öğrencileri Arasında Psikososyal Uyum Anketinin Bir Örnekleminin T Testinin Sonuçları..... 65
Tablo 6.6: Psikososyal Uyum Anketi Puanları İçin Örneklem Üyelerinin Cinsiyet, Branş ve Sınıfa Göre Ortalaması ve Standart Sapması 65
Tablo 6.7: Psikososyal Uyum Anketinin Puanları İçin Cinsiyet, Branş ve Puan Değişkenlerine Göre İki Yönlü Varyans Analizinin Özeti 66

Tablo 6.8: Psikososyal Uyum Anketinin Ortalama Puanlarını Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırmak İçin Sözlü Test 68
Tablo 6.9: Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumları İle Psikososyal Uyum Arasındaki Korelasyon Katsayısı 76

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No: **Sayfa**

Şekil 6.1: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre dağılımı 62
Şekil 6.2: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutum puanlarının branş değişkenine göre dağılımı 63
Şekil 6.3: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının puan değişkenine göre dağılımı 64
Şekil 6.4: Psikososyal uyum anketinin puanları için branş değişkenleri ile sınıf puanı arasındaki etkileşim..... 70
Şekil 6.5: Psikososyal uyum anketi puanlarının cinsiyet, fen bilimleri branşı ve sınıfları değişkenleri arasındaki etkileşim 71
Şekil 6.6: Psikososyal uyum anketi puanlarının cinsiyet, beşeri bilimler branşı ve sınıf değişkenleri arasındaki etkileşim 72
Şekil 6.7: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyum puanlarının cinsiyet değişkenine göre dağılım 73
Şekil 6.8: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyum puanlarının branş değişkenine göre dağılımı 74
Şekil 6.9: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyum puanlarının sınıf değişkenine göre dağılımı 75

1. GİRİŞ

Tutumlar, bireylerin kişiliklerinin ve uyumlarının oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar için doğru tutumların nasıl oluşturulacağıyla ilgilenmek, birey ve toplumun çıkarına olması adına, öğrencileri eğiten kurumların yanı sıra ebeveynlerin hayatında geniş ve önemli bir yer tutmaktadır.

Bu bağlamda, aile ve eğitim kurumları gibi çeşitli mecralarda günümüz hayatına çok hızlı giriş yapan mevcut teknolojik gelişmelerin toplum üzerinde ciddi etkilerine tanık olunmaktadır. Zira teknololik gelişmeler, bireylerin ilkokuldan üniversiteye kadar psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını büyük ölçüde tatmin edecek derecede büyüklüğe sahiptir. Dolayısıyla bireylerin özellikle de öğrencilerin hayatında, bireyin maruz kaldığı birçok çevresel olgu ve etki nedeniyle yeni tutumlar oluştuğu görülür.

Lisans eğitimi de dahil olmak üzere eğitim kurumları öğrencinin ulaşmak istediği hedefe artık ulaşamıyorsa öğrencilerin aile, arkadaş gibi birçok farklı sosyal grupla ilişkisi ve onlarla etkileşimi sonucunda, ferde bazı talepler dayatılır; davranış ve tutumları da buna göre düzenlenir. Bu nedenle, lisans eğitimi de dahil olmak üzere eğitim kurumu, yalnızca akademik öğrenmenin gerçekleştiği yer olmaktan çıkar ve öğrencilerin birbirleriyle etkileşime girdiği, birbirlerini etkilediği küçük bir yer ve topluluk haline gelir. Öğrencilerin sahip olduğu tutumlar davranışını önemli ölçüde ve doğrudan etkiler ve katılımını bireysel veya toplu olarak başkaları ile organize eder ve yönlendirir.

Bu nedenle, tutumlar bireylerin sosyal davranışlarının önemli ve kilit belirleyicileridir. Aynı zamanda sosyal psikolojinin en önemli konularından biri olarak kabul edilir. Dolayısıyla, bu çalışma, lisans eğitimi gören öğrenciler arasında lisans eğitimine yönelik psikolojik tutumlardaki farklılıkların ve psikososyal uyumları arasındaki korelasyonun boyutunu anlamaya çalışmıştır.

Çalışma teorik yön ve saha çalışması olmak üzere iki yönde ilerlemiştir. Teorik yön aşağıdaki gibi beş bölümden oluşmaktadır:

Birinci Bölüm: Bu bölümde araştırma terim ve kavramları tanımlanarak daha önce yapılmış en önemli çalışmalardan bahsedilerek ve bu çalışmalar hakkında yorum

yapılarak araştırmanın problemi, alt problemleri, araştırma amaçları ve araştırmanın önemi ele alınmış ve açıklanmıştır.

İkinci bölüm: Konuşmaları içermekle birlikte tutumların tanımı, tutumların oluşum kaynakları, tutumları açıklayan teoriler, tutumların bileşenleri, özellikleri, işlevleri, ölçme yöntemleri, değiştirme araçları ve engelleri açıklanmıştır.

Üçüncü bölüm: Bu bölümde, uyumluluk kavramı açısından psikososyal uyuma, en önemli tanımlarına, uyumun en önemli boyutları, uyumu açıklayan teoriler, uyum kriterleri ve psikososyal uyumu engelleyen faktörlere değinilmiştir.

Dördüncü bölüm: Bu bölümde ise; izlenen yaklaşım, araştırma topluluğu, temel araştırma örneklemi, araştırmada kullanılan araçların sunumu, sonuçlara ulaşmak için kullanılan en önemli istatistiksel araç ve tekniklerin tanımlanması yönünden araştırmada izlenen metodolojik prosedürlerden söz edilmiştir.

Beşinci bölüm: Bu bölümde araştırma sonuçlarının sunumu, analizi ve tartışması yer almaktadır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde, çalışmanın problemine ve konunun çıkış noktası olan sorulara dair ayrıntılı bir sunum yapılacaktır. Ayrıca çalışmanın öneminden ve araştırmanın gerçekleşmesini istediği amaçlardan da bahsedilecektir. Bunun yanında araştırmada var olan değişkenlerin uygulamaya ilişkin en önemli tanımları ve kavramları da sunulacaktır. Ayrıca, çalışmanın değişkenleri ile açık ve doğrudan ilişkisi olan önceki çalışmalardan da bahsedilecektir.

Tutum kavramı, sosyal davranışın önemli ve temel belirleyicilerinden biridir ve bir kişinin başkalarıyla etkileşime girdiği sosyal durumlarda onlarla olan ilişkilerinde uyum sağladığı ve rıza gösterdiği ölçüde önemli bir rol oynar.

Birey, gerek psikososyal bağlamda gerekse fiziksel bir ortamda olsun farklı konulara yönelik birçok tutum gösterir. Bununla, bireyin siyasi olaylara, organizasyonlara, sanata, spora, sosyal faaliyetlere, eğitime ve okula karşı oluşturduğu tutumlar kastedilmektedir ve kişinin olumsuz veya olumlu olması muhtemel olan tutumu bunlarla tespit edilebilir.

Birçok çalışma, sosyal davranışı belirlemede tutumların önemini teyit etmiştir. Öğrencilerin eğitim süreçlerinde psikolojik ve sosyal uyumları hakkında araştırmacılar ve uzmanlar tarafından dile getirilen endişeler göz önüne alındığında lisans eğitimine yönelik tutumlar çok dikkat çekmiştir.

Bloom (1971) ve Jackson (1968) araştırması, akademik başarı ile tutumlar arasında pozitif bir ilişkinin varlığını teyit etmiştir. Bu durum, lisans eğitiminde iyi bir eğitim ve başarının üniversiteye karşı olumlu tutumların oluşmasına yol açabileceği anlamına gelmektedir. Muhakkak ki bu olumlu tutumlar, gelecekte iyi bir eğitime ve başarıya yol açabilir. Bu tutumların değiştirilmesi, öğrencilerin fakülte içindeki eğitime yönelik davranışlarında duygusal yönlerinin gelişmesine yol açarken aynı zamanda bu gelişim de öğrencilerin psikolojik ve sosyal uyumlarında bu değişikliğe katkıda bulunur. Bu dönem, okul eğitimini kabullenme neticesinde ortaya çıkan bileşenlerin sağladığı öğrenmeden kaynaklanan olumlu tutumları açıklamaktadır. (Zeynel Abidin Derviş 1999: 199)

Uzmanlar ve eğitimciler, lisans eğitimine yönelik olumlu tutumların tüm unsurlarıyla gelişmesinin eğitim ve öğretim kurumlarının öğrenci nezdinde gerçekleştirmeye

çalıştığı genel bir hedef olduğunu düşünmektedir. Ancak bazı eğitim ve yaşama dair sistemlerdeki mevcut durum, bu amacın istenildiği gibi gerçekleşmediğini göstermektedir. Bu, lisans eğitimine devamsızlık, derslere katılmama ve düşük başarı gibi bazı farklı fenomenler aracılığıyla ortaya çıkabilmektedir. Ya da öğrencilerin konuya, hocalara ve üniversite sistemine karşı geliştirdikleri bazı olumsuz tutumlar yoluyla da ortaya çıkabilmektedir. (El Hamdani, 2005: 25)

Bu gerçek, lisans eğitiminin öğrencileri ve tutumlarını etkileme açısından tarafsız bir durum olmadığını göstermektedir. Çünkü, okulda meydana gelen olaylar öğrencilerin yeterlilik, özdeğer ve güvenlik duygularını etkiler ve bu yönler, tutumları oluşturma süreciyle çok sıkı bir şekilde bağlantılıdır. (Momen, 2013: 7)

Tutumları incelemeye olan ilgi, kişiliğin sağlam ve eksiksiz gelişimi üzerindeki etkilerinden dolayı ortaya çıkmıştır. Çünkü bireyin tutumları onun tavır ve davranışlarını etkilemekte ve başkalarıyla olan etkileşimini ve ilişkilerini düzenlemektedir. (Nabil, 2004: 8) Buna, ailenin çocukları sosyal olarak hazırlamada oynadığı rol de eklenebilir ve bu rolün etkisi, davranışlarına güçlü bir şekilde yansıyacaktır. Zira eğitim sürecine ve lisans eğitimine yönelik ana tutumların çoğu ebeveynler ve kardeşlerden alınır.

Bu nedenle, tutum oluşumunun bu yönünde birçok sorgulama ortaya çıkar ve bireylerin kişiliğinin oluşumunda önemli bir aşama olması itibariyle lisans öğrencilerinin tutumlarının yapısı hakkındaki bilgimizde belirsizlik hakimdir. Zira üniversite hayatındaki bu önemli dönem sosyal davranışların oluşumunda ve psikososyal uyum arayışında mutlak ve önemli bir aşama olarak kabul edilir.

Dolayısıyla, bu çalışma, lisans öğrencilerinin psikososyal uyumları ile lisans eğitimine yönelik psikolojik tutumlarındaki farklılıkların ve korelasyonun boyutunu anlamak için yapılmıştır.

İlişkiyi anlamak için şu soruların sorulması gerekir: Lisans eğitimine yönelik psikolojik tutumlar nelerdir? Lisans eğitimine yönelik tutumlarda kadınlar ve erkekler arasında farklılıklar var mıdır? Lisans öğrencilerinde lisans eğitimine yönelik tutumlar ile psikososyal uyum arasında bir korelasyon var mıdır?

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma; öğrencilerin lisans eğitimine yönelik olumlu ya da olumsuz tutumlarını, cinsiyet, uzmanlık, sınıf değişkenlerine göre öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarını, lisans öğrencilerinin psikososyal eğilimlere ve deneyime göre tam veya göreceli uyumunu, cinsiyet, uzmanlık, sınıf değişkenlerine göre doğrudan ilişki açısından psikososyal uyumunu ve öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumları ile psikososyal uyum arasındaki bağıntılı ilişkinin doğrudan veya ters ilişki açısından gücü ve yönünü incelemeyi amaçlamaktadır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, aşağıdaki gibi birkaç durumda açıkça görülmektedir:

- Bu araştırma, bireyin sosyalleşmesi sürecinde üniversite eğitiminin sosyal bir kurum olarak önemini ortaya koymaktadır. Çünkü üniversite, öğrencinin bir yandan akademik beceriler öğrendiği diğer yandan öğrenciyi üniversitenin tüm unsurlarıyla etkileşimi sayesinde sosyal uygulamalara muktedir kıldığı, günün bütün saatlerini içerisinde geçirdiği mekândır. Zira içindeki bireyler etkileşime girer ve sınıflarda, öğretmenleriyle, ders konularıyla ve farklı kültürel, sosyal, ekonomik ve mesleki düzeydeki arkadaşlıklarla birbirlerini etkilerler.

- Bu çalışma sosyal psikoloji ve ruh sağlığı çerçevesinde ve eğitim bağlamında hazırlanmış, eğitim-öğretime ve velilere ilgi duyanları meşgul etmiş ve meşgul etmeye de devam eden önemli bir meseleyi ele almıştır. Zira ebeveynlerin en fazla ilgilendiği husus, çocukları sağlıklı ve dürüst bir şekilde yetiştirme ve yaşamın her alanında psikososyal uyum sağlama yeteneklerinin boyutu olmuştur. Bu nedenle bu konu önemli psikososyal konulardan biridir ve özellikle sosyal psikoloji için bilimsel araştırmaların zenginleştirilmesini temsil eder.

- Çalışmanın ele aldığı yaş grubu, şahsiyetlerin psikososyal oluşumunda çok önemli bir aşama olan gençlik aşamasıdır. Nitekim bu aşamada hem evlatlar hem de babalar birbirleriyle etkileşimlerinde ve fakülte içi tüm farklı unsurlarla etkileşimleri ışığında yaşadıkları psikolojik uyumda zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Çalışmanın ele aldığı toplumsal kesimin önemi üniversite öğrencileri olmasından kaynaklanmaktadır ve bunların arasında bu yaşta değerler ve ilkeler çatışması da dahil olmak üzere birçok sorun ve krizden mustarip gençlik grubuna ait psikososyal

uyumsuz bir kesimde bulunmaktadır. Bu gençlik aşaması, iyi bir ruh sağlığına sahip olması durumunda omuzlarında ülkeyi nasıl kalkındıracağının sorumluluğunu taşımaktadır.

- Psikolojik tutumlar çalışması, sosyal davranışın belirleyicisi olması itibariyle önemli Psikososyal çalışmalardan kabul edilmektedir. Eğitim sürecinin gelişiminde öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikolojik tutumlarını önemli ölçüde bilmek de yararlı olacaktır. Birçok eğitimci ve eğitim süreciyle ilgili kişiler, öğrenciler için lisans eğitimine yönelik olumlu tutumlar geliştirmede uygun çözümler ve yollar bulmaya odaklanır.

- Bu psikososyal çalışmanın sonuçları, fakülteye yönelik tutumların lisans öğrencileri arasındaki psikososyal uyum ile ne ölçüde ilişkili olduğunun bilinmesine katkıda bulunmaktadır. Çünkü farklılıklarına ve çeşitliliğine rağmen farklı değişkenlerde olumlu sonuçları olduğu ve disiplinler arasında iyi ve güçlü bir ilişkisi olduğu kanıtlanmıştır. Erkek ve kadın cinsiyetleri arasında ters eğilimler olmadığında insan ırkı düzeyinde de durum aynıdır. Muhakkakki psikososyal uyumdaki tek değişken yalnızca (bireylerin bireysel farklılıklarına özel) eğilimlere ve hayatın deneyimlerine katılmaya uygun olan kişinin yaş evresinin gelişimine göre kazanılan deneyime bağlı (sınıf/aşama) değişkenidir. Dolayısıyla bu çalışma, farklı uygulama alanlarında birçok pratik hedefe ulaşmada fayda sağlayacaktır.

2.3. Araştırma Terimlerini ve Kavramlarını Tanımlama

- **Tutumlar:** Alport, tutumu; deneyimle organize edilen ve bireylerin durumlara ve ilgili konulara tepkileriyle dinamik olarak etkilendiği veya yönlendirdiği bir zihinsel ve nörolojik hazırlık durumu olarak tanımlamıştır. Araştırmada, analitik çalışma ışığında Alport'un bu tanımı ve yorumlamasındaki sonuçlar benimsenmiştir. (Abdurrahman, 2014: 56). Prosedür olarak ise: Katılımcının tutum anketinin maddelerini cevaplarken elde ettiği puandır.

- **Psikososyal uyum:** Uyum, bir kişi ile yaşadığı çevre arasındaki sürekli etkileşimi kapsamaktadır. Her biri diğerini etkiler, diğerine istek ve ihtiyaçlarını empoze eder. Çoğu durumda uyum, bu iki karşılıklı konum arasında eşittir. (Jaber, 1987: 347). Prosedür olarak ise katılımcının psikososyal uyum anketinin maddelerine yanıt verirken elde ettiği puandır.

- Lisans öğrencileri: 19-22 yaşları arasında lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerdir.

2.4. Araştırmanın Evreni

Çalışmanın örneklemi: Bağdat Üniversitesine bağlı İbn Rüşd Eğitim Fakültesi ve İbnü'l-Heysem Eğitim Fakültesinden öğrenciler.

Mekansal kapsam: Çalışma Bağdat Üniversitesine bağlı İbn Rüşd Eğitim Fakültesi ve İbnü'l-Heysem Eğitim Fakültesinde gerçekleştirildi.

Zamansal kapsam: (2021-2022) Akademik yılı

2.5. Önceki Çalışmalar

Önceki çalışmalar, ilgi açısından teorik kültür mirasının izlenebilen ve tanımlanabilen zengin bilgi kaydını temsil eder. Bundan sonra yapılacak birçok araştırma ve çalışma için bir başlangıç noktasıdır. Bu nedenle önceki çalışmaların sunumu büyük önem taşımaktadır. Çünkü önceki çalışmalar uyum konusunu ve tutumlar konusunu çeşitli boyutlarıyla ele almaktadır. Bu da gerekli adımlarda mevcut çalışmayı yürütmek için yardımcı bir rehber olmasıyla birlikte prosedürel olarak formüle edilebilecek hipotezlerin çıkarıldığı kaynaklardan biridir. Temel alınan en önemli çalışmalar aşağıdaki gibidir:

2.5.1. Öğrenci Tutumlarını Ele Alan Çalışmalar

- Ebu Hattab, Kamel ve Khazam Alan Çalışması (1989):

Umman gençlerinin psikolojiye yönelik tutumlarını ortaya koymaya yönelik bir araştırmadır ve örneklemi, Sultan Kabus Üniversitesinden erkek ve kız 230 öğrenciden oluşmaktadır. Sonuçlar, Umman gençliğinin psikolojiye karşı genel olarak olumlu tutumlara sahip olduğunu ve bütün çalışma alanlarında genel olarak kadınların psikolojiye yönelik tutumlarının erkeklerin tutumlarından daha olumlu olduğunu ortaya koymuştur.

- El Samadi Alan Çalışması (1994):

Yermuk Üniversitesi öğrencilerinin rehberliğe yönelik tutumlarını branş, cinsiyet, din, öğrencilerin sosyal ilişkileri, sağlık durumu, anne-baba mesleği, ikamet yeri, anne ve babanın durumu değişkenleri ışığında incelemek için bir araştırmadır. Araştırmanın

örneklemini erkek ve kız yedi yüz altı öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçları, fakültedeki kız öğrencilerin rehberliğe yönelik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğunu ve şehirden gelen öğrencilerin köylerden gelen öğrencilere göre rehberliğe karşı tutumlarının daha olumlu olduğunu ortaya koymuştur. Birden fazla arkadaşı olan öğrencilerin, bir arkadaşı olan öğrencilere göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları, rehberliğe yönelik tutumlarında ise herhangi bir değişkenden dolayı farklılık olmadığı görülmüştür.

- Hamza'nın Çalışması (1977):

Hamza, 1977 yılında Ürdün'ün başkenti Amman'da, okul derslerine yönelik öğrencilerin tutum ve eğilimleri üzerine ve bu derslerle akademik başarı düzeyinde ilişkileri hakkında bir çalışma yürütmüştür. Çalışma, Amman ilinde lise birinci sınıfa devam eden altı yüz erkek ve kız öğrenciden oluşan rastgele bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, öğrencilerin tutumları ile dersteki başarıları arasındaki korelasyon katsayısını çıkarmak için "Pearson" denklemini kullanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, kadın ve erkeklerin hem İngilizce, hem fen bilimleri hem de matematikteki başarıları ile tutumları arasında pozitif, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu yönünde olmuştur. Kadınların tutumları, erkeklerin biyoloji, İngiliz dili, din ve spor derslerine yönelik tutumlarından daha yüksek ve istatistiksel olarak daha anlamlı olmuştur. Bunun yanında erkeklerin fen, matematik ve coğrafya konularına yönelik tutumları, kadınların tutumlarından istatistiksel olarak daha yüksek olmuştur. Genel anlamda ise öğrencilerin fen, coğrafya ve matematiğe yönelik tutumları zayıf, biyoloji, İngilizce ve tarihe yönelik tutumları ise orta düzeyde olmuştur.

- Yi ve Tidvell (2005) Çalışması:

Yi ve Tidvell Amerika Birleşik Devletleri'nde Japon asıllı Amerikalı yüz elli yedi öğrenciden oluşan bir örneklem üzerinde bir çalışma yürütmüş ve bu çalışma rehberlik uzmanlarının psikolojik rehberlik hizmetini araştırmaya yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Sonuçlar, psikologlar tarafından lisans eğitiminde verilen psikolojik rehberleğe yönelik tutumlarda cinsiyet ve gelir düzeyi değişkenlerinin etkisinin olmadığını ortaya koymuştur. Bu durumda dördüncü sınıf öğrencilerinin psikolojik rehberliğe yönelik tutumlarının, fakültede geride kalan eğitim-öğretim yıllarına ait öğrencilerinin tutumlarına göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

- Breki, (**2014) Çalışması:** Breki, Beden Eğitimi ve Spor Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik psikolojik tutumlarını öğrenmeyi amaçlayan bir çalışma yürütmüştür. Araştırmacı, bu çalışmanın doğasına uygun olarak betimsel yaklaşımı kullanmıştır. Veri toplama aracı olarak da anketi kullanmıştır. Araştırmanın örneklemini farklı eğitim düzeylerinden iki yüz yirmi öğrenci oluşturmuştur ve öğrenciler rastgele seçilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, araştırma örnekleminde fakülte öğrencilerinin mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlarının yer aldığını göstermiştir.

2.5.2. Öğrencilerin Psikososyal Uyumunu Ele Alan Çalışmalar

- Fisher'in (1955) uyum oranı ile katılık ilişkisini ortaya çıkarması:

Araştırmacılar Fisher ve Fisher yaptıkları çalışmada, ego bütünleşmesini savunmayan yüzeysel tutumların katılığını ve bununla kişisel uyum oranı arasındaki ilişkiyi açıklamıştır. Bununla, bireyin egosintonik ve egodistonik davranışlar arasındaki esnek olabilme yeteneği ile maksimum uyumun bağlantılı olmasına götüren fırsatlara çıkışı kast etmiştir.

Bu çalışma, deney grubunu temsilen elli bir normal insan ve kontrole tabi grubu temsilen otuz iki alkolikten oluşan bir örneklemi içermektedir. İki araştırmacı, seçilen örneklem üzerinde konu anlama testi, erkek ve kadınlar için Terman'ın mürekkep lekesi testi, ayrıca uygulamanın farklılığına göre erkek ve kadınlar için Terman'ın mürekkep lekesi testi, teste tabi tutulanların maruz kaldığı tacizlerin bir kısmını öğrenmek için anket ve ilgi alanlarını öğrenmek için anket gibi birçok test uygulamıştır. Araştırmacılar, kullanılan beş testten üçünün alkolik kişiler arasında başarılı olduğunu tespit etmiştir. (Fisher, 1955: 34-37).

- Abdel Hamid Jaber Çalışması (1978):

Araştırmacı, psikolojik uyum ile kendini kabul arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için bu çalışmayı yapmıştır. Bu, iki husus üzerinden gerçekleşmiştir:

Birincisi: Bu çalışma, ikisinden biri kendini diğerinden daha fazla kabul ettiği için iki grup arasındaki psikolojik ihtiyaçların yapısındaki farklılıkları belirlemeyi amaçlayan bir ankettir.

İkincisi: Başkaları tarafından kabul edilmesiyle pozitif ilişkili olan bireyin kendini kabul etmesiyle sonuçlanan hipotezlerin geçerliliğinin test edilmesi.

Bu çalışma, Kahire Üniversitesine bağlı Edebiyat Fakültesinden ve Ayn Şems Üniversitesine bağlı Eğitim Fakültesinden kız ve erkek doksan öğrenci üzerinde gerçekleşmiştir. Yaşları ortalaması yirmi dört olmak üzere 21-33 arasında değişmektedir.

Araştırmacı, yukarıda konusu geçen iki hususu gerçekleştirmek için "Kişisel Tercih Listesi" ve "Hume Bell Öğrenci Uyum Testi"nin her ikisini de kullanmıştır. Araştırmacı daha sonra bu testler aracılığıyla aşağıdaki şu sonuçlara ulaşmıştır:

Örneklem üç boyutta iki gruba ayrılmıştır:

Birinci boyut: Psikolojik ihtiyaçların yapısı.

İkinci boyut: Evle ilgili, sağlıkla ilgili, tepkisel ve sosyal uyum.

Üçüncü boyut: Kendini kabul etme ve başkalarını kabul etme.

Araştırmacının ulaştığı sonuçlar, uyum ile kendini kabul etme arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Başka bir ifadeyle, bireyin kendini kabulü ne kadar güçlüyse, uyumu da o kadar güçlü olur. Araştırmanın sonuçları, bireyin kendini kabul etmesi ile başkalarını kabul etmesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu da ortaya koymuştur. İnsan kendini ne kadar kabul ederse, başkalarını da o kadar kabul eder. (Jaber Abdel Hamid, 1978: 400).

- N.J. James Çalışması (1981):

Kuzey Colorado Üniversitesinde 1981 yılında N. J. James tarafından hazırlanmış doktora amaçlı bir çalışmadır. Çalışmanın başlığı "Colorado'daki Dört Üniversitenin Öğrencilerinden Bir Öğrenci Örnekleminin Uyum Sorunlarını Anlamak İçin Roza Mona'nın Problem Listesinin Kullanılması"dır. Bu çalışmada kullanılan örneklem iki yüz doksan öğrenciden oluşmaktadır. Sonuçlar, Amerika Birleşik Devletleri'nde uzun süre kalmalarıyla öne çıkan, kendi ülkelerinde uzun süreler çalışan ve aileleriyle yaşayan, evli ve yaşı büyük öğrencilerin psikolojik ve sosyal uyumlarının ebeveynlerinden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. (Medhat, 1990: 101).

- Shara Çalışması (1983):

Shara (1983), ebeveynlerin çocuklarının okula karşı tutumlarına, akademik başarılarına ve çalışma materyallerine olan ilgilerinin etkilerini ortaya çıkarmak için bir çalışma yürütmüştür. Sonuçlar, öğrenci velilerinin okula, ders konularına ve akademik başarıya yönelik tutumlara önem verdiklerine dair olumlu bir göstergenin olduğunu ortaya koymuştur. (Musa, 2009: 45)

- Cynthia et Paul Çalışması (1995):

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencileri için kişisel dindarlık ve uyum anketi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Üç farklı üniversiteden yaşları 16-17 arasında değişen beş yüz öğrenciden oluşan bir örneklem seçmiştir.

Çalışma sonuçları:

- Uyum ve dindarlık arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

- Kişisel dindarlık anketi puanlamasında cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. (Sosyal değerler ve bunların üniversite öğrencileri arasında psikososyal uyumla ilişkisi, Cezayir, El-Oued Üniversitesinde bir saha çalışması) (Momen, 2013: 18).

- El-Ubeydi'nin Çalışması (2004):

Bu çalışmanın amacı, sosyalleşme yöntemlerinin bir anketini oluşturmakla birlikte psikososyal uyum ile egonun gücü arasındaki ilişkinin tutumunu ve gücünü, sosyalleşme yöntemlerinin bu ilişkiyi ne ölçüde etkilediğini anlamaktır. Çalışmanın örneklemi Bağdat Üniversitesinden üç yüz yirmi öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmacı Ali El-Deeb'in psikososyal uyumluluk anketini ve Baron'un ego gücü anketini kullanmıştır. Nitekim sosyalleşmenin bir anketini inşa etmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, erkek ve kız öğrencilerde ego gücü ile psikososyal uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ters ilişki ortaya konmuştur.

- Ali Abdul Hassan Hüseyin ve Hüseyin Abdul Zahra Abdul Alim'in Çalışması (2011) "Kerbela Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Fakültesi öğrencilerinde psikolojik ve sosyolojik uyum ve özsaygıyla ilişkisi"

Bu çalışmanın amacı, Beden Eğitimi ve Spor Fakültesi öğrencilerinin psikososyal uyumlarını, özsaygısını ve öğrencileri arasında psikolojik ve sosyal uyum ile özbenlik kavramı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Araştırmacı bu çalışmada, betimsel yaklaşım yöntemini kullanmış ve araştırmanın örneklemini sayıları yüz yirmi olmak üzere Kerbela Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Fakültesinin dört akademik yılına ait öğrencilerinden seçmiştir.

Bu çalışmanın sonucu, Beden Eğitimi ve Spor Fakültesi öğrencilerinin psikolojik ve sosyal uyum durumlarında ahlaki farklılıklar olduğudur. Buda onların farklı yeteneklere, seviyelere ve imkânlara sahip olduklarını göstermektedir.

2.6. Daha Önce Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi

Tutumlar ve uyum konusunu çeşitli boyutlarıyla ele alan önceki çalışmaların açıklanmasının ve açıklığa kavuşturulmasının önemi, mevcut çalışmanın ilerlemesinde bize yardımcı olacak niteliktedir. Belirtilen önceki çalışmalarda, örneklem olarak odağın üniversite öğrencileri olduğu gözlemlenmektedir. Bunun nedeni, hayatta önemli bir yere sahip olmalarıdır. Çünkü onlar genç nesil olmaları hasebiyle önemli hedefleri gerçekleştirecek iyi ve verimli topraklardır ve toplumun savaşlara, çatışmalara, özellikle kültürlü olduklarında etkilemeye ve etkilenmeye en fazla maruz kalan önemli bir jenerasyonudur. Bu nedenle, daha önce konusu geçen çalışmaların mevcut çalışmanın teorik arka planını zenginleştirdiği düşünülmektedir. Araştırmayı daha iyi anlamak, tekrardan kaçınmak, uygun yaklaşımı seçmek, uygun hipotezleri belirlemek, en iyi istatistiksel yöntemleri kullanmak ve araştırmaya açık ve uygun bir şekilde araçları seçmek için tüm değişkenler arasındaki ilişkiden ve gruplardaki farklılıklardan bahseden araştırmanın neleri içerdiği konusunda araştırmacının tanımlaması açısından yeni bir çalışma yapma ihtiyacına destek olmuştur. Bunu yaparken, sonuçlar yorumlanabilir, tartışılabilir ve daha sonra bu sonuçlar netleştirilip önceki bilgilere eklenebilir.

Söz konusu bu çalışmalar, öğrencilerin lisans eğitimiyle ilgili net tutumlara sahip olduklarını ve bu tutumların olumsuz ya da olumlu tutumların doğasını belirleyen bir dizi değişkenle ilişkili olduğunu teyit etmiştir.

Nitekim Ebu Hatab ve Khazam (1989) ve El Samadi'nin (1994) çalışması, öğrencilerin çeşitli branşlarda üniversiteye yönelik net tutumları olduğunu kanıtlamıştır. Örneğin;

branş, cinsiyet, öğrencinin sosyal ilişkisi, sağlık durumu, ikamet yeri, anne-baba durumu, anne-baba mesleği değişkenleri ışığında kentten gelen öğrencilerin psikoloji ve eğitim danışmanlığı branşına yönelik tutumları köylerden gelen öğrencilere göre olumlu iken aynı zamanda lisans öğrencilerinin bu branşlara karşı tutumları kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha olumlu olmuştur. Fakültede birden fazla arkadaşı olan öğrencilerin, bir arkadaşı olan öğrencilere göre (Yi ve Tidvell, 2005) çalışmasının aksine fakülteye karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmektedir. Lisans öğrencilerinin bu branşlara yönelik tutumları cinsiyet değişkeni üzerinde hiçbir etkiye sahip değilken, sınıf değişkeni ile ilgili olarak öğrenci tutumları üzerinde net bir etkiye sahip olmuştur. Bunun yanında dördüncü sınıf öğrencilerinin tutumları ise geriye kalan sınıflardaki öğrencilerin tutumlarından daha olumlu olmuştur.

Berki'nin (2014) üniversite öğrencilerinin üniversiteden sonra öğretmenliğe yönelik tutumları araştırması ise, tüm değişkenler açısından tüm örneklem üyeleri için olumlu olmuştur ve 2014 yılında öğrencilerin tutumlarına dair yapılan çalışmada değişkenlerde anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu, esnek olmayan bir bireyin veya katı bir kişiliğin yapamayacağı bir şeydir. Bu nedenle araştırmacı, bağımlı olmayanlar normal bir kişiliğe sahip bireyler olduğundan, bağımlılık ve psikolojik uyumla ilişkisi ve yaşam karşısında bireylerin kişiliğine etkisi hakkında yürüttüğü çalışma aracılığıyla katılık ile uyum arasındaki ilişkiyi bulmaya ve bu ilişkiyi anlamaya çalışmıştır. Bağımlılık hayatın gerçekleriyle yüzleşmekten kaçmaktır. Dolayısıyla kişi kendisini daha kabullenici olduğunda, kendisiyle ve başkalarıyla olan çatışmalarını da kabul edebilir. Çünkü benlik eksikliği, özgüven eksikliği anlamına gelir. Bu durumda Jaber Abdel Hamid'in (1978), kendini kabul ile psikolojik uyum ve dolayısıyla başkalarını kabul etme arasında pozitif bir ilişki olduğunu tesbit ettiği üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma gündeme gelmiştir. Yani, kendini kabul ne kadar büyükse, bireylerin uyumu ve çevrelerindeki diğerlerini kabulleri de o kadar fazladır.

E. Kincanon & W. Powel'ın (1995) çalışması dindarlık ve uyum arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ortaya koyarken kişisel dindarlık anketinde cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar ortaya koymuştur. El-Ubeydi'nin (2004) araştırmasına gelince, ego ile psikososyal uyum arasında ters bir ilişki olduğunu, kız ve erkek öğrenciler için istatistiksel olarak anlamlı olduğunu, yani üniversite içindeki öğrencilerin ego ve psikososyal uyumu arasında güçlü bir ilişki

olduğunu ortaya koymuştur. James'in 1981'de yaptığı çalışma, aileleriyle uzun süre kalmaktan hoşlanan öğrencilerin, kendi ülkelerinden uzakta yaşayan ebeveynlerine göre daha fazla psikolojik uyumdan keyif aldığını ortaya koymuştur. Ali Abdul Hassan ve Hüseyin Abdul Zahra'nın (2011) çalışmasına gelince psikososyal uyum ile kendine saygı arasındaki ilişki için gelmiştir. Zira üniversite öğrencilerinin psikososyal uyum gerçeğinde manevi farklılıklar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu da yeteneklerinde, olanaklarında ve seviyelerinde bir fark olduğunu göstermektedir.

Yukarıda değinilen hususlar aracılığıyla ele alınan, tartışılan ve yorumlanan tüm çalışmalar öğrencilerin üniversiteye yönelik olumlu net tutumları olduğunu açıklamaktadır ve bunun, olumlu ya da olumsuz bu tutumların doğasını belirleyecek bir grup değişkenle ilgisi vardır. Bu nedenle, yapmakta olduğumuz mevcut çalışma da dahil olmak üzere, bu çalışmalar kendilerinden sonra gelecek birçok araştırma için başlangıç ve hareket noktası olarak kabul edilmektedir. Amacımız, bu çalışmaların da yardımıyla birçok değişken ışığında öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumları ile psikososyal uyum arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

3. TUTUMLAR

Psikoloji açısından tutumlar, bireyin çeşitli dış uyaranlara verdiği tepkileri gözlemleyerek çıkarılabilen arka plandaki psikolojik bileşenlerdir. Bu nedenle tutumlar kavramı, sosyal psikolojide önemli bir odak noktası olduğu için psikolojideki önemli kavramlardan biridir.

Nitekim tutumlar, davranışın itici gücüdür. Dolayısıyla tutumlar, eğitim ve sosyalleşmenin bilimsel sonuçlarıdır. Şöyle ki birey; grupların tutumlarına, sosyal konulara ve aynı zamanda kendisine karşı da birkaç farklı tutum gösterebilir.

Bu nedenle bireyden kaynaklanan her tutum, sadece bireyi çevreleyen çevrenin etkisinin bir sonucudur. Bu da farklı konuların ve birçok tutumun oluşmasına sebep olmaktadır.

3.1. Tutum Tanımı

Psikologlar, eğitimciler ve uzmanlar tarafından yapılan birçok tutum tanımı vardır. Bu kavramla ilişkili her şeyin net bir şekilde anlaşılması için aşağıdaki tanımlardan bahsedeceğiz.

- Merton'un (1949) Tutum Tanımı:

Toplumdaki tutumların, bu tutumlara inandıklarında, bireyin davranışları üzerinde net bir etkisi olduğu bilinmektedir.

- Allport'un (1935) Tutum Tanımı:

Deneyim yoluyla organize edilen zihinsel ve nörolojik hazırlık, dinamik olarak etkilenme veya tutumlara ve kendisiyle ilişkili konulara bireysel tepkilerde yönlendirme durumudur. (Abdul Rahman, 2014: 56) Bu araştırmada analitik çalışmayı ve sonuçlarını Alport'un yorumu ışığında benimsemiştir. (Tablo 13)'teki analitik çalışmada gösterildiği gibi birinci değişkenle tutum anketi ortalama notları arasında sınıflara göre karşılaştırma yapmak için sözlü bir test bulunmaktadır. Değişkenler arasında sadece okul aşamalarında ters yönlü bir ilişkinin olduğu ve tüm değişkenlerle tüm ilişkilerin doğrudan olduğu kanıtlanmıştır. (Aysrah, 1988: 139).

-Spenser'in (1862) Tutum Tanımı:

Hayatın akışı içinde karşılaştığımız durumların ve diyaloğun birçoğu için farklı konularda ulaşılan doğru yargılar çoğu zaman özel tutumlara dayanmaktadır. Bu diyalog ve tartışmayı ya dinleriz ya da katkıda bulunuruz. Bu, İlk Prensipler adlı kitabında belirtilmiştir.

- Ebu El Nil'in (1985) Tutum Tanımı:

Ona göre tutum, bireyin estetik veya dini değerler gibi belirli bir değer hakkında ekonomik, sosyal veya politik olarak bir konuya veya konuma bakışıyla oluşan psikolojik hazırlık durumudur ve aynı zamanda tutumun kabul, ret veya tarafsızlığın sözlü bir ifadesi olduğunu düşünmektedir. (Ebu El Nil, 1985: 450).

- Abdülhalim Mahmud El-Seyid'in (1997) Tutum Tanımı:

Bireyin bilgi ve birikimini, duygularını, davranışlarını ve kendisinden kaynaklanan güdüleri kapsayan, belirli bir konu ve durumun onaylanması ve reddedilmesi ile karakterize edilen ayrı bir taraf veya organizasyondur.

Bu alanla ilgilenen birçok uzman tutumun bir tanımını genel manada; "Olumsuz veya olumlu değerlendirmeler ve sosyal durumlar ve konularla ilgili olan veya bunlara karşı olan duygulara tepki verme eğilimlerinden kaynaklı daimi sistemdir." şeklinde yapmıştır. (Ebu Jado, 1998: 214).

Büyük fark, (tutum) kavramının anlamını tanımlamadadır. Ancak uzmanlar ve bu kavram hakkında çalışma yapanlar, tutumların bireylerin çevrelerindeki ortam ile etkileşimi yoluyla oluştuğunu düşünmektedir. Zira bireyler tutumlarını yaşamda karşılaştıkları durumlar ve deneyimler yoluyla edinirler.

Bu araştırmada yukarıda bahsedilen Ebu El Nil'in (1985) prosedürel tanımı aşağıdaki nedenlerden dolayı benimsenmiştir.

- Netliği ve sadeliği

- Tutumun bireyleri çevreleyen toplumdaki değerlerle ilişkilendirilmesi

- Ölçülebilir olması

- Olumlu ve olumsuz tutumlar: Olumlu eğilim, bireyin belirli bir konuyu kabul etmesi,

olumsuz eğilim ise bireyin bu konuyu reddetmesidir.

- Tarafsız Tutumlar: Bireylerin davranışlarını ve kabul, ret veya başka bir şey arasındaki seçimini temsil etmektedir. (Muhammed Buder Balah, 1996, s. 16).

3.2. Tutum Oluşumunun Kaynakları

Bireylerin toplumda var olan ve hakim olan değerleri, bilgileri ve eğilimleri edinmelerinde sosyalleşme süreci önemli bir rol oynamaktadır. Bu rol çeşitli kaynaklardan elde edilir. Bu kaynaklar şunlardır:

3.2.1. Aile

Aile; (ödül, ödüllendirme ve ceza, oyunlar, eğlenceler, gülümseme, yoksun bırakma, kaşları çatma) gibi benzer tutumların oluşumunda temel sebepler üzerinde ebeveyn kontrolü ile çocukluktan yetişkinliğe geçiş başladığı için bireylerde tutum oluşmasında en önemli ve öne çıkan kaynaklarından biridir. Tüm bu faktörler ve nedenler, çocukların gelişimsel yaşamını etkiler ve yaşamlarının bu erken döneminde tutumlarının oluşmasının nedenidir. (Andrew ve diğerleri, 1985: 55)

3.2.2. Arkadaşlar

Arkadaşların tutumları şekillendirmede büyük etkisi vardır. Birçok araştırmacı ve uzman, ergenlik döneminde arkadaşların bireyler üzerindeki etkisinin tutumların oluşmasında önemli bir kaynak olduğunu tesbit etmiştir. Bazen benzer sosyal değer ve kültür nedeniyle arkadaşların ve ebeveynlerin bakış açısı aynı olur. Ancak baskın tutumlar ile arkadaş tutumları arasında farklılıklar ve çatışmalar ortaya çıkabilir. Bu durumda, önemli etkisi olan tutumların liderliği öne çıkar. (Sears ve Diğerleri, 1985: 405)

3.2.3. Medya

Farklı medya araçları tutum oluşumunda kaynaklardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden medya, ister kötü isterse iyi olsun, diğer toplumlardan bireylerin farklı kültürlerinin ana taşıyıcısıdır.

Tüm bu kaynakların tutumların oluşumunda doğrusal bir çizgi şeklinde olduğu anlamına gelmediğini aksine, bireyin; gelenekler, toplumsal âdetler, çevre kuralları,

eğitim, arkadaşlar ve aile gibi psikolojik belirleyiciler ve içinde yaşadığı toplumun kültürel belirleyicileri olarak kabul ettiği ihtiyaçlar, güdüler, kontrol, güç ve kırılganlık açısından etkileşiminin bir sonucu olduğunu söylememiz gerekir. (Musa, 1988: 274)

3.2.4. Kişinin Kendisi

Tutumlar, bireylerin bireysel farklılıkları ve kişisel boyutları aracılığıyla oluşur. Zira her birey, kendisini çevreleyen ortamın faktörleri ve biçimlendirici özellikleri nedeniyle belirli bir yön ile karakterize edilir.

3.3. Tutumları Açıklayan Teoriler

3.3.1. Davranış Teorisi

Skinner'ın edimsel koşullanma kuramı ve Pavlov'un klasik koşullandırma kuramı, tutumların öğrenilmesinin temelindeki pekiştirme ilkesine dayanır. Bu nedenle pekiştirilen tutumların ortaya çıkışı, pekiştirilmeyen tutumlara göre daha fazla olur. (Shara, 1983: 38)

3.3.2. Toplumsal Öğrenme Teorisi

Bu teori, tutumları şekillendirmede ailenin, medyanın ve arkadaşların etkisini teyit etmektedir. Bu ise, hayatta karşılaşılan toplumsal durumlar ve öykülerden duydukları aracılığıyla gerçekleşir. Tutumların öyküler ve gelenek yoluyla öğretilmesi, tutumların oluşturulmasında ve değiştirilmesinde kullanılan en önemli stratejilerden biridir. (Ebu Jado, 1998, s. 29).

3.3.3. Bilişsel Teori

Bu teori, tutum kavramında bireyin bilgilerini düzenlemesine ve tutum kavramında ortaya çıkan veriler aracılığıyla onunla ilişkili bilişsel tasarımları düzenlemesine yardımcı olmanın önemini açıklar. Birçok insanda bilişsel bir tepki oluşmaktadır. Bu yüzden bazı önemli olumsuz ve olumlu düşüncelere tepki gösterirler. Buda tutumları değiştirmek için kullanılabilir. Bu nedenle, bu bilişsel tepki, bireylerin maruz kaldıkları belirli bir durum hakkında aldıkları veri ve bilgilerin ele alınmasıyla ortaya çıkar. (Abdul Latif ve Moataz, 2001: 293-303)

3.3.4. Psikoanalitik Teori

Bu teori; tutumların psikoanalitik teori aracılığıyla (ego) oluşumunda önemli ve belirgin bir rolü olduğu düşünüldüğünde, bireylerin tutumlarının, toplumsal kurallar, güdüler ve içgüdüler arasında oluşan çatışma ve gerilim baskısını azaltmada durumlara ve hususlara karşı oynadıkları roller tarafından belirlendiğini göstermektedir. Bunun bir sonucu olarak, bu çatışmanın baskısını ve gerginliğini azaltan durum ve hususları kabullenme eğilimi ortaya çıkar. Ayrıca, içgüdüler ile toplumsal sistemler ve kurallar arasında meydana gelen çatışmanın baskısını ve gerginliğini azaltan bu tutum ve hususların ortadan kaldırılmasına ve reddedilmesine yönelik bir eğilim de oluşur. (Kiesler ve Diğerleri, 1969: 307)

3.4. Tutumun Bileşenleri

Tutumlar konusunda birçok çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmalar, tutumların bir tutum oluşturmak için birbirleriyle etkileşime giren birkaç önemli anahtar unsurdan oluştuğunu göstermiştir. Burada bu çalışmalardan ve araştırmalardan çıkan bileşenler ele alınacaktır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

3.4.1. Bilişsel Bileşen (Algısal)

Sosyal durumları özümsemeye yardımcı olan bir dizi güdü ve uyarıcıdır. Bilişsel bileşen aynı zamanda, bireylerin maruz kaldıkları sosyal durumlarda tepkilerini oluşturan ve belirleyen algısal faktör olarak da kabul edilir. Bu algı sosyal veya duygusal olabilir. Bu bileşen, farkındalık, ayrımcılık ve anlayışın mantıksal kanıtlarına dayanan tutum kavramıyla ilgili fikir ve inançları içerir. Ayrıca tutumun, bireyin sosyal yaşamda önceki deneyimlerinden edindiği görüşlere olan inancıyla oluştuğunu açıklar. (Abdul Rahim, 1981: 103).

3.4.2. Duygusal (ya da Vicdanî) Bileşen

Bireyin belirli bir uyarana karşı tepkisel ve duygusal tepkisidir. Psikolojik tutumun mükemmel bir özelliği olduğu düşünülmektedir. Bu ise duygusal bileşenle görüş (bir konu hakkında fikir sahibi olma) arasını ayırmaktadır. Bu bileşen, insanların duygu ve hislerini, eğilimleri ve arzularını ya da eğilimin oluştuğu belirli bir konuya karşı hoşnutsuzluğu ve nefretini temsil etmektedir. Bu tepkisel tepki tahrik ve şekillendirme ile karakterizedir. (Abdul Rahim, 1981: 103).

3.4.3. Davranışsal Bileşen

Davranışsal bileşen, bireylerin düşünce ve tepkilerini belirli bir konu etrafında inşa etmek için uygulanan tepkide nihai sonuçtur. Buda bir tepki üretir ve sonrasında bir tutum oluşur. Başka bir ifadeyle; bireylerin belirli bir durumu anlamaları (içselleştirmeleri) ve kendi özel tepkileri hakkındaki bilgileri, algısal ve tepkisel yönlerin bütünleşmesiyle sonuçlanır. Böylece bireylerin belirli bir tepkiye meyletmesi, tutumun geçerliliği ve bütünlüğü hakkında açık ve net bir davranış modeli içeren bireysel tutumların gerçekliğini yansıtır.

Bu nedenle, tutumun bileşenleri hakkında sunulanlardan, bunların birbiriyle bağlantılı olduğu ve birinin diğerinden ayrılamadığı sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle diğer bileşenlerin mevcudiyeti olmadan bir bileşenle bir tutum oluşturulamaz. (Abdul Rahim, 1981: 104).

3.5. Tutumun Özellikleri

Tutumun birden fazla özelliği vardır. Bunların bazıları aşağıdaki gibidir:

1. Tutumlar, bireylerin kendilerini çevreleyen ve onları etkileyen çevresel faktörlere maruz kalmaları yoluyla edinilen, ancak kalıtım yoluyla edinilmeyen edinilmiş yatkınlıklardır.

2. Tutumlar, toplumsal deneyimler ve uyarıcılardan kaynaklanan önceki deneyimlerin bir sonucu olarak oluşur.

3. Tutumlar, doğrudan açığa çıkarılan veya dolaylı olarak gizli tutulan güdülere dayalı olarak bireylerin davranışlarında ortaya çıkar.

4. Tutumlar birçok farklı şekilde ölçülebilir, değerlendirilebilir ve değiştirilebilir.

5. Tutumlar nispeten sabittir, bu nedenle değişebilir, kaybolabilir veya daha önceki halinin tam tersi olabilir.

6. Tutumlar, maruz kaldıkları dış uyarıcılara göre farklılık gösterir.

7. Tutumlar, biri olumlu, diğeri olumsuz olmak üzere iki karşıt taraf arasında gerçekleşir. (Khalil, 2000: 36).

3.6. Tutumun İşlevleri

Tutumlar, bireylerin davranışlarını ve düşüncelerini büyük ölçüde etkiler. Dolayısıyla bu işlevlerin bazılarının vurgulanması gerekmektedir. Bunlar:

1- Bireyler ve içinde yaşadıkları toplum arasındaki ilişkiyi şekillendirir ve açıklığa kavuşturur.

2- Örgütlenme: Çeşitli tutumlar ve önceki deneyimler, bireyin maruz kaldığı farklı durumlarda tutarlı ve örgütlü bir davranış oluşturur. Bu da onun tutarlı bir tutum izlemesini sağlar ve belirli bir tutuma maruz kaldığında deneyimli olduğu alanlarda gerilim ve karışıklığa düşmez.

3- Tutumlar, bireylerin birçok yönünü açıklar, onlara yorum ve anlam katar.

4- Değerlerin İfade Edilmesi: Tutumlar, bireyin davranışıdır ve kendini ifade etme fırsatı sağlar. Bireyi, yaşadığı çevredeki dış uyarıcılara güçlü ve etkili bir şekilde tepki vermeye yönlendirir. Bu da bir değerler kümesini belirler. Böylece bireyin toplumda var olan standart ve değerleri kabul etmesini ifade eder.

5- Önsezi: Genel olarak tutumlara dair çalışma, ister olumlu isterse olumsuz olsun belirli bir konu veya pozisyonda uygun kararı verdiği için tüm bireylerdeki psikolojik tutumların doğasını belirler. Bu nedenle tutumlar, belirli ve uygun bir davranışın üretilmesini sağlamak için önemli önlemleri belirler.

6- Motivasyon: Tutumlar bireylerin bilişsel, duygusal ve motivasyonel süreçlerini düzenler. Bu durumda, birey belirli bir pozisyon için kendi özel tutumuna sahip olur. Bu, belirli bir konuda bir başarı veya başarısızlık duygusundan kaynaklanan kendini savunma veya hedeflere ulaşamama için gerekçelendirmedir.

3.7. Tutum Anketi

Tutumları ölçmenin birçok yolu vardır. Tutumları ölçmek için resimli testler şeklinde olan birçok görünüm, röportaj, gözlem, oyun yöntemleri ya da projeksiyon yöntemi vardır. Birçoğu, doğru ve kesin bilimsel sonuçları nedeniyle standart tutumu önemli görebilir. Bu nedenle, tutum birden fazla yolla ölçülebilir. En önemlileri şunlardır: (Melhem, 2000: 361)

3.7.1. Toplumsal Boyut Anketi (Bogardus Yöntemi)

Bu yöntem, bireyin farklı ulusal gruplara karşı tutumunu ölçmek için sosyal mesafeyi veya sosyal boyutu ifade etmek için gerçek yaşam durumlarını içeren ifadelerden oluşmaktadır. Bu anket, tutumlara dair ilk ankettir. Aynı toplumdaki ulusal azınlıklara karşı toplum üyeleri arasında nefret ve sevgiye yönelik önyargılı tutumların ölçülmesi ve açıklanması üzerine birçok araştırmada kullanılmıştır. Bu anket, üniversiteye yönelik psikolojik tutumların değişkene (döneme, 'araştırmacı tarafından sunulan çalışma değişkenleri ile ilgili tek fark olduğu için' eğilimlere) göre farklılığını kanıtlamak için bu çalışmada benimsenmiştir. (Melhem, 2000: 362).

3.7.2. Thurston'un Anket Yöntemi

Bu anket, her biri anketin tamamına göre kendi durumunu veya ağırlığını ifade eden bir değere sahip bir dizi kelime öbeği veya birimi içerir. (Melhem, 2000: 363).

3.7.3. Osgood Anketi

Sözel farklılaşma olarak adlandırılır ve bireylerin belirli bir kavramı nerede geliştirdiklerini anlamayı amaçlayan bipolar özellikten oluşan tutuma birçok anketle bakmak için Osgood Susi tarafından 1957'de geliştirilmiştir. (Abdelhafiz, 1993: 248).

3.7.4. Likert Anketi

Bu anket, tutumlar anketinin yapımında kullanılan en yaygın ankettir ve kümülatif derecelendirme anketi olarak adlandırılır. Bunun nedeni, bireyin anketten aldığı puanın çıkarılmasının, bireyin anketteki tüm madde ve ifadelere verdiği puanların toplamı olmasıdır. Bu anketteki maddeler ikiye bölünerek karakterize edilir. İlk yarı olumsuz maddeler içerirken ikinci yarı olumlu maddeler içerir. Bu maddelerin üç, dört, beş ya da yedi alternatifi olur. Bireyden, onaydan muhalefete ve tarafsızlığa kadar değişen anket maddelerinin puanına göre hangisi olduğu işaretlemesi istenir. Daha sonra puanlar alternatifler arasında dağıtılır ve en yüksek puanlar mutlak desteğe, en düşük puanlar ise şiddetle karşı çıkılan alternatiflere verilir. Daha sonra ankete tabi tutulanların toplam puanları maddelerde toplanır. Ardından araştırmacı, araştırmadaki toplam puanların ne ölçüde kesiştiğini öğrenmeye çalışır. (Khalil, 1999: 37).

3.7.5. Guttman Anket Yöntemi

Bu yöntem, önlerine maddeler yerleştirerek evet veya hayır kelimesiyle herhangi bir yanıt seçimini reddederek veya kabul ederek ve sınayıcı maddenin (1) cevabını kabul ettiğinde, maddelerin geri kalanına yanıtı onaylayacağını ve sağlayacağını ölçer (El Kubaisi ve El-Dahari, 2000: 81).

3.8. Tutumları Değiştirme Araçları

Tutumlar göreceli sabitlik ile karakterize edilir ve tutum değiştirme süreci kolay değildir. Bunun nedeni, tutumların kişilik özelliklerinin bir parçası olmasıdır. Ancak tutumlar zayıf veya yüzeysel ve izole olduğunda kolayca değişebilir ve derin, güçlü ve yeni başka tutumlar yerine geçebilir.

Bu nedenle tutum değişikliği kavramıyla, bireylerin belirli bir konuya kabul veya ret açısından verdikleri yanıtın geçmişteki yanıtlarından farklı olduğu kastedilmektedir. Yani, eski tutumdan kurtulurken aynı zamanda yeni bir tutumun gelişmesi sağlanır.

Bu yüzden birçok araştırma tutumu değiştirme araçlarını incelemektedir. Bunların en önemlileri aşağıdaki gibidir:

3.8.1. Davranışlarda Zorunlu Değişiklik

Bazen bireyleri tutumlarını değiştirmeye zorlayan zorunlu koşullar nedeniyle bireysel davranışlarda zorunlu bir değişiklik gerçekleşir. Örneğin, internet konusuna karşı olumsuz tutumları olan bir birey görürsünüz, ancak belirli koşullar nedeniyle, ihtiyaç duyduğu bilgilere ulaşmak için veya onu kullanmaya zorlayan çalışma koşulları nedeniyle interneti kullanmak zorunda kalır.

3.8.2. Bakış Açılarının Değişmesi

Tutumlar, ister sosyal ister ekonomik olsun, bireyin günlük yaşamında içinden geçtiği durumun ürettiği görüşlere göre değişir. Bir yaşam standardından diğerine geçtiğinizde de durum aynı olur. Çocukluktan üniversiteye kadar başta üniversite öğrencileri olmak üzere bireylerin yaşadığı travma ve bozukluklar, okul yıllarında ve ileriki yaşamlarında tutumlarının oluşmasında önemli bir etkiye sahip olduğu için bu süreçlerde tutum değişikliğine sıkça rastlanmaktadır. (Reva, Küçükoğlu, Apay, Karaca ve Balcı, 2019: 12).

3.8.3. Grubun Değiştirilmesi

Bireyin içinde yaşadığı toplumu değiştirmesinin, tutumunu değiştirmesi ve belirlemesinde önemli bir etkisi vardır. Bir birey farklı yönleri olan başka bir çevreye veya gruba taşındığında eski tutumlarını değiştirir ve zaman içinde yeni grubun tutumlarına uyacak şekilde eskilerinin yerine yenilerini koyar. (Khalil, 1999: 259-260).

3.9. Tutumları Değiştirmeye Engel Olan Durumlar

Tutumlar öğrenilir, bu nedenle onları değiştirmek öğrenme yasalarına göre gerçekleşebilir, ancak onları değiştirmek, onları edinmekten daha zordur. Bu yüzden tutumları değiştirmenin önündeki en önemli engeller ele alınacak. Bunlar aşağıdaki gibidir:

1- Bireylerin düşüncelerinde katı olması.

2- Yeni tutumun bir tehdit olmasından korkulması.

3- Mevcut tutumları sürdürme ve diğer yeni tutumlara direnme konusunda savunma mekanizmasının çalışması nedeniyle eski tutumun kökleşmesi.

4- Eski tutumun liderliği ve gücü, toplumda genel olarak değiştirilmemesi ve bir grup olmaksızın tutumun sadece bireyle sınırlandırılması. Çünkü tutum değişikliği grupla başlar ve daha sonra toplumun bir bütün olarak tutumlarını içerecek ve bunlarla ilişki kuracak şekilde yayılır. (Hamza, 1977: 162-163).

Psikolojinin en önemli kavramlarından biri olan tutum kavramı, birçok bilim insanı ve araştırmacının ilgisini çekmiştir. Zira bu alanda yapılan kapsamlı araştırmalar sonucunda çok fazla bilgiye sahip olunmuştur. Bu bölümde tutumların bireylerin hayatındaki önemine değinilmiş ve tutum kavramının ne anlama geldiğinden, tutumları ve en önemli bileşenlerini ele alan en önemli teorilerden söz edilmiştir. Ayrıca tutumlar hakkında en fazla öne çıkan anketler, tutum fonksiyonları, özellikleri ve tutum oluşum kaynaklarından da söz edilmiştir. Ardından, tutumları değiştirmenin en önemli ve öne çıkan araçları ve onları değiştirmenin önünde duran engeller anlatılmıştır.

25.sayfa boş

4. PSİKOSOSYAL UYUM

Uyum terimi esas olarak biyoloji terminolojisi ve kavramları içinde ortaya çıkmış ve 1859 yılında Charles Darwin tarafından ortaya atılan evrim teorisinde önemli bir yer tutmuştur. Bu teori, çatışmayı ve en güçlünün hayatta kalmasını vurgulamış ve sonrasında da psikolojide bir terim olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Fahmy, 1979: 55). Bu nedenle uyum teriminin, tüm pozisyonlarda kişilikle güçlü bir şekilde ilişkili olduğu kabul edilmektedir. Bu da onu psikoloji ve ruh sağlığında en yaygın kavramlardan biri haline getirmiştir. Psikososyal istikrara ihtiyaç duyulması nedeniyle uyum günümüzde daha önemli hale gelmiştir. Uyum kavramının, insan doğasına nispetle, farklı kültürel teorilerin çokluğu ve insanın doğasıyla ilgili olduğu oranda belirsiz bir kompozisyon olduğu kabul edilmektedir. Bu terimin belirsizliğinin nedeni, büyük olasılıkla kavramlar arasında çoklu iç içe geçme ve karışmanın olmasıdır.

Pek çok araştırmacı uyum kavramını tanımlamaya ilgi duymuştur. Çoğu, uyumun iki taraf (fiziksel, sosyal çevre ve birey) arasında sürekli dinamik bir süreç olduğu konusunda hemfikirdir. Birey psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını bireye ve yaşadığı çevreye uygun şekillerde sürekli olarak gidermeye çalışır.

Bu nedenle, uyum, insan kişiliğinin faydalanması gereken ruh sağlığının bir işareti olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, bu bölümde, uyumun en önemli kavramları ve uyumla ilişkili terimlerin yanı sıra psikososyal uyum ve çeşitli kavramları, engelleri ve onu etkileyen faktörleri içeren uyum alanları ve boyutları anlatılmaya çalışılacaktır.

4.1. Uyum Kavramı

Uyum, biyolojide kullanılan adaptasyon teriminden türetilmiştir. Biyoloji açısından adaptasyonun anlamı, canlı organizmaya ve çevresel koşullara uyum sağlama yeteneğine odaklanır. Bu nedenle organizma, ister zati isterse çevresel değişimle karşı karşıya kalsın, çevrede meydana gelen tüm değişikliklere ihtiyaç duyar. Psikologlar da dahil olmak üzere birçok bilim adamı biyolojik adaptasyon kavramından yararlanmış ve adaptasyonu psikolojik alanda "uyum" terimi ile kullanmışlardır. Psikologlar, bireylerin psikososyal bekaları ve yaşamın gereksinimlerinde davranışları üzerindeki etkisi ile ilgilenmişlerdir. Bu insani gereksinimler, birey ve diğerleri arasında karşılıklı

değişen ilişki biçiminde gerçekleşen psikososyal gereksinimlerdir. Bu da onların psikolojik oluşumunu etkilemektedir. (Sabira, 2004: 123).

Pek çok araştırmacının bu konuya ilgi duymasının nedeni, uyum ve adaptasyon kavramlarını netleştirmek ve birbirinden ayırmaktır. Zira "adaptasyon" kavramı, canlı bir organizmanın içinde yaşadığı toplumdaki yaşam aktivitelerini gerçekleştirme davranışı olarak kabul edilmektedir. "Uyum" kavramı ise psikolojik yönü ve bireyin içinde yaşadığı toplumda hayatın gerekleriyle esnek bir şekilde baş etme arayışını ifade eder.

Dolayısıyla, adaptasyonun, genel olarak canlı organizmanın (insan, bitki, hayvan) içinde yaşadığı çevreye adaptasyonu olduğu açıktır. Uyum başlı başına insanlar için kullanılan bir kavramdır. (Adib, 2002: 92).

Çeşitli sosyopsikolojik bilimlerin ve biyolojinin uyum konusu hakkında konuştuğu sonucuna varabiliriz. Uyumu tanımlama kavramı hakkında farklı görüşler olsa da her bakış açısı ona yeni bir şey katmıştır. Zira psikoloji, "sosyal çevrenin gereksinimleri ile bireyin kişisel ihtiyaçları arasında uyumlu bir ilişki olduğu görüşündedir." şeklinde bir düşünce bulunmaktadır. Bu nedenle uyum, değiştirme ve dönüştürme yeteneği olarak kabul edilir. Araştırmacıların kişilik psikolojisini incelemeye olan ilgisi, bilimsel çalışmalarda "uyum" kavramına büyük önem verilmesine neden olmuştur. Kişilik ve uyumun birbirleriyle uyumlu konular olduğu kanaatine vardılar ve bu durum aralarında ayrım yapamayacak kadar zorlaştı.

4.2. Uyum Koşulları

"Uyum" teriminin araştırmacıların ve bilim adamlarının ilgi alanına göre birden çok tanımı vardır ve bu tanımların en önemlileri şunlardır:

- Cohen Tanımı: Uyum kavramı, bireyin yeni durumlara tepki olarak gerçekleştirdiği uyumsal değişim süreci veya bireyin tutumlarına ilişkin yeni bir farkındalıktır (Momen, 2013: 77).

- Mustafa Fehmi Tanımı (1979): Uyum, amacı bireyin yaşadığı çevre ile uygun bir ilişki kurmak ve kişi ile çevresi arasında kabul edilebilir ilişkiler oluşturmak için davranışını değiştirmek olan sürekli dinamik bir süreçtir. (Fahmy, 1979: 23).

- Shoben Tanımı (2001): Uyum kavramı, bireyin sosyal ve sembolik potansiyelinden maksimum düzeyde yararlanmasını sağlayan bütünleşik davranıştır. İnsanın hayatta kalmasına, ihtiyaçlarını ve başkalarının ihtiyaçlarını karşılamasına ve sorumluluğunu kabule yol açar. Uyum, kişisel ve sosyal sorumluluk ve özdenetim ile karakterize edildiğinde, duygusal olgunluğu içeren olumlu bir imajdır. (Abdelhamid, 2001: 76).

- Muhammed Mustafa el-Safetî Tanımı (2002): Uyum, yaşamı bir nedene bağlı devam ettirme süreci olarak tanımlanır. Çünkü yaşam, bireyin istikrarını ve dengesini tehdit eden, karakterize ettiği baskı ve gerilimler nedeniyle bireylerin ihtiyaçlarını dönüştürdükleri, bireyin uyum aracılığıyla bu baskıları ortadan kaldırdığı ve dengeyi yeniden sağladığı bir ihtiyaçlar dizisidir. (Ouzaid, 2002: 47).

- Eysenck Tanımı (2008): Eysenck, uyum kavramını, bir yandan bireyin ihtiyaçlarının, diğer yandan çevrenin gereksinimlerinin karşılandığı bir durum olarak açıklamaktadır. Uyum ona göre sosyal çevre, birey ve amaç arasındaki tutarlılığı temsil eder. (Saleh, 2008: 15).

- Abbas Mahmud Avad (2002): Öz uyumun, içsel ilişkilerle ilgili bir süreç olduğunu düşünmektedir. Ona göre uyum, bireyin çatışan güdülerini tatmin edici ve dengeli bir şekilde düzeltme yeteneğidir. (Ouzaid, 2002: 46).

4.3. Uyum ile İlgili Bazı Kavram ve Terimler

- Uyarlama / Accommodation: Toplumsal süreci temsil eden sosyal bir terimdir ve misyonu, hayatta bireyler ve gruplar arasındaki çatışmaları azaltmak veya bunlara karşı dikkatli olmalarını sağlamaktır. (Abdelhamid, 2001: 26).

- Adaptasyon / Adaptation : Biyolojik yönle ilgili bir terimdir ve birçok araştırmacı tarafından uyumla eş anlamlı bir kelime olarak kullanılmaktadır. Her kullanıldıklarında aynı şey kastedilmiş olsa da ikisi arasında anlam farkının olduğu kesindir. Ancak bugüne kadar bu şekilde kullanılmaktadır. Bir organizmanın; özellikle beka konusunda bir talebi varsa, kendisini değiştirme veya dönüştürme ya da yaşadığı ortamı değiştirme yeteneği olarak kabul edilir. Ancak bu değişiklikteki bir başarısızlık, bilim adamı Darwin'in teorisinde belirttiği gibi, varlığın yok olmasında ve hayattan kaybolmasında etkili olur. (Abdelhamid, 2001: 26). Bu nedenle adaptasyonun büyük ölçüde organizmanın fiziksel ve duyusal yönleriyle ilgili olduğu görülmektedir. Bu da,

insanın canlı bir organizma olması yönünden değil de toplumsal yönden uyumuyla ilgilidir. (Eşref ve Amima, 2005: 124). Bu nedenle biyolojide adaptasyon, organizmanın ister işlevinde ister şeklinde meydana gelsin yaşamını ve cinsiyetini sürdürebilmesini sağlayan değişiklik ve dönüşümdür.

- Ruh Sağlığı: Ruh sağlığı kavramı ile uyum kavramı arasında eş anlamlılık düzeyine ulaşabilecek büyük bir ilişki vardır. Bunun nedeni, kişinin ruh sağlığının iyi olması için rehber olması ve bireyin ihtiyaçlarını çevrede karşılaması karşısında yaptığı değişikliktir. Birçok araştırmacı, uyumu ölçmek için zihinsel sağlık anketini ya da tam tersi, zihinsel sağlığı ölçmek için uyum anketini kullanmıştır. (Medhat, 1990: 83) Zira ruh sağlığının tanımı, farklı psikolojik işlevler arasındaki uyum ve olumlu bir tatmin ve mutluluk duygusuyla birlikte insanın başına gelen psikolojik çatışmalarla karşı karşıya gelebilme yeteneğidir. (Suhair, 2000: 15).

- İhtiyaç: Bu bir mahrumiyet, toplumsal eksiklik veya fiziksel eksiklik halidir. Birey eksikliğe maruz kalır ve bu durumda bireyi bu eksikliği gidermeye teşvik eder. Bu eksiklik ister maddi isterse manevi olsun, eksiklik giderilinceye kadar kısa sürede ortadan kalkacak bir tür endişe, gerginlik ve sıkıntıya götürür. Zira pek çok psikolog ihtiyaç terimini güdü terimiyle eş anlamlı olarak kullanmaktadır. İhtiyaç, güdü veya güdüye benzer olmak anlamına gelmektedir. (Rajeh, 1972: 67).

4.4. Uyumun Boyutları ve Alanları

Uyum denilince akla genel anlamda uyumun insanın tüm alanlarını kapsadığı gelir. Bunun nedeni, davranış üreten ve bu alanlarda uyum sağlanmasını gerektiren yaşam durumlarında bütünleşik bir birim olarak hareket etmesidir. Bu kavramın gerçek anlamıyla uyumun boyutlarının tanımlanması konusunda çeşitli görüşler olduğu gibi, bazıları üç boyuta işaret etmekte, bazıları da beş boyuta işaret etmektedir. Yaşam alanlarının çokluğu ve uyum kavramı tanımlarının çokluğu nedeniyle bu ancak üç ana boyuta indirilebilir:

4.4.1. Sosyal Boyut

Bir kişinin başarılı ve tatmin edici sosyal ilişkiler kurma yeteneğidir. Hoşgörü ve işbirliği ile karakterize edilir ve farklılıkların, saldırganlığın, sömürünün, bağımlılığın veya başkalarının duygularını göz ardı etmenin egemenliğinde değildir. Bu nedenle

bilim insanı Ross, sosyal boyutla ilgili olarak uyum kavramının bireylerin yaşam koşullarıyla yüzleşme ve karşılaşılan sorunları çözme biçimi olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, bireyin tarzı değişmek için esnek olmalıdır. Böylece uyum sürecinin iki unsurunu (toplumsal yetişme, çevre unsurları) içerdiği sonucuna varılmaktadır. Ancak uyum sürecinin hızının, kültürel ve bireysel farklılıklara göre kişiden kişiye değiştiği görülmektedir. (Awad, 1989: 21-28). Bu nedenle, sosyal boyutun çeşitli kavramlara nüfuz ettiği görülmektedir. Bunlar:

Mesleki Uyum: Uygun meslek seçimi, bunun için bilgi ve eğitime hazırlık, mesleğe giriş, başarı, verimlilik, işten tatmin olma ve işte başkalarını tatmin etme konularını içerir. (Hamza, 1977: 29).

Ailevi Uyum: Aile istikrarı ve uyumunda temsil edilen aile mutluluğu ve memnuniyetini, aile taleplerini yerine getirme yeteneğini ve ebeveynler arasındaki veya ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkilerin sağlamlığını, çocuklar arasındaki ilişkinin veya başkalarının birbirleriyle bütünlüğünü, içerir. Zira tüm aile bireyleri arasında güven, sevgi ve karşılıklı saygı hakim olur ve aile sorunlarını çözer. Ayrıca aile uyumu, akrabalarla aile ilişkilerinin bütünlüğünü de kapsayacak şekilde genişler. (Eşref, 2004: 130).

Okul Uyumu: Akademik uyum iki ana boyuta (sosyal boyut ve zihinsel boyut) bağlıdır. Öğrencinin çalışma materyallerini anlama yeteneği, bu materyallere karşı tutumunu düzenlemesine ve çalışma zamanı ve yöntemini düzenlemesine yardımcı olur. Akademik uyumluluk aynı zamanda öğrencinin kendisi ile hocaları ve meslektaşları arasında uyum sağlama becerisine de yardımcı olur. Ayrıca öğrencinin akademik yaşamın kültürel ve sosyal etkinliklerine katılmasına ve kişisel özelliklerine uyum sağlamasına yardımcı olur ve böylece akademik uyumu gerçekleştirebilir. (Awad, 1989: 36).

Evlilik Uyumu: Evlilik ilişkisinin ne ölçüde kabul gördüğünü gösteren vicdani bir duygudur. Aynı zamanda diğer tarafa duyulan güven de dahil olmak üzere çeşitli alanlarda eşler arasındaki karşılıklı etkileşimin sonucunu, karşı tarafa karşı duygularını ifade etmeyi, adetler, gelenekler, fikirler ve değerlerdeki benzerliğin boyutu ve bunlarla devam etme arzusunu ve çocuklarını yetiştirme yöntemleri üzerindeki fikir birliğini temsil eder. (Shahata, 2013: 160).

4.4.2. Biyolojik Boyut

Biyolojik uyum, bireyin zihne bağlı alıcıların rolü veya duyu organlarının rolü aracılığıyla ortaya çıkan dış durumlara verdiği tüm fizyolojik tepkileri içerir. Belirli türdeki ortam değişkenlerini algılamada uzmanlaşmış (ses dalgalarının alınması ve ardından görsellere iletilmesi ile ilgili kulak ya da tat alma organı dil, koku alma organı burun ve ışık dalgalarını alan göz gibi) organlardır. (Desouki, 1974: 106)

Bu nedenle, araştırmacı Lawrence'ın araştırmacı "Şibin" ile canlı organizmaların çevrelerinde değişen koşullara tepkilerinde aktivitelerini değiştirdikleri konusunda aynı fikirde olduğu görülmektedir. Koşullardaki herhangi bir değişikliğe, davranışta bir değişim ve dönüşüm ile karşılık verilmeli ve organizmanın ihtiyaçlarını karşılamak için yeni bir yol bulunmalıdır. Uyum kavramı, değişen koşullarda esneklik ile karakterize edilen bir süreçtir. Yani, çevre ve birey arasında devam eden dinamik ilişkilerin doğası hakkında bir farkındalık bulunmaktadır. (Suhair, 2001: 32-33).

Sonuç olarak, biyolojik alandaki uyumun gerçekleşmesi için; birey, yaşadığı çevredeki belirli türdeki değişiklikleri algılamak ve bunlara tepki vermek için uzmanlaştığı ve farklı organlarla donatıldığı için organizmanın kendisini çevreleyen koşullarla orantılı olarak davranışını değiştirmesi ve dönüştürmesi gerekir düşüncesi hakimdir.

4.4.3. Psikolojik Boyut

Psikolojik boyut ile kastedilen, bireyin kendi ihtiyaçlarını çatışan güdüleriyle uzlaştırma yeteneğidir. Yani bu çatışma ve anlaşmazlıkları sona erdirme ve onları tatmin edici bir şekilde kontrol etme ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözme yeteneğidir. Bu çözümler aşağıdaki gibidir: (Hayat, 2013: 58)

- **Özgün özgürlük duygusu:** Yani bireyin yönlendirebileceği, düzenleyebileceği ve gelecek için planlar yapabileceği duygusudur.

- **Özgüven:** Bireylerin sorumluluk alma, davranışlarını yönlendirme ve kendi sorunlarını çözme becerisidir.

- **Nörolojik ve psikolojik hastalıklardan ve aidiyet duygusundan kurtulma:** İstenme duygusu, ailenin ve başkalarının sevgisinden hoşlanılması. Psikolojik sapmayı işaret eden ağlama, sürekli korku, kötü rüyalar nedeniyle uyuyamama gibi

hastalık ve davranışlardan şikayet edilmemesi. Bu nedenle psikolojik alan uyumu; bireyin sorumluluk alma ve kendine değer verme yeteneği, ihtiyaçlarını ve amaçlarını uzlaştırma ve sorunları kendi başına çözme yeteneği olarak görülür.

- **Kendine değer verme duygusu:** Bireyin başkaları tarafından başarıya ulaşabilecek biri olarak görülme ve takdir edilme duygusu. (Hayat, 2013: 59).

4.5. Uyum Teorileri

Uyum konusu insanların yaşamlarıyla doğrudan bağlantısı nedeniyle psikolojik araştırmalarda önemli konulardan biridir. Bu nedenle, uyumu açıklayan teorilerin fazlaca olduğu görülmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda ki gibidir:

4.5.1. Davranış Teorisi

Davranışçılık akımı, modern psikolojideki önemli akımlardan biridir. Bu teori, psikanalistler tarafından belirtilenlere tepki olarak gelmiştir. Davranışçılık akımında uyum kavramı, bireyin mantıksal tepki verebilmesi için deneyim yoluyla edindiği tepki şeklinde ifade edilmektedir. 1993 yılına kadar gelen geleneksel davranış ve o tarihten günümüze uzanan modern davranış şeklinde iki aşama üzerinden değerlendirilir. Etki ve tepki teorisinin üzerine odaklandığı bu teori temel olarak öğrenme süreci etrafında döner. Nitekim bireyin ürettiği davranışın tepkiye yol açan heyecan verici bir eylemin tetiklediği bir tepki sonucunda olduğu görülür. Üstelik davranış değiştirebilir ve kontrol edilebilir. Bireyler yaşadıkları ortama ve kendileriyle uyum sağlamalarına yardımcı olacak başarılı davranışlar elde edemezlerse, bu durum zihinsel sağlıklarının bozulmasının önemli bir nedenidir.

Araştırmacı Albert Bandura ve araştırmacı Michael Honey gibi davranışçılar nezdinde uyum süreci; insan doğasından uzak, otomatik olarak gerçekleşir. İnsanlarda meydana gelen işlevler, büyük ölçüde ana fikirlerle senkronize durumdaki farkındalık ve bilinç tarafından gerçekleştirilir. Böylece insanı mekanik bir makine olarak yorumlamayı reddettiler. (Maysa, 2002: 142).

4.5.2. Psikanaliz Teorisi

Bu teori, bağlı olduğu akım aracılığıyla, bireylerin duygusal hayatından farklı, bilinçsiz bir psikolojik yaşamı olduğunu söylemektedir. Bu akımın öncülerinden biri

olan bilim adamı Freud, bireyler arasındaki uyum kavramının bilinçaltı olduğunu düşünmektedir. Çünkü ona göre bireyler, tasarruf ve davranışlarının gerçek nedenlerini umursamazlar ve uyumlu olan kişi, gerekli ihtiyaçları kabul edilebilir yollarla takip edebilen kişi olarak karakterizedir. (Abdelhamid, 2001: 70). Bu teoriyi savunanlar, yaşamın bir dizi gerginlik, anlaşmazlık ve çatışmadan oluştuğuna, sonrasında hayal kırıklığı veya tatminin gerçekleştiğine inanmaktadır. Kişilik üç ana bileşenden (Ego, İd ve Süperego) oluşur. Bu her bir bölüm çalıştıkları, etkilendikleri ve birbirleriyle sürekli ve yakın bir biçimde etkileşime geçtikleri, ayrılması zor olan bir döngüye, özelliklere ve dinamiklere sahiptir. Ortaya çıkan davranış, yalnızca kişiliğin bu üç bileşeni arasında meydana gelen etkileşimin sonucudur. Araştırmacı Young'a gelince, Freud'un teorisini geliştirmeyi başaran bir öğrencisidir ve yaptığı çalışmada; psikolojik sağlık ve uyum kavramı insanların kesintisiz sürekli gelişmesinde ortaya çıkar düşüncesini benimsemiştir. Uyum ile karakterize normal bir kişiliğin dengeli olduğunu teyit etmiştir. Bu ruh sağlığı ve uyum, dışa ve içe dönük eğilimlerimizi dengelemeyi gerektirir. İdin yalnızca ilkel güdüler ve içgüdüler deposu değil, daha çok insan kültürel mirasının bir deposu olduğuna itibar etmiştir. Bireylerin bu ilkel içgüdüleri ve güdüleri bastırılırlarsa, bireyin davranışlarını olumlu veya olumsuz yönde etkiler. Dolayısıyla araştırmacı Young'ın "kolektif bilinçdışı" olarak adlandırdığı cinsel içgüdü, bu çok sayıdaki insan kültür mirasının önündeki tek faktördür. (Selahaddin, 2007: 16).

Psikanalitik teorinin öncülerinin bazı görüşleri gözden geçirildikten sonra uyum süreci kişilikte gizlidir düşüncesine odaklanıldığı görülmüştür. Zira araştırmacı (Freud) uyum sürecinin, bireyler farkında olmadan meydana gelen bilinçsiz bir süreç olduğuna inanmaktadır.

Bilim adamı Adler ise insan doğasının bencilliğin ana kaynağı olduğunu açıklamıştır. Bazı insanlar büyür ve vizyonu başkaları tarafından oluşturulan sosyal yöne büyük ilgi duyarlar. Bunlar, diyalog ve tartışmanın ana dürtüsünün hakimiyetindedir ve başkalarına karşı gerekçe göstermeksizin tüm isteklerine tepki vererek, hakimiyet talep ederler. (Muhammed, 2004: 25).

4.5.3. İnsanlık Teorisi

Bu teoride görüş, psikolojideki iki ana teoriye (davranış teorisi ve psikanalitik teori)

bir cevap olarak ortaya çıkmıştır. Bu teori, insanın varoluşu hakkında; "insan mevcut enerjisini tüm organlarına dağıtarak denge sağlayan bir enerji aygıtından ibarettir, enerji seviyesindeki herhangi bir artış bir dengesizlik ile sonuçlanır." düşüncesine sahip önceki teorilerin iddialarının reddedildiğini teyit etmektedir. Aynı şekilde, bu teori; belirli bir davranışı gerçekleştirmesini gerektiren farklı bir organında belirli bir uyarıcıya maruz kalmışsa, kişiye mekanik bir cihazmış gibi bakmayı reddeder.

Pierz, gelecek korkusu olmadan bireylerin yaşamlarında yön, düzenleme ve organizasyonun önemini ve bu yönlerin kaybedilmesinin bireylerde memnuniyetsizlik duygusuna neden olduğunu açıklar. (Muhammed, 2004: 15).

Maslow ise ruh sağlığının ve özellikle rızaya dayalı davranışın, benliğin varlığı ve gerçekleşmesi ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Ona göre uyumlu davranış ve ruh sağlığına sahip olan birey, tüm yönlendirme ve gereksinimlerine ulaşır. Basitlik, ortak yarar için endişe, başkalarını kabul etme ve saygı duyma, mantıklı düşünme, başkalarıyla iyi ilişkiler kurma, mahremiyet ihtiyacının her birinde uyumluluktan hoşlanan kişiliğin farklılıklarını ve özelliklerini de belirtmiştir. (Nabil, 2004, 171).

Bu nedenle, bu teoriyi savunanlara göre uyum süreci kavramının, bireyin ve gerçekçi yaşam deneyimlerinin bir farkındalık ve bilinç hali olduğuna inanılmaktadır. Uyum sürecine hakim olan yasalar, tamamen istatistiksel değil, teknik ve niteliksel yönü de ele alır. Ayrıca en önemli değerlere de vurgu yaptılar. Çünkü bu değerler bireylerden kaynaklanan davranışları belirler ve kontrol eder.

4.5.4. Biyolojik Teori

Galton, Darwin ve Kallmann bu teorinin öncülerinden ve kurucularındandır. Bu teori uyumun biyolojik yönlerini vurgulamakta; beyin ve vücut dokularını etkileyen hastalıkların neden olduğu kötü uyum biçimlerine bakmaktadır. Bu hastalıklar bireyin yaşam evreleri boyunca fiziksel rahatsızlıklara neden olan edinilmiş veya kalıtsal hastalıklardır. Bu durum fiziksel bozukluklara yol açmaktadır. Çevreden gelen dış etkiler nedeniyle ya da maruz kaldığı baskı sonucunda bireyin dengesini etkileyen psikolojik rahatsızlıklar nedeniyle olabilir. (Mustafa ve Hüseyin, 2007: 45)

Bu nedenle, bu akımı savunanlar, uyum sürecinin esas olarak zihinsel sağlığa bağlı olduğuna inanmaktadır. Böylece bireyin tam uyumu sağlanır. Dolayısıyla uyum

kavramı ile bu teoride vücut fonksiyonlarının aktivitesinin birbiriyle uyumu ve işbirliği kastedilmektedir. Kötü uyum ise, vücut fonksiyonlarının aktivitesinde bir değişiklik veya vücut salgı organlarının işlevinde bir azalma veya artıştır. (Hüseyin, 2008: 111).

4.6. Psikososyal Uyum

İnsan doğası gereği sosyaldir, bu nedenle araştırmacı (Hayrullah) psikososyal uyum süreci hakkında şöyle düşünmektedir: "Bireyin içinde yaşadığı toplumun gereksinimleri ile kişisel ihtiyaç ve gereksinimlerinin karşılanması arasında örgütlenme yeteneği; bireyin sosyal ve kişisel güvenlik duygusu ve ruh sağlığından keyif alması ve ait olmanın değerini hissetmesi, çatışan ve anti-sosyal güdü ve eğilimlerden uzak olması şeklinde ortaya çıkmaktadır." (Sayyid, 1990: 75).

Bu kavram, psikolojik ve sosyal tutumlar arasında bütünleştirici bir uyum anlamına gelir. Yani, bu bireyin güdüleri ile ihtiyaçları, içinde yaşadığı toplum ve çevre arasında bütünleşme sağlanarak gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla buradaki uyum, iki unsur (toplum ve birey) arasında karma bir süreçtir ve bu, iki bölümde (psikolojik, sosyal) temsil edilen sosyal psikolojinin özüdür. (Labib ve Abdul Ghaffar, 1970: 222).

4.6.1. Psikolojik Uyum Kavramı

Psikolojik uyum kavramı ile kastedilen bireyin kendinden razı olması ve hayatını psikolojik stres ve endişeden arındırmasıdır. Böylece, hiç kimseyi kızdırmayacak ve razı edecek bir şekilde yaşam gerekliliklerini yerine getirebilir ve güdülerini takip edebilir. Dolayısıyla uyum kavramı, çevre ile birey arasındaki dengeyi sağlamak için çevreyi ve davranışı değiştiren, bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması kadar çevrenin taleplerinin de karşılandığı sürekli bir süreçtir. (Hamza, 2003: 147).

Psikoloji alanında araştırma yapan birçok araştırmacı, psikolojik uyumun, bireylerin doğal olarak iç huzurunu ve büyümesini sağlayan kişisel uyum ve doğuştan gelen içsel ihtiyaç ve güdülerin yanı sıra edinilmiş güdü ve ihtiyaçların tatmini ile eş anlamlı bir kavram olduğuna işaret etmektedir.

Bu nedenle birçok psikolog "psikolojik uyum" kavramını, bireyin kendisiyle ve özüyle uyumu ve çevresiyle uyumu ve birinin diğerinden ayrılmaması olarak açıklamaktadır.

Psikolojik olarak kendisiyle uyumlu bir kişi, aynı zamanda sosyal olarak uyumlu kişidir. Yani zati tutarlılıktan hoşlanan birey, güdüleriyle bu güdülerle çatışan toplumsal rollerin arasını uzlaştırabilir ve dengeleyebilir. Böylece bireyler arasında içsel bir çatışma olmaz. (Jamal, 2009: 228).

Dolayısıyla psikolojik uyumun, bireyin kendisiyle ve başkalarıyla istikrarı sağlamak için benimsediği bir dizi davranış olduğu, hedeflere, bireyin memnuniyetine, kendini kabul etmesine ve başkalarının onu kabul edilmesine yol açtığı söylenilebilir. Bu nedenle psikolojik uyum bireyin ihtiyaç ve taleplerini uzlaştırma girişimidir.

4.6.2. Psikolojik Uyum Kriterleri

Bireysel uyum düzeyi aşağıdaki gibi birtakım kriterle açıklanabilir:

Psikolojik Konfor: Engellerle karşılaştığında sorunları çözebilen ve kendisini ve içinde yaşadığı toplumu razı edecek şekilde psikolojik uyumu ile karakterize edilen birey anlamına gelir. Psikolojik konfor kaybı, yaşamın her alanında psikolojik rahatsızlık hissederek bireylerin hayatını kötü bir yaşama çeviren en önemli faktörlerden biridir. Bu faktörleres uçluluk, şiddetli anksiyete, hastalık sanrıları, depresyon, obsesif kompulsif bozukluk örnek verilebilir. Bireyin psikolojik rahatlık istemesi, taleplerini yerine getirirken hayatında engeller ve gerginliklerle karşılaşmaması kastedilmemektedir. Daha ziyade, bireyin bu engeller ve zorluklarla sağlam, başarılı ve kendisine ve çevresine uygun bir şekilde yüzleşme becerisi kastedilmektedir. (Fahmy, 1979: 45).

Fiziksel Belirtiler: Bazen kötü uyumun tek göstergesi, patolojik fiziksel semptomlar şeklinde ortaya çıkmasıdır. Bu kadar çok fizyolojik bozukluk zihinsel bir bozukluktan dolayı olur. Şeker hastalığı ve yüksek tansiyon buna örnek verilebilir. (Fahmy, 1979: 47).

Ruh Sağlığı: Ulaşmaya ve gerçekleştirmeye çalıştığı belli hedefleri olan bireydir. Bu hedeflere ulaşmak için kendi imkân ve kabiliyetleri dahilinde olan güdü ve dürtü ile bu hedeflere ulaşmaya çalışır. Tam uyum, bu hedeflere meşru ve tatmin edici bir şekilde ulaşmak için sürekli çalışma anlamına gelir. (Mustafa ve Hüseyin, 2007: 62-63)

Tepkisel İstikrar: Uyum için önemli bir kişilik özelliğidir. Bireyin sabırla, tepkisel ve aceleci davranmayarak hayatın sorunlarına karşı tutumunu belirlemede ruh sağlığının göstergelerinden biridir. Hayatta karşılaştığı durumları akılcı bir şekilde yorumlamaladır. (Muhammed, 2004: 18).

Yeterlilik: Bireyin yeteneklerinin izin verdiği ölçüde iş, üretim ve yeterli olabilme yeteneği, ruh sağlığının en önemli göstergelerinden biridir. Çalışan birey amaçlarına ulaşabilir, tüm yeteneklerini iyi ve etkin bir şekilde kullanabilir. Bu da psikolojik doyum ve mutluluğa ulaşmayı sağlar. Bir başka ifadeyle çalışma birçok araştırmacı tarafından psikolojik dengenin sağlanması açısından bireyin hayatında önemli bir faktör olarak görülmektedir. (Fahmy, 1979: 46).

Mutluluk Hissi ve Sosyal İlişki Kurma Yeteneği: Rahatsızlıklar ve sorunlar karşısında normal, sağlıklı bir kişiliğe sahip olan kişi, sonsuza kadar mutlu yaşar. Bu birey, sürdürebileceği ve bağ kurabileceği iyi sosyal ilişkiler kurma konusunda diğerlerinden daha fazla yeteneğe sahiptir. (Hayat, 2013: 64)

4.6.3. Sosyal Uyum Kavramı

Sosyal uyumun aşağıdaki gibi birçok tanımı ve açıklaması vardır.

El-Ziyâdî Mahmud Sâmi, "Klinik Psikoloji" kitabında sosyal uyumu; "Bireyin, kendisini içinde yaşadığı toplumda yararlı kılan, sevgi, verme ve etkin çalışma yeteneği ile karakterize edilen başkalarıyla sosyal ilişkiler kurma yeteneğidir." şeklinde ifade etmiştir. (Mahmud, 1969: 203).

Ahmed İzzet Râcih, sosyal uyumu, birey ve çevre arasındaki uyum süreci olarak tanımlar. Yani bireyin, ihtiyaçlarının çoğunu, kendisini çevreleyen sosyal çevrenin razı olduğu ve sağlıklı bir şekilde karşılayabilmesi ve buna uyum sağlayabilmesidir. (Rajeh, 1972: 47).

Arnold ise sosyal uyumu; "Birey ile içinde yaşadığı sosyal çevre arasındaki düzenli ve uyumlu bir ilişkiden kaynaklanan sosyal bir dengedir." şeklinde açıklamıştır. (Maysa, 2002: 148).

Kolb ve Gold'a göre sosyal uyum; "Bireyler ve hayatta karşılaştıkları durumlar arasında uyumlu ilişkidir. Zira burası onların sosyal çevresidir." (Selahaddin, 2007:

69).

Bedevi ise sosyal uyum kavramını; "Bir bireyin belirli bir duruma, psikolojik çatışmaya veya ahlaki bir soruna maruz kaldığında, içinde yaşadığı toplumun üyelerine uyacak şekilde tutum ve alışkanlıklarını değiştirmesidir." şeklinde açıklamıştır. (Selahaddin, 2007: 71).

Bu nedenle, yukarıda geçen tanımlarda; sosyal uyum kavramının, birey ile yaşadığı sosyal çevre arasındaki uyum ve etkileşim süreci ve çevresindeki sosyal çevrenin dayattığı standartlara bağlı kalarak ilişkilerinde istikrar ve dengenin sağlanmasına yol açan çevrenin sistemine göre ihtiyaçlarını karşılamada gereksinimlerini karşılama ve koşullarına uyma yeteneği olduğu söylenebilir.

4.6.4. Sosyal Uyum Kriterleri

Hedeflerin Uyarlanması ve Tutarlılığı: Bireyin amaçları, birlikte yaşadığı toplumun amaçlarıyla tutarlı olmalıdır. Toplumun en önemli amaçlarından biri başkalarına saygı duymaktır. Başka bir deyişle kişisel amaç, insani amaçlar ile çelişmemeli, bireysel hedefler toplumun hedefleriyle çatışmamalıdır. Bu temelde toplumsal uzlaşma, bireyin sosyal ilişkilerinin ortaya çıkardığı sosyal güvenlik duygusu olarak görülmektedir. Bunlar ise sosyal denge, ahlaka bağlılık, başkalarıyla birlikte mutlu olmak, sosyal denetim mekanizmalarına bağlılık ve toplum kültürünün doğru yöntemlerini içermektedir. Bu da başkalarıyla başarılı ilişkilere neden olur. (Salem, 1989: 30).

Başkalarına Saygı Gösterme ve Kabullenme: Bireyin yaşadığı toplum içinde diğerlerini de kendini kabul ettiği gibi kabul etmesidir. Yani başkalarıyla aynı şekilde düşünebilmek ve hareket edebilmektir. Toplum ve kültürü, kişilik inşasının belirleyicileri arasındadır. Dolayısıyla birey, başkalarını farklı yönelimlerinde kabul etmesi ve saygı duyması bakımından, içinde yaşadığı kültürel ve sosyal gerçekliğin bir yansımasıdır. (Hayat, 2013: 68).

Hoşgörü ve Yardımlaşma Sevgisi: Bireyin başkalarına karşı hoşgörülü olmasıdır. Eksikliklerini görmezden gelir ve yardıma ihtiyacı olan diğer fertlere yardım eder. Kendini kabul eden bireyler, yeteneklerinin ve gelişme potansiyellerinin farkında olan ve kendilerine ulaşmak için başkalarına yardım etmeyi seven bireylerdir. (Mustafa ve Hüseyin, 2007: 57)

Sorumluluk Duygusu: Bireyin, toplumun diğer fertlerine karşı hissettiği sosyal sorumluluk duygusudur. Bu, başkalarının düşünce ve duygularına bireysel saygının yanı sıra, sosyal ve sistemsel sorunları tartışırken ve çözerken işlerini ve yaşamlarını düzenlemede onlara danışmak anlamına gelir. (Mustafa ve Hüseyin, 2007: 56-58).

4.6.5. Psikososyal Uyumu Engelleyen Faktörler

Psikolojik Engeller: Bireyin kişilik gelişiminde dengesizlik, zekâ eksikliği, zayıf zihinsel ve hareketsel yetenekler, kendinden memnuniyetsizlik gibi yeteneklerinin zayıflığı; amaçlarının farklı olmasına ve çatışmasına ya da gerçekleştirememesine veya doğru zamanda doğru hedefi seçememesine yol açar. Buna psikolojik çatışma denir. (Al-Hajjar, 2003: 20).

Bireyin Karşılaştığı Durumlar ile Duyguları Arasındaki Anlaşmazlık: Bireyin yaşamı boyunca maruz kaldığı daimi baskılar, dengesi üzerinde etki bırakan çeşitli tepkilerin doğmasına neden olur. Bu da fiziksel ve sosyal etkilerin doğmasına neden olur.

Sosyal Engeller: Sosyal çevre ve ilişkileri düzenleyen ve bireylerin davranışlarını kontrol altına alan gelenek ve yasalar bazı durumlarda uzlaşma sağlanmasının önünde engel olabilir. Bunun nedeni, bu adetlerin bir sonucu olarak bireyin aile veya toplum içinde maruz kaldığı tepkisel çatışmalar ve kötü muamele nedeniyle bireysel becerileri üzerinde bıraktığı etkidir. Bireyin içinde yaşadığı toplumun adetlerine ya da kendi ailesinin adetlerine uymaması ya da bu gelenek ve yasalarla güdüler arasında çatışma olması, psikososyal uyumun sağlanmasında toplumsal bir engelin oluşmasına yol açmaktadır. (Eşref, 2004: 138)

Fiziksel Engeller: Bireyin fiziksel durumu ve maruz kaldığı ve hedeflere ulaşmasını etkileyen patolojik durumlar veya fiziksel anormallikler uyumun önünde büyük bir engeldir. Bireyleri etkileyen bu hastalıklar, bireyin maruz kaldığı sorunların çözümünde etkinliğin azalmasına veya başkalarıyla ilişki kuramamasına veya çeşitli etkinliklere katılamamasına neden olur. Psikososyal uyumun sağlanmasında büyük bir engeldir. (Momen, 2013: 102)

Ekonomik Engeller: Maddi imkânların zayıflığı ve eksikliği, bireyin hedeflerine ulaşmasına ve ihtiyaçlarını karşılamasına engel olmakta, bu da birey için

istikrarsızlığa, hayal kırıklığına ve umutsuz hissetmesine neden olmaktadır.

Buradan anlaşılmaktadır ki bu engeller bireyin önünde engel teşkil etmektedir. Kendinden memnuniyet duyması ve kendini kabul etmesi için engellerle yüzleşmeli ve üstesinden gelmelidir. Psikososyal uyum ancak bu şekilde sağlanabilir. (Momen, 2013: 101-102)

Bu bölümde araştırmacı, psikoloji alanında en önemli terim olması itibariyle iki başlıkta (psikolojik ve sosyal) uyumdan bahsetmiştir. Uyum teriminin en önemli tanımlarını, her bir başlığıyla ve onunla ilişkili terimleri, bireyin kişiliğinin ve özünün sosyal ve psikolojik olarak nasıl gerçekleştiğini, uyumun boyutları ve alanları ile bu boyutlarla ilgili içerdikleri kavramlardan bahsederek ayrı ayrı ele almıştır. Uyumu açıklayan en önemli teorilere değinilmiş, psikolojik uyum ve sosyal uyum için en önemli kriterler dahil edilmiştir. Ardından, çeşitli ekonomik, fiziksel ve sosyal durumlarda psikososyal uyumun sağlanmasını engelleyen en önemli faktörlerden ve bunların bireyin ihtiyaçlarını karşılama ve hedeflerine çevresindeki toplum tarafından dayatılan şartlar ve yasalara uygun olarak ulaşma yeteneği üzerindeki etkisinden bahsetmiştir.

5. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu bölüm, araştırma topluluğunu ve örneklemi tanımlama açısından araştırma modelini ve prosedürlerini, araştırmada benimsenen anketlerin psikometrik özelliklerinin kontrol edilmesini (Öğrencilerin üniversiteye yönelik tutumlarının ve psikososyal uyumunun bir anketini) ve mevcut araştırmada kullanılacak istatistiksel araçların belirlenmesini içermektedir.

5.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelidir. Mevcut araştırma, değişkenlerin ilişkisini (öğrencilerin üniversiteye yönelik tutumları ve bunun psikososyal uyumla ilişkisini) bilmeyi amaçlamaktadır. Betimsel (ilişkisel) modelin çalışma türlerinden biridir. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilerin boyutunu ve türünü, yani değişkenlerin birbiriyle ne ölçüde ilişkili olduğunu bilmeyi, ardından bir yandan iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi öte yandan bu ilişkinin boyutunu ve ayrıca değişkenlerin birbirine katkısının boyutunu bilmeyi amaçlamaktadır.

5.2. Evren ve Örneklem

Toplum terimi, araştırmacının çalışmasının sonuçlarını genellemek istediği büyük grubu ifade eder. Başka bir ifadeyle, ister hedefler ister konular veya bireyler olsun, çalışmanın sonuçlarını onlar üzerinde genelleştirmek üzere haklarında daha fazla bilgi edinmek istenilen bir grup unsur veya üyeden oluşan gruptur. (Al-Attum, Jarrah ve Bishara, 2009: 105)

Araştırma topluluğunu tanımlamak, araştırma modelinin en önemli adımlarından biridir. Eğitimsel araştırma ve uygun araçların seçimi ve sonuçların doğruluğu, toplumu belirleme aşamasına bağlıdır. (Neşvân ve Afâne, 2017, s. 88)

Araştırma toplumu, 2021-2022 eğitim yılının sabahçı öğrencilerinden erkek ve kız sayıları (6490)'a ulaşan Bağdat Üniversitesi öğrencileriyle temsil edilmektedir. Beşeri bilim branşından her iki cinsiyettende 3836 kız ve erkek öğrenci bulunmaktadır. Bunun 1598'i erkek 2238'i kız öğrencidir. Fen bilimleri branşı ise 2654 öğrenciden oluşmaktadır. Bunun 1262'si erkek 1395'si kız öğrencidir. Tablo 1 bunu açıklamaktadır.

Tablo 5.1: Branş, Cinsiyet ve Sınıfa Göre Ayrılmış Araştırma Evreni

No	Bölüm/ Fakülte	Cinsiyet		Sınıflar								Toplam
		Erkek	Kadın	1		2		3		4		
				E	K	E	K	E	K	E	K	
1	İbn Rüşd	1598	2238	450	510	455	505	460	500	421	535	3836
2	İbnü'l-Heysem	1262	1392	322	342	327	337	302	360	312	352	2654
Toplam		2860	3630	772	852	782	842	762	860	733	887	6490

*Öğrenci sayısı Bağdat Üniversitesi Cumhurbaşkanlığı İstatistik Bölümü'nden alınmıştır

Araştırmacıların karşılaştığı en yaygın sorunlardan biri, araştırma hedeflerine ulaşmak için ihtiyaç duyulan örneklemin büyüklüğünü belirlemektir. Bu örneklem araştırmanın yürütüldüğü toplumun bir parçasıdır ve toplumu doğru bir şekilde temsil etmek için özel kurallara göre seçilirler. Örneklem ve uygun boyutun seçilmesinde çeşitli görüşler ve eğilimler vardır. Bu yüzden uygulamaya dair engeller ve ekonomik engeller sonucunda seçim süreci etkilenebilir. (El Bayati ve Athanasios, 1977: 235)

Odeh ve Khalil (1988) ile Melhem (2000), araştırma örnekleminin rastgele tabakalı örnekleme - Sampling Stratified Random yöntemiyle seçildiğini işaret etmektedir. Çalışma toplumu homojen olmadığında ve çalışmanın değişkenlerine göre ayrı tabakalara bölünebildiğinde her tabaka bir birim olarak kabul edilir. Daha sonra bu tabakalardan rastgele çalışma örneklemi fertleri seçilir. (Odeh ve Khalil, 1988: 174)

Mevcut araştırma toplumu branşa (fen bilimleri – beşeri bilimler), cinsiyete (erkek - kadın) ve sınıfa (birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü) göre tabakalara ayrılabildiğinden araştırma örneklemi rastgele tabakalı yöntemle seçilmiştir. Bu örneklemde dört yüz erkek ve kız öğrenci, araştırma toplumundan % 6 oranıyla orantılı bir dağılıma sahip tabakalı rastgele bir yöntem kullanılarak seçilmiştir. Örneklem branşa göre İbn Rüşd Eğitim Fakültesinden iki yüz otuz altı öğrenciye, İbnü'l-Heysem Eğitim Fakültesinden yüz altmış dört öğrenciye, cinsiyete göre ise yüz yetmiş altı erkek ve iki yüz yirmi dört kadın olarak, sınıflara göre ise birinci sınıfta yüz, ikinci sınıfta yüz, üçüncü sınıfta yüz ve dördüncü sınıfta bin dokuz oranıyla dağıtılmıştır. Tablo 2 bunu göstermektedir.

Tablo 5.2: Branş, Cinsiyet ve Sınıflara Göre Dağıtılmış Araştırma Örneklemi

No	Bölüm Fakülte/	Cinsiyet		Sınıflar								Toplam Sayı
		E	K	1		2		3		4		
				E	K	E	K	E	K	E	K	
1	İbn Rüşd	104	132	27	30	26	29	27	28	26	28	236
2	İbnü'l-Heysem	72	92	23	20	24	21	23	22	24	22	164
Toplam		176	224	50	50	50	50	50	50	50	50	400

5.3. Veri Toplama Araçları

Mevcut araştırma öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarını ve psikososyal uyum ile ilişkisini belirlemeyi amaçladığı için bu anket öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumları anketi ve psikososyal uyum anketi olmak üzere iki anketin bulunmasını gerektirmiştir. Aşağıda her anketin bir açıklaması bulunmaktadır.

5.3.1. Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutum Anketi

Araştırmacı, öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarıyla ilgili literatürü ve çalışmaları inceledikten sonra, yerel çevrede -araştırmacının bildiği kadarıyla- araştırmasının amaçlarına uygun bir anket bulamamıştır. Dolayısıyla, mevcut araştırmanın amaçlarını gerçekleştirmek için, üniversite öğrencilerine uygun "öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının bir anketi"nin oluşturulması gerekli olmuştur. Bu ankette aşağıdaki adımlar takip edilmiştir:

A) Anketin oluşturulması için teorik çıkış noktalarının belirlenmesi: Araştırmacı tarafından, psikolojik tutumlar kavramının teorik çıkış noktaları belirlenmiştir. Bu, anketin oluşturulmasında teorik çıkıç noktası olarak (Allawi, 2004) ve (Darwish, 1999)'in teorik tanımlamasına dayanmaktadır.

B) Tutum anketinin maddelerinin ön hazırlık olarak hazırlanması: Tutum anketinin maddelerinin ön hazırlık olarak toplanması ve hazırlanması için araştırmacı, tutumları ele alan çalışmaları ve literatürü gözden geçirmiştir. (Ebu Hatab, Khazam ve Kamel, 1989), (El Samadi, 1994), (Hamza, 1977), (Yi ve Tidvell, 2005), (Breki, 2014) araştırmaları bunlar arasındadır. Araştırmacı, bunların araştırma örneklemine uymadığını tespit etmiş ve bunun üzerine tutum anketini oluşturmuştur.

Araştırmacı tarafından yukarıda zikredilenlere binaen otuz yedi madde

oluşturulmuştur. Her maddeye evet, tarafsız ve hayır olmak üzere üç alternatif koyulmuştur. Olumlu maddeler için sırasıyla 1, 2, 3; olumsuz maddeler için ise tam tersi puanlar verilmiştir.

C) Anket maddelerinin doğruluğu: Maddelerin görsel dürüstlük yeterliliğini doğrulamak amacıyla tutum anketinin eğitim ve psikoloji bilimleri branşlarından on jüriye Ek (1) olarak sunulması. Bu, anket ifadelerinde uygun görülenlerin silme, ekleme veya değiştirme yoluyla değiştirilmesi içindir. Anket maddelerinin geçerliliğinin ne ölçüde doğrulandığını bulmak için araştırmacı, maddenin geçerliliğini doğrulamak için istatistiksel araç olarak "ki-kare testi"ni kullanmıştır. Tüm maddeler için hesaplanan ki-kare değerinin, bir serbestlik puanı (1) ile gösterge düzeyinde (0,05) tablo değerinden (3,84) büyük olduğu bulunmuştur. Tablo 3 bunu göstermektedir.

Tablo 0.3: Jürilerin Tutum Anketindeki Görüşleri İçin Hesaplanan Ki-Kare Değerleri

Maddeler	Madde sayısı	Kabul edenler	Hesaplanan Ki-Kare Değeri	
			Hesaplanan	Tablo olarak
1,2,3,5,6,7,8,10,14,15,16,17,20, 21,22,23,24,25,28,29,30,34,37	10	0	10	3,84
4,9,11,12,13,18,19,26,27,31, 32,33,35,36	9	1	6.4	3,84

D) Ön Anket Çalışması: Anket çalışmasının amacı, talimatların ve maddelerin üslup ve anlam bakımından netliğini belirlemektir. Bir yanıtlayıcının anket maddelerini yanıtlaması için ortalama bir süre harcanmıştır. Bu nedenle anket, her bir fakülteden on öğrenci olmak üzere İbn Rüşd ve İbnü'l-Heysem Eğitim fakültelerinden yirmi erkek ve kız öğrenciden oluşan basit bir rastgele örneklem grubuna uygulanmıştır. Araştırmacı, öğrencilerle anketin talimat ve maddelerin anlaşılırlığını tartışmıştır. Talimatların ve maddelerin anlaşılır olduğu, ortalama yirmi beş dakikalık bir süre ile yanıt süresinin 20 – 30 dakika arasında değiştiği uygulamadan anlaşılmaktadır.

E) Psikososyal uyum anketinin maddelerinin istatistiksel analizi: Tutum anketinin

maddelerinin istatistiksel analizini yapmak amacıyla, araştırmacı istatistiksel analizin örnek büyüklüğünü belirlemek için araştırma grubunun büyüklüğüne ve istatistiksel anlamlılığa dayalı olarak (el-Düleymî, 2014, s. 120)'nin $n = N/([(\propto)^2 \times (N)]+1)$ denklemine güvenmiştir. İstatistiksel analizin örneklemi (377) erkek ve kız öğrenciden oluşmuş ve her bölümün boyutuna orantılı olarak dağıtılmıştır. Tablo 4 bunu göstermektedir.

Tablo 5.4: Branş, Cinsiyet ve Sınıflara Göre Dağıtılan İstatistiksel Analiz Örneklemi

No	Bölüm / Fakülte	Cinsiyet		Sınıflar								Toplam
		E	K	1		2		3		4		
				E	K	E	K	E	K	E	K	
1	İbn Rüşd	93	130	27	29	22	30	24	32	25	34	223
2	İbnü'l-Heysem	73	81	20	19	18	19	19	20	19	20	154
Toplam		166	211	47	48	40	49	43	52	44	54	377

İstatistiksel analiz örneklemine psikolojik tutum anketi uygulandıktan sonra, cevaplar, her alan için madde puanlarını ve anketteki her bir bireyin toplam puanını içeren özel bir tabloya yerleştirilmiştir. Cevaplar istatistiksel olarak analiz edilerek her bir maddenin ayırt edici gücü ve madde geçerlik katsayısı hesaplanmıştır. Aşağıdaki gibi:

a) Tutum Anketi Maddelerinin Ayrım Gücü: Maddelerin ayrım gücünün hesaplanması anket oluşturmada önemli ve gerekli prosedürlerden biridir. Anket maddelerini analiz etmenin amacı, ölçmeye konu olan bireyler arasını ayıran uygun maddelerin devamlılığını sağlamaktır. Psikolojik anket maddelerinin önemli koşullarından biri, ölçülecek özellik veya nitelikte yüksek puan alan bireyler ile düşük puan alan bireyler arasında ayırıcı bir güç ile (Discrimination power) karakterize edilmesidir. (Gronlund, 1981: 253). Bu da eylem gerektirir:

1. İstatistiksel analiz örneklemi için formların (tutum anketi) düzeltilmesi.

2. Örneklem üyeleri tarafından elde edilen toplam puanların, anketteki en yüksek puandan en düşük puana doğru azalan sırada düzenlenmesi.

3. En yüksek puana sahip formların (%27) olarak seçilmesi. (%27) en düşük puanlara sahip formların bu yüzdeyle yanıttaki iki çevre birimi grubuna kıyasla en iyisidir. Mümkün olduğunca büyük ve farklıdırlar. Bu oran ışığında, her gruptaki form sayısı,

her grupta (27) forma ulaşmıştır.

4. Anketin her bir maddesi iki bağımsız örneklem için t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Hesaplanan t değeri, anlamlılık düzeyinde (0.05) ve serbestlik puanında (98) olarak (1.980)'e eşit olan tablo t değeri ile karşılaştırılarak maddeyi ayırt etmek için bir gösterge olarak kabul edilmiştir. Tutum anketindeki tüm maddelerin hesaplanan t değerlerinin, beş madde dışında tablo t değerinden daha büyük olduğu istatistiksel analiz süreci yürütüldüğünde ortaya çıkmıştır. Bu hesaplanan t değerlerinin tablo değerinden küçük olduğu durumlarda (6, 18, 21, 22, 27)'dir. Tablo 5 bunu göstermektedir.

Tablo 0.5: Tutum Anketi Maddelerinin Ayırt Edici Gücü

No	Üst Grup		Alt grup		Hesaplanan T değeri	Fonksiyon
	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Aritmetik ortalama	Standart sapma		
1	2.925	0.266	1.814	0.557	9.344	Fonksiyonel
2	2.888	0.320	2.481	0.642	2.948	Fonksiyonel
3	3.111	0.044	1.851	0.718	3.020	Fonksiyonel
4	2.925	0.384	2.407	0.693	3.395	Fonksiyonel
5	2.963	0.192	2.333	0.733	4.313	Fonksiyonel
6	2.074	0.780	1.814	0.786	1.216	Fonksiyonel değil
7	2.814	0.395	1.703	0.465	9.451	Fonksiyonel
8	2.925	0.266	2.222	0.751	4.587	Fonksiyonel
9	2.407	0.693	1.963	0.807	2.169	Fonksiyonel
10	2.888	0.320	2.555	0.697	2.255	Fonksiyonel
11	2.740	0.594	1.629	0.492	7.482	Fonksiyonel
12	2.185	0.833	1.629	0.838	2.441	Fonksiyonel
13	2.740	0.525	1.851	0.533	6.165	Fonksiyonel
14	2.666	0.554	2.296	0.724	2.110	Fonksiyonel
15	2.148	0.718	1.740	0.712	2.093	Fonksiyonel
16	2.740	0.525	2.222	0.751	2.939	Fonksiyonel
17	2.703	0.608	2.111	0.751	3.185	Fonksiyonel
18	2.296	0.823	2.148	0.769	0.356	Fonksiyoneldeğil
19	2.888	0.320	2.259	0.813	3.744	Fonksiyonel
20	2.703	0.541	2.296	0.823	2.148	Fonksiyonel
21	2.148	0.601	2.074	0.549	0.472	Fonksiyonel değil
22	2.296	0.668	2.074	0.549	1.334	Fonksiyonel değil
23	2.851	0.362	2.370	0.687	3.219	Fonksiyonel
24	2.740	0.594	2.148	0.907	2.839	Fonksiyonel
25	2.222	0.847	1.703	0.724	2.417	Fonksiyonel
26	2.111	0.891	1.666	0.679	2.060	Fonksiyonel
27	2.481	0.642	2.185	0.786	1.516	Fonksiyonel değil
28	2.518	0.752	2.037	0.854	2.197	Fonksiyonel

29	2.148	0.863	1.666	0.784	2.144	Fonksiyonel
30	2.666	0.679	1.740	0.764	4.705	Fonksiyonel
31	2.629	0.687	1.960	0.897	3.063	Fonksiyonel
32	2.185	0.878	1.555	0.640	3.009	Fonksiyonel
33	2.222	0.800	1.518	0.700	3.438	Fonksiyonel
34	2.259	0.859	1.740	0.655	2.493	Fonksiyonel
35	2.888	0.320	2.333	0.733	3.606	Fonksiyonel
36	2.555	0.506	1.370	0.492	8.722	Fonksiyonel
37	2.814	0.395	2.111	0.800	4.094	Fonksiyonel

b) Madde Puanının Anketten Alınan Toplam Puanla İlişkisi: Bu yöntem, psikolojik testlerin ve anketlerin maddelerinin analizinde en yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir. Bunun nedeni, bu yöntemin davranışsal olguyu ölçmede anket maddelerinin homojenliğini belirleyerek karakterize edilmesidir. (Allen ve Yen, 1979: 184) Pearson korelasyon katsayısı, anketin her bir maddesinin puanı ile toplam puan arasındaki ilişkiyi çıkarmak için kullanılır. Maddenin toplam puanla korelasyon katsayısı ne kadar yüksekse, ankette yer alma olasılığının da o kadar yüksek olduğu bilinmektedir. Maddenin anketten alınan toplam puanla olan korelasyonu ne kadar düşükse o oranda dışarda tutulur. Çünkü genellikle diğer anket maddelerinin ölçtüğünden farklı bir işlevi ölçer. (Nunally, 1978: 280).

Anket maddelerinin geçerliliğini doğrulamak için araştırmacı, istatistiksel analiz örnekleminin üyeleri için her bir maddenin puanı ile anketin toplam puanı arasındaki korelasyonu çıkarmak için Pearson korelasyon katsayısını kullanmıştır. Fonksiyon düzeyi (0.05) ve serbestlik puanı (98) olan 0.196 tablo değeri ile karşılaştırıldığında tüm korelasyon katsayılarının (6, 18, 21, 22, 27) maddeleri hariç istatistiksel olarak fonksiyonel olduğu görülmektedir. Nitekim hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı değeri tablosal değerden daha az çıkmıştır.

Tablo 0.6: Tutum Anketinin Toplam Puanı İle Madde Puanının Korelasyon Katsayısının Değerleri

Madde No	Madde puanının toplam puanla korelasyon katsayısı	Fonksiyon
1	0.717	Fonksiyonel
2	0.417	Fonksiyonel
3	0.332	Fonksiyonel
4	0.472	Fonksiyonel

5	0.543	Fonksiyonel
6	0.040	Fonksiyonel değil
7	0.762	Fonksiyonel
8	0.555	Fonksiyonel
9	0.326	Fonksiyonel
10	0.289	Fonksiyonel
11	0.680	Fonksiyonel
12	0.390	Fonksiyonel
13	0.587	Fonksiyonel
14	0.296	Fonksiyonel
15	0.223	Fonksiyonel
16	0.422	Fonksiyonel
17	0.468	Fonksiyonel
18	0.132	Fonksiyonel değil
19	0.523	Fonksiyonel
20	0.326	Fonksiyonel
21	0.008	Fonksiyonel değil
22	0.123	Fonksiyonel değil
23	0.634	Fonksiyonel
24	0.346	Fonksiyonel
25	0.352	Fonksiyonel
26	0.511	Fonksiyonel
27	0.139	Fonksiyonel değil
28	0.275	Fonksiyonel
29	0.526	Fonksiyonel
30	0.447	Fonksiyonel
31	0.322	Fonksiyonel
32	0.410	Fonksiyonel
33	0.472	Fonksiyonel
34	0.306	Fonksiyonel
35	0.501	Fonksiyonel
36	0.728	Fonksiyonel
37	0.476	Fonksiyonel

c) Tutum Anketi Maddelerinin İstikrarı: İstikrar, eğitimle ilgili ve psikolojik anketlerde tespit edilmesi gereken temel özelliklerden biridir. Çünkü istikrar hesaplaması, ölçülecek özelliğin ölçümünde anketin doğruluğunun ve homojenliğinin bir göstergesini verir. (Zeller ve Carmines, 1980: 77). İstikrarı hesaplamanın amacı, ölçüm hatalarını belirlemek ve bu hataları azaltmanın yollarını bulmaktır. Bu nedenle istikrar, psikolojik anketlerde önemli psikometrik özelliklerden biridir. Düzenli olarak

ölçülecek olanın ölçülmesinde anketin maddelerindeki tutarlılığın bir göstergesidir. (Allen ve Yen, 1979: 50). Tutum anketinin istikrarını hesaplamak için araştırmacı iki yöntem kullanmıştır. Bu iki yöntem:

1- İç tutarlılık için Cronbach Alpha yöntemi: Bu yöntem, bireyin bir maddeden diğerine performansındaki tutarlılığa bağlıdır. Bölümün standart sapmasına ve tek maddelerin standart sapmalarına dayanır. "Cronbach Alpha yöntemi", anket puanlarının istikrar katsayısının değerlendirme değerinin alfa değeri yüksekse minimum sınırını verir. Bu fiili olarak testin istikrarını gösterir. (Al-Nebhan, 2004: 284). Bu nedenle, araştırmacı yüz erkek ve kız öğrenci olan istatistiksel analiz örnekleminde (Alpha Cronbach) denklemini kullanmıştır. Sonuçlar, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının değerinin (0,751) olduğunu göstermiştir.

2- Half Split'in Yarıya Bölme Yöntemi: İstikrar katsayısı fikri, anket maddelerini yanıtlandıktan sonra (çift ve tek) şeklinde ilk bölüm tek madde sayılarını temsilen ikiye bölerek iç tutarlılık yarıya bölme yöntemine dayanmaktadır. Bu durumda çift maddelerin sayıları ikinci bölümü temsil etmektedir. Daha sonra, istikrar katsayısını temsil eden iki bölümün puanları arasında korelasyon katsayısı hesaplanır. (Murray, 1988: 116). Araştırmacı, anket maddeleri iki parçaya (tek madde sayıları ve çift madde sayıları) ayrıldıktan sonra istatistiksel analiz örnekleminde tutum anketinin istikrarını çıkarırken buna güvenmiştir. Ardından, Pearson korelasyon katsayısına göre istikrar katsayısı 0.794'a ulaşmıştır. İlişkinin yarısını temsil etmektedir. Spearman-Brown formülü ile düzeltmeden sonra 0.885'e ulaşmıştır. Bu iyi bir istikrar katsayısıdır.

Son Haliyle Tutum Anketi: Tutum anketi son haliyle otuz iki maddeden oluşmaktadır. Düzeltilirken olumlu maddeler için sırasıyla 1, 2, 3 ve negatif paragraflar için ise tersi alınır. Böylece anketin en yüksek puanı 96 puandır. En düşük puan ise 32'dir. Ölçeğin varsayımsal ortalaması 64 puandır.

5.3.2. Psikososyal Uyum Anketi

Üniversite öğrencileri arasında psikolojik ve sosyal uyum ile ilgili literatür incelendikten sonra, araştırmacı tarafından, yerel ortamda - araştırmacının bildiği kadarıyla - araştırmasının amaçlarına uygun bir anket bulunamamıştır. Mevcut araştırmanın amaçlarını gerçekleştirmek için, öğrenciler arasında üniversite

öğrencilerine uygun bir şekilde psikolojik ve sosyal uyum anketinin oluşturulması gerekmiştir. Bu çalışma aşağıdaki aşamalara göre yapılmıştır:

a) Anket oluşturmak için teorik çıkış noktalarının belirlenmesi: Araştırmacı, psikolojik tutum kavramının teorik çıkış noktalarını belirlemiştir. Bu konuda anketin oluşturulmasında teorik bir bakış açısı olarak (Jaber, 1978)'in teorik tanıma dayanmıştır.

b) Tutum anketinin maddelerinin ön hazırlık olarak hazırlanması: Psikososyal uyum anketinin maddelerini ilk haliyle toplamak ve hazırlamak için araştırmacı psikososyal uyumu ele alan çalışmaları ve literatürü gözden geçirmiştir. Gözden geçirdiği çalışmalar arasında (Fisher ve Fisher, 1955), (Jaber, 1978), (James Nj, 1981), (Shara, 1983), (Cynthia et Paul, 1995) (El-Ubeydi, 2004) ve (Abdul Hasan ve Hüseyin, 2011) bulunmaktadır. Araştırmacı, bu çalışmaların araştırma örneklemine uymadığını görmüş ve bunun üzerine üniversite öğrencileri arasında psikososyal uyum anketi oluşturmuştur.

Araştırmacı tarafından yukarıda zikredilenlere binaen kırk yedi madde oluşturulmuştur. Her maddeye her zaman, çoğu zaman, bazen, nadiren, hiç olmak üzere beş alternatif koyulmuştur. Olumlu maddeler için sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5; olumsuz maddeler için ise tam tersi puanlar verilmiştir.

c) Anket maddelerinin doğruluğu: Maddelerin görsel dürüstlük yeterliliğini doğrulamak amacıyla tutum anketinin eğitim ve psikolojik bilimler branşlarından on jüriye maddelerin ne kadar doğru olduğunu öğrenmek için Ek (2) olarak sunulması. Maddenin geçerliliğini doğrulamak için istatistiksel bir yöntem olarak Ki-kare yöntemine dayanılmıştır. Tüm maddeler için hesaplanan ki-kare değerinin, bir serbestlik puanı (1) ile gösterge düzeyinde (0,05) tablo değerinden (3,84) büyük olduğu bulunmuştur. Tablo 7 bunu göstermektedir.

Tablo 0.7: Psikososyal Uyum Anketine İlişkin Jüri Görüşleri İçin Hesaplanan Ki-Kare Değerleri

Maddeler	Madde sayısı	Onaylayanlar	Hesaplanan Ki-Kare değerleri	
			Hesaplanan	Tablo şeklinde

2,3,4,5,6,7,15,16,17,18,19,26,27, 28,29,34,35,36,37,38,39,45,46,47	10	0	10	3,84
1,8,9,10,11,12,13,14,20,21,22,23, 24,25,30,31,32,33,40,41,42,43,44	9	1	6.4	3,84

d) Ön Anket Çalışması: Anket çalışmasının amacı, talimatların ve maddelerin üslup ve anlam bakımından netliğini belirlemektir. Bir yanıtlayıcının anket maddelerini yanıtlaması için ortalama bir süre harcanmıştır. Bu nedenle psikososyal uyum anketi, her bir fakülteden on öğrenci olmak üzere İbn Rüşd ve İbnü'l-Heysem Eğitim fakültelerinden yirmi erkek ve kız öğrenciden oluşan basit bir rastgele örneklem grubuna uygulanmıştır. Araştırmacı, öğrencilerle anketin talimat ve maddelerin anlaşılırlığını tartışmıştır. Talimatların ve maddelerin anlaşılır olduğu, ortalama 30 dakikalık bir süre ile yanıt süresinin 25-35 dakika arasında değiştiği uygulamadan anlaşılmaktadır.

e) Psikososyal uyum ölçeği maddelerinin istatistiksel analizi: Psikososyal uyum anketinin maddelerinin istatistiksel analizini yapmak amacıyla, anket yüz erkek ve kız öğrenciden oluşan analiz örneklemi üzerinde uygulanmıştır. Bu maddelerin ayırıcı gücünü ve maddelerin geçerliliğini çıkarmak için yapılmıştır. Aşağıdaki gibi:

1) Ayrımcı Güç: Ayrım; anketin, psikometrinin dayandığı özellik veya nitelikteki bireyler arasındaki bireysel farklılıkları tespit edebilmek için psikolojik anket maddelerinin önemli standart özelliklerinden biridir. Anket maddelerinin bireyler arasındaki bireysel farklılıkları tespit etme yeteneğini gösterir. (Ebel, 1972: 399). Maddelerin ayrımcı gücü, maddelerin, özellikte yüksek puan alan ve düşük puan alan bireyleri ayırt etme yeteneğini ifade eder. (Duran, 1985: 125). Maddeleri ayrım, anket maddelerinin istatistiksel analizinde önemli bir husustur. Bu sayede anket paragraflarının verimli olduğundan emin olunmaktadır. Kelly (1939), en yüksek %27 ve en düşük %27'yi kullanırken daha hassas ve istikrarlı bir madde ayırma faktörü elde edilebildiğine dikkat çekmektedir. (Crocker ve Elgina, 2009: 417). Uyum anketi paragraflarının ayırt edilmesi amacıyla aşağıdaki adımlar atılmıştır:

1- İstatistiksel analiz örneklemi için uyum anketi formlarının düzeltilmesi.

2- Örneklem üyeleri tarafından elde edilen toplam puanların anketteki en yüksek

puandan en düşük puana doğru azalan sırada düzenlenmesi.

3- En yüksek puana sahip formların (%27) ve en düşük puana sahip formların (%27) seçilmesi ve bu oran ışığında her gruptaki form sayısına (27) formuna ulaşılması.

4- İki bağımsız örneklem için t-testi kullanılarak yanıtlarda iki uç grup yöntemi kullanılarak anketin her bir maddesi için ayrımcı gügücün hesaplanması. Hesaplanan t değeri, tablo t değeri (1.980) ile (0.05) anlamlılık düzeyinde ve (98) serbestlik puanında dengelenmesiyle bir gösterge olarak kabul edilmiştir. (9, 13, 14, 20, 29, 30, 40) maddelerinde hesaplanan T değeri T tablosu değerinden daha küçük olduğu için bu yedi madde dışında tüm hesaplanan T değerlerinin T tablosu değerinden büyük olduğu bulunmuştur. Tablo 8 bunu göstermektedir.

Tablo 0.8: Psikososyal Uyum Anketi Maddelerinin Ayrımcı Gücü

No	Üst Grup		Alt grup		Hesaplanan T değeri	Belirti
	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Aritmetik ortalama	Standart sapma		
1	4.111	1.154	3.148	1.099	3.139	Fonksiyonel
2	4.518	0.752	3.851	1.026	2.721	Fonksiyonel
3	4.592	1.009	3.555	1.219	3.403	Fonksiyonel
4	4.518	0.700	3.333	1.208	4.408	Fonksiyonel
5	4.481	0.752	3.555	1.450	2.945	Fonksiyonel
6	4.703	0.608	3.481	1.528	3.860	Fonksiyonel
7	4.629	0.687	3.037	1.224	5.894	Fonksiyonel
8	4.518	0.700	3.296	1.234	4.475	Fonksiyonel
9	4.037	1.125	3.703	1.170	1.066	Fonksiyonel değil
10	4.481	0.752	3.444	1.187	3.832	Fonksiyonel
11	4.185	1.075	2.666	0.784	5.927	Fonksiyonel
12	4.703	0.608	3.888	0.933	3.799	Fonksiyonel
13	4.481	0.849	3.925	1.268	1.891	Fonksiyonel değil
14	3.703	1.353	3.111	1.339	1.617	Fonksiyonel değil
15	3.555	1.423	2.444	1.601	2.695	Fonksiyonel
16	4.703	0.608	3.703	1.102	4.125	Fonksiyonel
17	4.555	1.120	3.555	1.250	3.094	Fonksiyonel
18	4.925	0.266	3.777	1.281	4.559	Fonksiyonel
19	4.555	0.751	3.629	1.244	3.309	Fonksiyonel
20	4.333	1.037	3.963	1.018	1.324	Fonksiyonel değil
21	4.518	0.893	3.185	1.272	4.457	Fonksiyonel
22	4.370	0.741	3.555	1.368	2.721	Fonksiyonel
23	4.555	0.697	3.481	1.281	3.632	Fonksiyonel
24	4.296	0.953	3.111	1.281	3.857	Fonksiyonel
25	4.185	1.272	3.111	1.292	2.987	Fonksiyonel
26	4.370	0.966	3.148	1.292	3.936	Fonksiyonel

27	3.777	1.281	3.148	0.907	2.084	Fonksiyonel
28	3.888	1.310	2.777	0.974	3.536	Fonksiyonel
29	3.370	0.026	2.888	0.974	1.862	Fonksiyonel değil
30	3.444	1.395	2.740	1.347	1.885	Fonksiyonel değil
31	3.888	1.125	3.000	1.143	2.884	Fonksiyonel
32	3.963	1.125	2.740	1.258	3.761	Fonksiyonel
33	4.296	0.992	3.111	1.476	3.462	Fonksiyonel
34	4.370	1.043	3.111	1.281	3.961	Fonksiyonel
35	4.407	0.971	3.148	1.261	4.109	Fonksiyonel
36	4.777	0.506	3.074	1.141	7.091	Fonksiyonel
37	4.518	0.849	3.740	1.163	2.806	Fonksiyonel
38	4.666	0.554	4.037	0.939	2.998	Fonksiyonel
39	4.185	1.177	3.259	1.381	2.906	Fonksiyonel
40	4.259	8.112	2.703	1.381	0.902	Fonksiyonel değil
41	4.333	1.000	3.333	1.270	3.213	Fonksiyonel
42	4.518	0.893	3.592	1.217	3.187	Fonksiyonel
43	4.296	0.992	3.481	1.155	2.779	Fonksiyonel
44	4.666	0.679	3.444	1.219	4.549	Fonksiyonel
45	4.592	0.930	3.555	1.476	3.088	Fonksiyonel
46	4.555	1.154	3.518	1.451	2.906	Fonksiyonel
47	4.370	1.181	3.222	1.577	3.028	Fonksiyonel

2) Madde Puanının Anketin Toplam Puanıyla İlişkisi: Araştırmacı, maddenin puanı ile psikososyal uyum anketinin puanı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için, istatistiksel analize konu örneklem üyelerinin her bir maddenin puanı ile anket toplam puanı arasındaki korelasyonunu çıkarmada Pearson korelasyon katsayısını kullanmıştır. Tablo değeri (0.196), anlam düzeyi (0.05) ve serbestlik puanı (98) ile karşılaştırıldığında; 9, 13, 14, 20, 29, 30, 40 maddeleri hariç tüm korelasyon katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Zira hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı değeri tablo değerinden daha azdır. Tablo 9'da gösterildiği gibi.

Tablo 5.9: Psikososyal Uyum Anketinin Toplam Puanı İle Madde Puanının Korelasyon Katsayısının Değerleri

Madde No	Madde puanının toplam puanla korelasyon katsayısı	Belirti
1	0.304	Fonksiyonel
2	0.413	Fonksiyonel
3	0.559	Fonksiyonel
4	0.592	Fonksiyonel
5	0.482	Fonksiyonel

6	0.554	Fonksiyonel
7	0.648	Fonksiyonel
8	0.447	Fonksiyonel
9	0.076	Fonksiyonel değil
10	0.460	Fonksiyonel
11	0.583	Fonksiyonel
12	0.390	Fonksiyonel
13	0.019	Fonksiyonel değil
14	0.086	Fonksiyonel değil
15	0.283	Fonksiyonel
16	0.403	Fonksiyonel
17	0.393	Fonksiyonel
18	0.447	Fonksiyonel
19	0.424	Fonksiyonel
20	0.016	Fonksiyonel değil
21	0.527	Fonksiyonel
22	0.332	Fonksiyonel
23	0.450	Fonksiyonel
24	0.481	Fonksiyonel
25	0.467	Fonksiyonel
26	0.477	Fonksiyonel
27	0.353	Fonksiyonel
28	0.466	Fonksiyonel
29	0.096	Fonksiyonel değil
30	0.102	Fonksiyonel değil
31	0.437	Fonksiyonel
32	0.538	Fonksiyonel
33	0.506	Fonksiyonel
34	0.574	Fonksiyonel
35	0.558	Fonksiyonel
36	0.676	Fonksiyonel
37	0.303	Fonksiyonel
38	0.325	Fonksiyonel
39	328	Fonksiyonel
40	0.064	Fonksiyonel değil
41	0.332	Fonksiyonel
42	0.493	Fonksiyonel
43	0.467	Fonksiyonel
44	0.512	Fonksiyonel
45	0.423	Fonksiyonel
46	0.376	Fonksiyonel

47	0.453	Fonksiyonel

3) Uyum Anketi Maddelerinin İstikrarı: İstikrar, ölçülmesi gerekeni ölçmesi varsayılan test maddesi puanları grubundaki tutarlılıktır. Psikolojik anketlerin önemli bir psikometrik özelliğidir ve test kullanımının geçerlilik boyutunu göstermek için doğrulanmalıdır. (Anastasi, 1988: 114) Her geçerli ölçü tutarlı olsa da, testin güvenilirliği doğrulanmalıdır. Çünkü düzenli olarak ölçülmesi gerekenlerin ölçülmesinde test puanlarının tutarlılığının bir göstergedir. Test birkaç kez uygulandığında istikrarlı sonuçlar vermeye devam eder. (Maloney ve Ward, 1980: 60). Araştırmacı, uyum anketinin istikrarını hesaplamak için iki yöntem kullanmıştır:

1. İç tutarlılık için Cronbach Alpha yöntemi: Bu yöntem, bireyin bir maddeden diğerine performansındaki tutarlılığa bağlıdır. Anketin standart sapmasına ve tek maddelerin standart sapmalarına dayanır. Yöntem (Cronbach Alpha), anket puanlarının istikrar katsayısının minimum tahmini değerini verir. Alfa değeri yüksekse, bu fiili olarak testin istikrarını gösterir. (Al-Nabhan, 2004: 284). Bu nedenle, araştırmacı yüz erkek ve kız öğrenci olan istatistiksel analiz örnekleminde (Alpha Cronbach) denklemini kullanmıştır. Sonuçlar, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının değerinin (0,721) olduğunu göstermiştir.

2- Half Split'in Yarıya Bölme Yöntemi: İstikrar katsayısı fikri, anket maddelerini yanıtlandıktan sonra (çift ve tek) şeklinde ilk bölüm tek madde sayılarını temsilen ikiye bölerek iç tutarlılık yarıya bölme yöntemine dayanmaktadır. Bu durumda çift maddelerin sayıları ikinci bölümü temsil etmektedir. Daha sonra, istikrar katsayısını temsil eden iki bölümün puanları arasında korelasyon katsayısı hesaplanır. (Al-Nabhan, 2004: 280). Araştırmacı, anket maddeleri iki parçaya (tek madde sayıları ve çift madde sayıları) ayrıldıktan sonra istatistiksel analiz örnekleminde uyum anketinin istikrarını çıkarırken buna güvenmiştir. Ardından Pearson korelasyon katsayısına göre istikrar katsayısı 0.879'a ulaşmıştır. İlişkinin yarısını temsil etmektedir. Spearman-Brown formülü ile düzeltmeden sonra 0.936'a ulaşmıştır. Bu iyi bir istikrar katsayısıdır.

Son Haliyle Psikososyal Uyum Anketi: Uyum anketi son haliyle kırk maddeden oluşmaktadır. Düzeltilirken olumlu maddeler için sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5 ve negatif

paragraflar için ise tersi alınır. Böylece anketin en yüksek puanı 200 puandır. En düşük puan ise 40'tır. Ölçeğin varsayımsal ortalaması 120 puandır.

5.3.3. Denklemler ve İstatistiksel Yöntemler

Araştırmacı, (SPSS+) istatistik uygulaması yardımıyla aşağıdaki gibi bir dizi denklem ve istatistiksel yöntem kullanmıştır:

1- Tek örneklem için T testi: Üniversite öğrencilerinin psikolojik tutum ve psikolojik uyum düzeylerini belirlemek için kullanılmıştır.

2- İki bağımsız örneklem için T testi: Maddelerin ayırıcı gücünü ortaya çıkarmak ve cinsiyet, branş ve puan değişkenlerine göre tutum ve uyum düzeyindeki farklılıkları bulmak için kullanılmıştır.

3- Tutum ve uyuma dair anket maddelerinin doğruluğunu çıkarmak için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Ayrıca temel araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi bulmak için arama sonuçlarında da kullanılmıştır. Psikolojik tutum ve psikososyal uyum anketlerinde kullanmanın yanı sıra istikrar anketlerini çıkarmada da kullanılnıştır.

4- Cronbach Alpha denklemi: Tutum ve uyum anketinin istikrar puanını çıkarmak için kullanılmıştır.

5- Üç varyasyon analizi: Psikolojik tutum ve psikososyal uyum gibi temel araştırma değişkenlerinin her birine uygun olarak cinsiyete, branşa ve puanlara göre farklılıkların anlamlılığını çıkarmak için kullanılmıştır.

6- Spearman-Brown denklemi: Yarıya bölme yöntemiyle hesaplanan istikrar katsayısını düzeltmek için kullanılmıştır.

6. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölüm, birinci bölümde sunulan hedeflere göre araştırma bulgularının bir sunumunu ve bu sonuçların tartışılmasını ve yorumlanmasını içermektedir.

6.1. Hedef 1: Üniversite Öğrencilerinin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi

Lisans eğitimine yönelik tutumları belirlemek için dört yüz erkek ve kız öğrenciden oluşan temel araştırma örneklemi üzerinde tutum anketi uygulanmıştır. Tek örnek için T testi kullanılmıştır. Aritmetik ortalama değeri (86.710), standart sapma (8.990) olduğu, bu ortalamayı anketin (64) varsayımsal ortalaması ile karşılaştırdıktan sonra ortaya çıkmıştır. Hesaplanan T değerinin (25.259) olduğu görülmektedir. Bu, 0,05 anlamlılık düzeyi ve 399 serbestlik puanı yanında 1,96'ya ulaşan tablo T değerinden daha yüksektir. Tablo 10 bunu göstermektedir.

Tablo 0.1: Üniversite Öğrencileri Arasında Lisans Eğitimine Yönelik Tutum Anketinin Bir Örneklemi İçin T Testinin Sonuçları

Örneklem Ortalaması	Standart Sapma	Varsayımsal Ortalama	Hesaplanan T Değeri	Tablo T Değeri	Anlam Düzeyi	Serbestlik Puanı	Belirti
86.710	**8.990**	**64**	**25.259**	**1.96**	**0.05**	**399**	Ortalama örneklem lehine fonksiyon

Sonuç, lisans öğrencilerinin anketin varsayımsal ortalamasına kıyasla lisansa yönelik olumlu tutumları olduğunu göstermektedir. Ayrıca, üniversite öğrencileri arasında lisans eğitimine yönelik üst düzey olumlu tutumların varlığına işaret etmektedir. Bunun yanında, öğrencilerin lisans eğitimine olumlu yanıt vermelerini sağlayan memnuniyet duygusunu ifade etmektedir. Yüksekokul ve bilimsel ve eğitimsel oluşumları, kapsamlı sosyal kalkınmada ve toplumsal inşada gelişme ve kalkınma bağlamında topluma önderlik edilmesinde ve toplumun yönlendirilmesinde en önemli unsurlardan biridir. Ayrıca öğrencinin sosyal ve akademik yaşamıyla ilgili çeşitli yönlere karşı olumlu tutumlar geliştirmesi yoluyla iyi vatandaşlık ruhunu geliştirmede de en önemli unsurlardandır.

6.2. Hedef 2: Değişkenlere (Cinsiyet, Branş, Sınıf) Göre Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumlarındaki Farklılıklar

Öğrencilerin üniversiteye yönelik tutumlarına bağlı değişkendeki üç bağımsız değişkene (cinsiyet, branş ve sınıf) göre öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılıkları belirlemek için araştırmacı, araştırma değişkenlerinin her biri için ortalamaları ve standart sapmaları çıkarmıştır. Tablo 11'de gösterildiği gibi.

Tablo 6.2: Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutum Anket Puanının Cinsiyet, Branş ve Sınıfına Göre Örneklem Bireylerine Dair Ortalaması Ve Standart Sapması

Cinsiyet	Branş	Sınıf	Ortalama	Standart sapma	Örneklem birey sayısı
Erkekler	Fen Bilimleri	Birinci	88.150	8.437	20
		ikinci	86.300	6.736	20
		Üçüncü	85.300	6.9956	20
		Dördüncü	81.350	9.160	20
		Toplam	85.275	8.139	80
	Beşeri Bilimler	Birinci	87.500	8.237	26
		ikinci	85.576	6.139	26
		Üçüncü	85.857	5.998	28
		Dördüncü	80.269	10.607	26
		Toplam	84.820	8.277	106
Kadınlar	Fen Bilimleri	Birinci	87.047	6.895	21
		ikinci	86.476	7.646	21
		Üçüncü	84.190	5.287	21
		Dördüncü	77.333	9.830	21
		Toplam	83.761	8.406	84
	Beşeri Bilimler	Birinci	85.031	9.508	32
		ikinci	85.848	7.361	33
		Üçüncü	83.303	8.069	33
		Dördüncü	84.593	9.314	32
		Toplam	84.692	8.544	130
Cinsiyet	Erkekler	Toplam	85.016	8.199	186
	Kadınlar	Toplam	84.327	8.482	214
Branş	Fen Bilimleri	Toplam	84.500	8.286	164
	Beşeri Bilimler	Toplam	84.750	8.407	236
Sınıf	Birinci	Toplam	86.737	8.423	99
	ikinci	Toplam	86.000	6.904	100
	Üçüncü	Toplam	84.578	6.787	102

	Dördüncü	Toplam	81.626	9.966	99

İki yönlü varyans analizinin sonuçları Tablo 12'de gösterildiği gibi özetlenmiştir.

Tablo 06.3: Tutum Anketinin Puanlarına Dair Cinsiyet, Branş Ve Sınıf Değişkenlerine Göre Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutum Puanlarının İki Değişkenli Analizinin Özeti

Varyans Kaynağı	Kare Toplamı	Serbestlik Puanı	Karelerin Ortalaması	F Değeri	Belirti
Cinsiyet	63.157	1	63.157	0.967	Fonksiyonel değil
Branş	5.050	1	5.050	0.077	Fonksiyonel değil
Sınıf	2040.838	3	680.279	10.415	Fonksiyonel
Cinsiyet * Branş	47.613	1	47.613	0.729	Fonksiyonel değil
Cinsiyet * Sınıf	96.180	3	32.060	0.491	Fonksiyonel değil
Branş * Sınıf	277.442	3	92.481	1.416	Fonksiyonel değil
Cinsiyet * Uzmanlık * Sınıf	393.344	3	131.115	2.007	Fonksiyonel değil
Hata	25080.885	384	65.315		
Toplam	2893891.000	400			

6.2.1. Cinsiyet (Erkek, Kadın) Değişkenine Göre Farklılıklar:

Tablo 11'de standart sapma gösteren (85.016) erkek puanları ortalama aritmetiği (8.199) olarak ve standart sapma gösteren (84.327) kadın puanları ortalama aritmetiği (4.482) olarak gösterilmektedir.

Üçlü varyans analizinin sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir. Hesaplanan ve (0,967)'e ulaşan Alfa değeri, (1,384) serbestlik puanı yanında (3,86)'a ulaşan tablo Alfa değerinden daha küçüktür. 0,05 anlamlı seviye bunu açıklamaktadır.

Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının ölçülmesine ilişkin sonuçlar, erkekler ve kızlar arasında anlamlı bir fark olmadığını, başka bir ifadeyle kızların üniversiteye yönelik tutumlarında erkeklerden farklı olmadığını göstermektedir.

Lisans eğitimine yönelik olumlu tutumların doğası açısından erkekler ve kadınlar arasında anlamlı farkın olmaması, kadınların doğasının ve özelliklerinin tutumlarda erkeklerden farklı olmamasına bağlanabilir. Bir çalışma (Ebu Hatab, Khazam ve

Kamel, 1989), kadınların lisans eğitimine karşı erkeklerden daha olumlu olduğuna işaret etmiştir.

6.2.2. Branş Değişkenine (Fen Bilimleri, Beşeri Bilimler) Göre Farklılıklar

Tablo (11), fen bilimleri branş puanları aritmetik ortalamasının (84.500) ve standart sapmasının (8.286) olduğunu, beşeri bilimler branş puanları aritmetik ortalamasının (84.750) ve standart sapmasının da (8.407) olduğunu göstermektedir.

Tablo (12), üçlü varyans analiz sonuçları, (0.077)'e ulaşan ve hesaplanan Alfa değerinin, (1.384) serbestlik puanı yanında (3.86)'a ulaşan tablo değerinden daha küçük olduğunu ve anlamlılık düzeyinin 0.05 olduğunu göstermektedir. Bu da, öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarında fen bilimleri branşı ile beşeri bilimler branşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı anlamına gelir.

6.2.3. Sınıf Değişkenine (Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü) Göre Farklılıklar

Tablo (11), sınıf puanları aritmetik ortalamalarının ve her sınıfa göre; birinci sınıfın aritmetik ortalamasının (86.737) standart sapmasının (8.423) olduğunu, ikinci sınıfın aritmetik ortalamasının (86.000) standart sapmasının (6.904) olduğunu, üçüncü sınıfın aritmetik ortalamasının (84.578) standart sapmasının (6.787) olduğunu ve dördüncü sınıfın aritmetik ortalamasının (9.966) standart sapmasının (81.626) olduğunu göstermektedir. Tablo (12), üçlü varyans analizi sonuçlarının, hesaplanan ve (10.415)'e ulaşan Alfa değerinin, serbestlik puanı (3-384) ve 0.05 anlamlılık düzeyi yanında (2.62)'e ulaşan tablo değerinden daha büyük olduğunu göstermektedir. Bu da, öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarında dört sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu anlamına gelmektedir. Dört sınıf arasındaki anlamlı farkları bulmak için araştırmacı, ortalamaları karşılaştırmak için sözlü bir test kullanmıştır. Sonuç Tablo (13)'teki gibidir.

Tablo 06.4: Tutum Anketi Ortalama Puanlarını Sınıfa Göre Karşılaştıran Sözlü Test

Sınıf	Sınıf	Ortalama Farklar	Standart Hata	Belirti
Birinci	İkinci	0.737	1.150	Fonksiyonel değil
	Üçüncü	2.1158	1.144	Fonksiyonel değil
	Dördüncü	5.474	1.153	Fonksiyonel
İkinci	Birinci	-0.737	1.150	Fonksiyonel değil

	Üçüncü	1.421	1.141	Fonksiyonel değil
	Dördüncü	4.737	1.150	Fonksiyonel
Üçüncü	Birinci	-2.158	1.144	Fonksiyonel değil
	İkinci	-1.421	1.141	Fonksiyonel değil
	Dördüncü	3.315	1.144	Fonksiyonel
Dördüncü	Birinci	-5.474	1.153	Fonksiyonel
	İkinci	4.737	1.150	Fonksiyonel
	Üçüncü	-3.315	1.144	Fonksiyonel değil

Tablo 6.4, istatistiksel anlamlılığın birinci sınıf ve ardından ikinci sınıf lehine olduğu okulun dört sınıfının aritmetik ortalamalarını karşılaştırmak için bir sözlü testi göstermektedir.

Mevcut araştırma hedeflerinden biri olan hedef 2'nin sonucu, araştırma örnekleminde ortaya çıktığı gibi olumlu tutumlar olarak açıklanabilir. Bu örneklemler, erkeklerde ve kadınlarda aynı yüksek düzeyde olumlu tutumlar gösteren lisans öğrencileridir. Her iki cinsiyetin, eğitim-öğretime karşı olumlu tutumlar geliştirmede benzer kültürel nitelikte bir toplumda yaşadığından, aralarında hiçbir fark yoktur.

Branşa gelince, fen bilimleri ve beşeri bilimler arasında lisans eğitimine yönelik tutumlarda temel bir farklılık göstermemiştir. Bunun nedeni, üniversite aşamasının doğası gereği üniversitenin topluma sunduğu mesaj açısından farklılık göstermemesidir. Zira eğitimli, bilinçli ve azimli gençlerin gelişimi de dahil olmak üzere, kendisine yönelik olumlu tutumları etkilemektedir.

Sınıf değişkenine göre üniversiteye yönelik farklı psikolojik tutumlara gelince, bu durum; tutumu, deneyimle organize edilen ve bir okul aşamasından diğerine farklılık gösteren aklî hazırlık ve sinirsel aklî hazırlık durumlarından biri olarak tanımlayan Gordon Allport'un tanımından hareketle açıklanabilir. Bu aşamalar genel olarak çok dinamiktir. Bogards'ın psikolojik tutumları tanımı ise, davranışları çevrenin bazı unsurlarına yönelen veya ondan uzaklaşan, bunlara yakınlığına veya uzaklığına bağlı olarak olumlu veya olumsuz kriterlerden etkilenen bir bireyin tutumudur. İki hazırlık düzeyine atıfta bulunur. Bunlar anlık veya uzun vadeli olabilir.

6.2.4. (Cinsiyet * Branş) Arasındaki Etkileşime Göre Farklılıklar

Tablo (12), üçlü varyasyon analizi sonuçları (cinsiyet ve branş) değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığını göstermektedir. Zira hesaplanan Alfa değeri (0.729), serbestlik derecesi (1,384) ve anlamlılık düzeyi 0.05 yanında, (3.84)'e ulaşan tablo değerinden daha küçüktür. Bu da öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının puanlarıyla (cinsiyet ve branş) değişkenleri arasındaki puanlar arasında bir etkileşim olmadığı anlamına gelmektedir.

6.2.5. (Cinsiyet * Sınıf) Arasındaki Etkileşime Göre Farklılıklar

Tablo (12), üçlü varyasyon analizi sonuçları (cinsiyet ve sınıf) değişkenine göre istatistiksel anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Zira hesaplanan Alfa değeri (0.491), serbestlik derecesi (3,384) ve anlamlılık düzeyi 0.05 yanında, (2.62)'e ulaşan tablo değerinden daha küçüktür. Bu da öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının puanlarıyla (cinsiyet ve sınıf) değişkenleri arasındaki puanlar arasında bir etkileşim olmadığı anlamına gelmektedir.

6.2.6. (Branş * Sınıf) Arasındaki Etkileşime Göre Farklılıklar

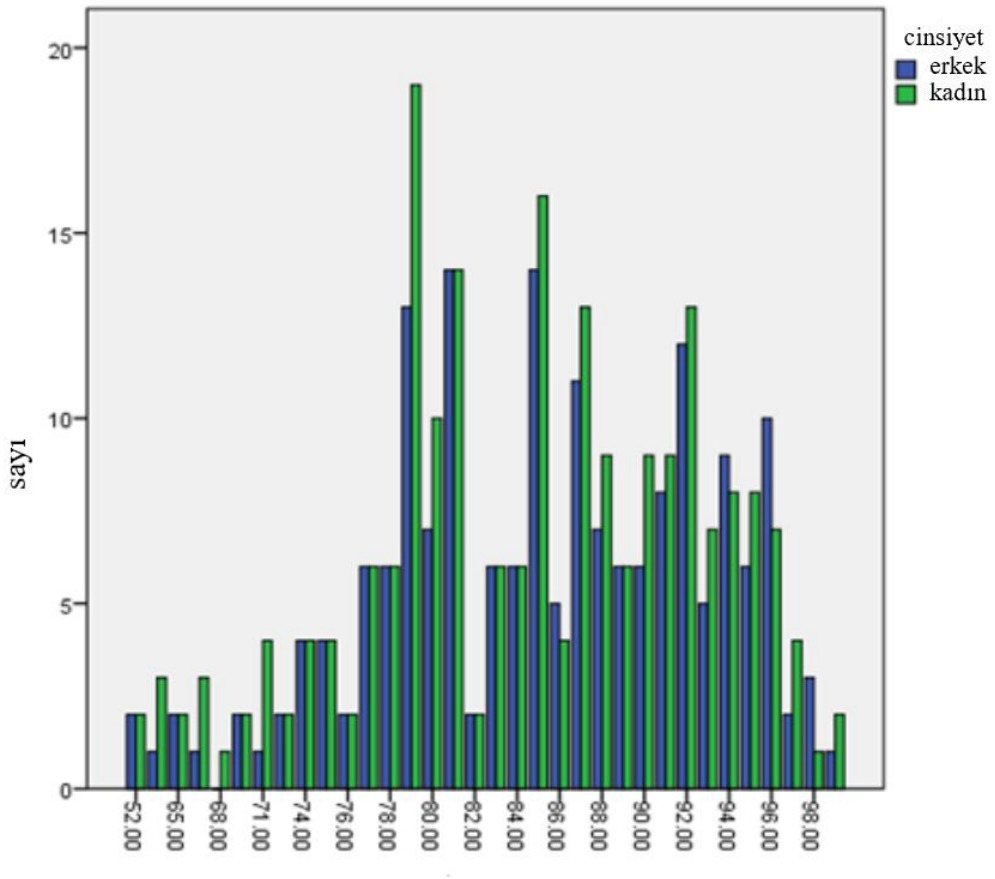
Tablo (12), üçlü varyasyon analizi sonuçları (branş ve sınıf) değişkenine göre istatistiksel anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Zira hesaplanan Alfa değeri (1.416), serbestlik derecesi (3,384) ve anlamlılık düzeyi 0.05 yanında, (2.62)'e ulaşan tablo değerinden daha küçüktür. Bu da öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının puanlarıyla (branş ve sınıf) değişkenleri arasındaki puanlar arasında bir etkileşim olmadığı anlamına gelmektedir.

6.2.7. Üç Bağımsız (Cinsiyet, Uzmanlık ve Sınıf) Değişkeni Arasındaki Etkileşime Göre Farklılıklar

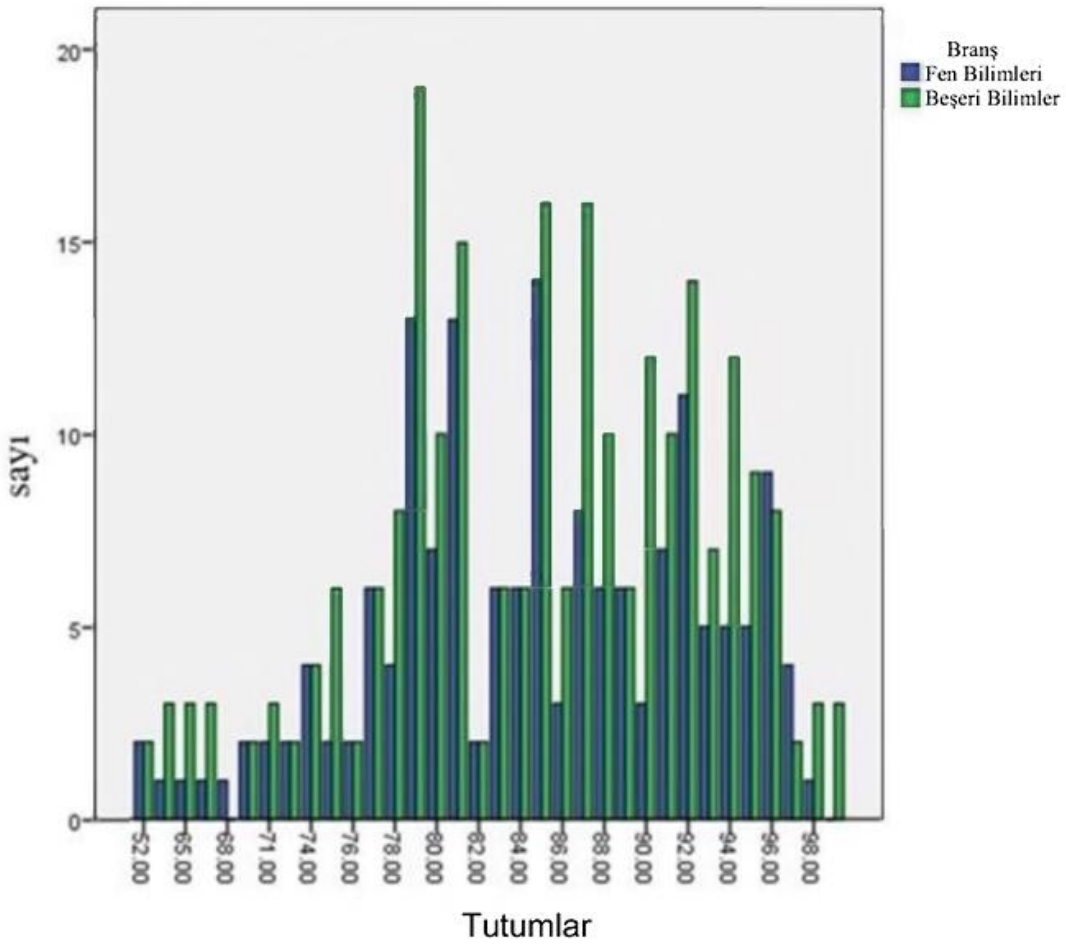
Tablo (12), Lisans öğrencilerine yönelik tutumlara bağlı değişken ile üç bağımsız değişken arasındaki etkileşimde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların varlığını tespit etmek için üçlü varyans analizi sonuçlarını göstermektedir. Hesaplanan ve (2.007)'e ulaşan Alfa değeri, serbestlik derecesi (3-384) ve anlamlılık düzeyi 0.05 yanında (2.62)'e ulaşan tablo değerinden daha küçük olması durumunda bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu da, öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının puanlarında üç değişkenin etkileşiminde istatistiksel

Şekil (1), (2) ve (3), öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutum puanlarının (cinsiyet, branş ve sınıfa) göre dağılımını göstermektedir ve bu istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı anlamına gelmektedir.

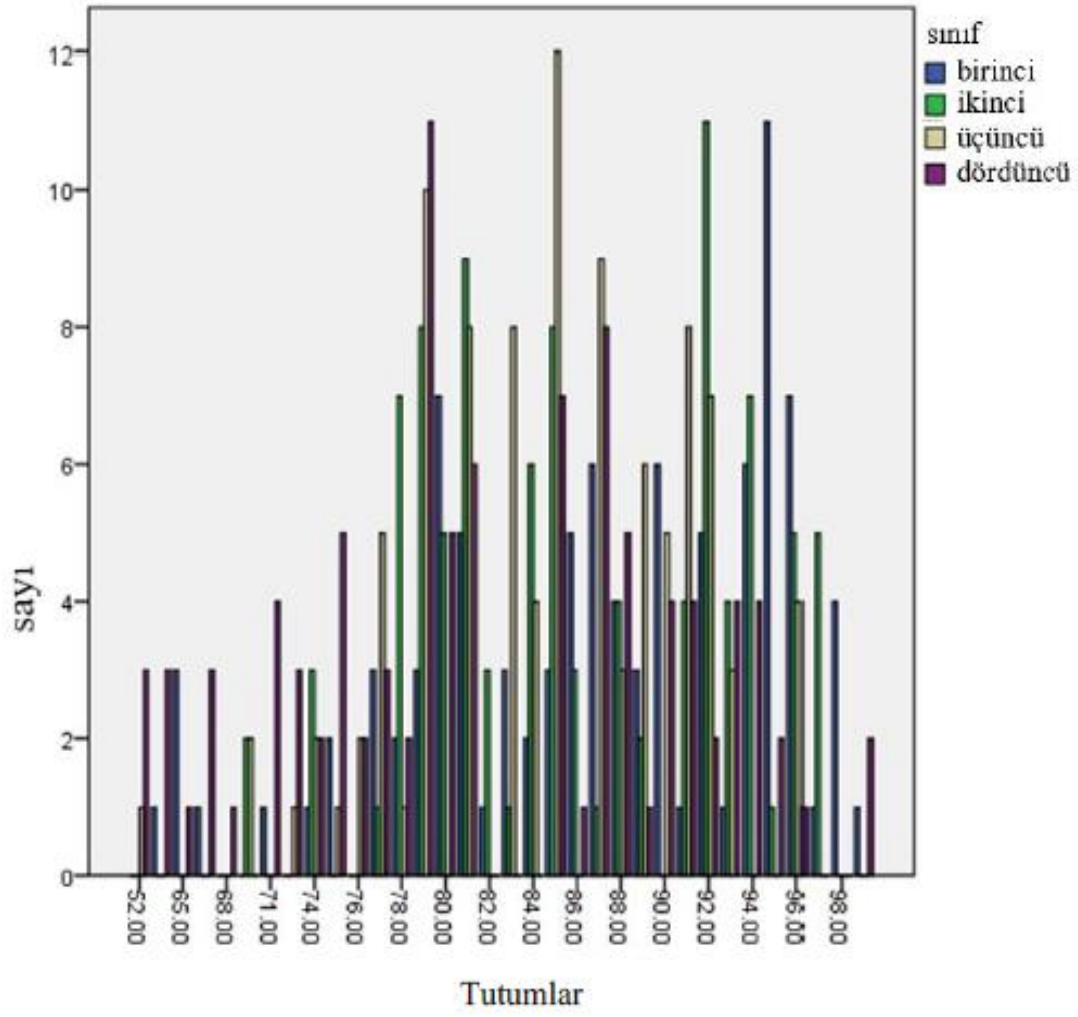
Şekil (1), (2) ve (3), öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutum puanlarının (cinsiyet, branş ve sınıfa) göre dağılımını göstermektedir.

Şekil 06.1: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre dağılımı

Şekil 06.2: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutum puanlarının branş değişkenine göre dağılımı

Şekil 06.3: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarının puan değişkenine göre dağılımı

6.3. Hedef 3: Lisans Öğrencilerinin Psikososyal Uyumunun Belirlenmesi

Lisans öğrencilerinin psikososyal uyumunu belirlemek için, temel araştırma örnekleminde dört yüz erkek ve kız öğrenciden oluşan psikososyal uyum anketi uygulanmış ve tek örnek T testi kullanılmıştır. Aritmetik ortalama değerinin 177.400 ve standart sapmanın 15.355 olduğu, bu ortalamayı 120'ye ulaşan varsayımsal test ortalaması ile karşılaştırdıktan sonra belirlenmiştir. Hesaplanan T değerinin 75.206 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu, 0,05 anlamlılık düzeyi ve 399 serbestlik puanı yanında, 1,96'ya ulaşan tablo T değerinden daha yüksektir. Tablo (14) bunu göstermektedir.

Tablo 0.5: Lisans Öğrencileri Arasında Psikososyal Uyum Anketinin Bir Örnekleminin T Testinin Sonuçları

Ortalama Örneklem	Standart Sapma	Varsayımsal Ortalama	Hesaplanan T değeri	Tablo T Değeri	Belirti Düzeyi	Özgürlük Derecesi	Belirti
177.400	**15.355**	**120**	**75.206**	**1.96**	**0.05**	**399**	Fonksiyonel

Sonuç: lisans öğrencilerinin, anketin varsayımsal ortalamasına kıyasla, lisans öğrencileri arasında psikososyal uyumdan faydalandığını göstermektedir. Bu sonuç, lisans öğrencilerinin sosyal ilişkiler kurma, arkadaşlık ve ilişkileri sürdürme konusunda diğerlerinden daha yetenekli oldukları, ayrıca normal kişilik hissi, çatışmalardan arınmış kişilik ve kendini kontrol etme, sorumluluk alma ve gerçekçi hedefler edinme yetenekleri olduğu şeklinde açıklanabilir.

6.4. Hedef 4: Değişkenlere Göre (Cinsiyet, Branş, Sınıf) Lisans Öğrencileri Arasında Psikososyal Uyum

Psikolososyal uyuma bağlı değişkendeki üç bağımsız (cinsiyet, branş ve sınıf) değişkenine göre lisans öğrencilerinin psikososyal uyumlarındaki istatistiksel anlamlı farklılıkları belirlemek için araştırmacı, Tablo (15)'te görüldüğü gibi araştırma değişkenlerinin her biri için ortalamaları ve standart sapmaları çıkarmıştır.

Tablo 06.6: Psikososyal Uyum Anketi Puanları İçin Örneklem Üyelerinin Cinsiyet, Branş ve Sınıfa Göre Ortalaması ve Standart Sapması

Cinsiyet	Branş	Sınıf	Ortalama	Standart Sapma	Örneklem Birey Sayısı
Erkekler	Fen Bilimleri	Birinci	189.050	7.528	20
		İkinci	189.850	2.230	20
		Üçüncü	180.150	2.661	20
		Dördüncü	167.700	10.051	20
		Toplam	181.687	10.051	80
	Beşeri Bilimler	Birinci	189.653	7.304	26
		İkinci	188.307	3.495	26
		Üçüncü	174.321	5.157	28
		Dördüncü	162.153	19.301	26
		Toplam	178.528	15.381	106
Kadınlar	Fen Bilimleri	Birinci	191.428	5.697	21
		İkinci	184.571	3.233	21

		Üçüncü	172.809	4.069	21
		Dördüncü	153.904	153.904	21
		Toplam	15.768	175.678	84
	Beşeri Bilimler	Birinci	21.089	170.562	32
		İkinci	4.231	190.181	33
		Üçüncü	6.198	173.212	33
		Dördüncü	21.136	169.687	32
		Toplam	17.287	176.000	130
Cinsiyet	Erkekler	Toplam	179.887	13.412	186
	Kadınlar	Toplam	175.873	16.670	214
Branş	Fen Bilimleri	Toplam	178.609	13.588	164
	Beşeri Bilimler	Toplam	177.135	16.473	236
Sınıf	Birinci	Toplam	183.737	16.009	99
	İkinci	Toplam	188.450	4.066	100
	Üçüncü	Toplam	174.794	5.592	102
	Dördüncü	Toplam	163.959	17.334	99

İki yönlü varyans analizinin sonuçları Tablo (16)'da gösterildiği gibi özetlenmiştir.

Tablo 0.7: Psikososyal Uyum Anketinin Puanları İçin Cinsiyet, Branş ve Puan Değişkenlerine Göre İki Yönlü Varyans Analizinin Özeti

Varyans Kaynağı	Kare Toplamı	Serbestlik Puanı	Kare Ortalaması	Alfa Değeri	Belirti
Cinsiyet	1824.981	1	1824.981	15.119	Fonksiyonel
Branş	194.958	1	194.958	1.615	Fonksiyonel değil
Sınıf	36278.653	3	12092.884	100.183	Fonksiyonel
Cinsiyet * Branş	263.845	1	263.845	2.186	Fonksiyonel değil
Cinsiyet * Sınıf	588.159	3	196.053	1.624	Fonksiyonel değil
Branş * Sınıf	3163.570	3	1054.523	8.736	Fonksiyonel
Cinsiyet * Branş * Sınıf	5750.885	3	1916.962	15.881	Fonksiyonel
Hata	46351.672	384	120.707		
Toplam	12730680.000	400			

6.4.1. Cinsiyet değişkenine (erkek, kadın) göre uyum

Tablo (15), (13.412) standart sapma ile erkek puanlarının aritmetik ortalamasının (179.887) ve (16.670) standart sapma ile kadın puanlarının aritmetik ortalamasının

(175.873) olduğunu göstermektedir.

Tablo (16)'ya göre, üçlü varyans analizinin sonuçlarının, cinsiyetin 15.119 olarak hesaplanan kategorik değerinin serbestlik derecesi 1, 384 yanında 3.86 olan tablo Alfa değerinden daha büyük olduğu görülmektedir ve 0.05 anlamlılık düzeyi ile bu açıklanmaktadır.

Lisans öğrencileri arasında psikososyal uyumun ölçülmesine ilişkin sonuçlar, erkekler ve kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bu da kadınların psikososyal uyum açısından erkeklerden, erkekler lehine farklı olduğu anlamına gelmektedir.

6.4.2. Branş değişkenine (fen bilimleri, beşeri bilimler) göre uyum

Tablo (15), 13.588 standart sapma ile fen bilimleri puanlarının aritmetik ortalamasının 178.609 ve 16.473 standart sapma ile beşeri bilimler branş puanlarının aritmetik ortalamasını 177.135 olduğunu göstermektedir.

Tablo (16)'da, branşın üçlü varyans analizi sonuçlarının, hesaplanan ve 1.615 olan Alfa değerinin, 1.384 serbestlik derecesi ve anlamlılık düzeyi 0.05 yanında 3.86 olan tablo değerinden daha küçük olduğu gösterilmiştir. Bu da, öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyumunda fen bilimleri branşı ile beşeri bilimler branşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı anlamına gelmekedir.

6.4.3. Sınıf değişkenine (birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü) göre uyum

Tablo (15), puanların ve her bir sınıfa göre aritmetik ortalamalarının; birinci sınıf için aritmetik ortalamanın 183.737 standart sapmanın 16.009 olduğunu, ikinci sınıf için aritmetik ortalamanın 188.450 standart sapmanın 4.066 olduğunu, üçüncü sınıf için aritmetik ortalamanın 174.794 standart sapmanın 5.592 olduğunu ve dördüncü sınıf için aritmetik ortalamanın 163.959 standart sapmanın 17.334 olduğunu göstermektedir.

Tablo (16)'da, akademik sınıflara göre üçlü varyans analizi sonuçlarının, serbestlik derecesi 3-384 ve anlamlılık düzeyi 0.05 olması yanında, hesaplanan ve 100.183 olan Alfa değerinin 2.62 olan tablo değerinden daha büyük olduğu gösterilmiştir. Bu da, öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyumlarında dört sınıf arasında

istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu anlamına gelmektedir.

Araştırmacı, dört sınıf arasındaki farkların anlamlılığını bulmak adına ortalamaları karşılaştırmak için sözlü bir test kullanmıştır. Sonuç tablo (17)'de olduğu gibidir.

Tablo 06.8: Psikososyal Uyum Anketinin Ortalama Puanlarını Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırmak İçin Sözlü Test

Sınıf	Sıra	Ortalama Farklar	Standart Hata	Belirti
Birinci	İkinci	-4.712	1.735	Fonksiyonel değil
	Üçüncü	8.943	1.727	Fonksiyonel
	Dördüncü	19.777	1.740	Fonksiyonel
İkinci	Birinci	4.712	1.735	Fonksiyonel değil
	Üçüncü	13.655	1.722	Fonksiyonel
	Dördüncü	24.490	1.735	Fonksiyonel
Üçüncü	Birinci	-8.943	1.727	Fonksiyonel
	İkinci	-13.655	1.722	Fonksiyonel
	Dördüncü	10.834	1.727	Fonksiyonel
Dördüncü	Birinci	-19.777	1.740	Fonksiyonel
	İkinci	-24.490	1.735	Fonksiyonel
	Üçüncü	-10.834	1.727	Fonksiyonel

Dört sınıfın aritmetik ortalamaları arasında karşılaştırma yapmak için sözlü test olarak hazırlanan Tablo (17)'de istatistiksel anlamlılığın üçüncü ve dördüncü sınıflar lehine anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu hedefin sonucunun, sosyalleşme ve öğrencinin bireysel gelişimi ve ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinde kendilerini yoran üslupla ilişkisinin bir sonucu olduğu açıklanabilir. Bu da, kadın ve erkek arasındaki psikososyal uyumu ve bireyin toplumun gereksinimleri ile bireyin kişisel ihtiyaçları arasında bir denge kurma yeteneğini etkiler.

Branş değişkenine göre psikososyal uyumdaki farklılıklara göre, fen bilimleri ve beşeri bilimler arasında branş değişkenine göre psikososyal uyum açısından bir fark yoktur. Psikososyal uyum, bireyin yaşadığı deneyimler yoluyla kazanılan ve öğrenilen bir süreç olduğundan ve uyumsal davranış, araştırmada benimsenen davranış teorisine göre pekiştirme veya destekleme ile karşılanan, yaşamın zorluklarına nasıl tepki

verileceğini gösteren deneyimleri içerir.

Eğitim aşamasına göre psikososyal uyumdaki farklılıklara göre, bu sonuç, uyumun, bireyin psikososyal ihtiyaçlarını karşıladığı çeşitli aşamalardan geçen dinamik bir süreç olduğu gerçeğiyle açıklanabilir. Psikososyal uyum, bireyin ihtiyaçlarının ve güdülerinin gelişmesiyle birlikte büyüyen ve gelişen evrimsel ve gelişimsel bir süreçtir. Uyum, (Alport) tanımında belirtildiği gibi, bireyin sorunlarla ve krizlerle yüzleşme ve bunları çözme becerisi, kendisiyle ve parçası olduğu ve etkileşim içinde yaşadığı toplumuyla uyum halinde olmasıdır. Bilişsel kurama dayalı bu çalışmada araştırmacı tarafından benimsenen hedeflerden biridir.

6.4.4. (Cinsiyet * Branş) Arasındaki Etkileşime Göre Uyum

Tablo (17), iki değişkene (cinsiyet ve branş) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı üçlü varyans analizi sonuçlarını göstermektedir. Hesaplanan ve 2.186 olan T değeri, serbestlik derecesi 1.384 ve anlamlılık düzeyi 0.05 olmasının yanında 3.84 olan tablo değerinden daha küçüktür. Bu da öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutum puanlarında değişkenler (cinsiyet ve branş) arasındaki puanlar arasında bir etkileşimin olmadığı anlamına gelmektedir.

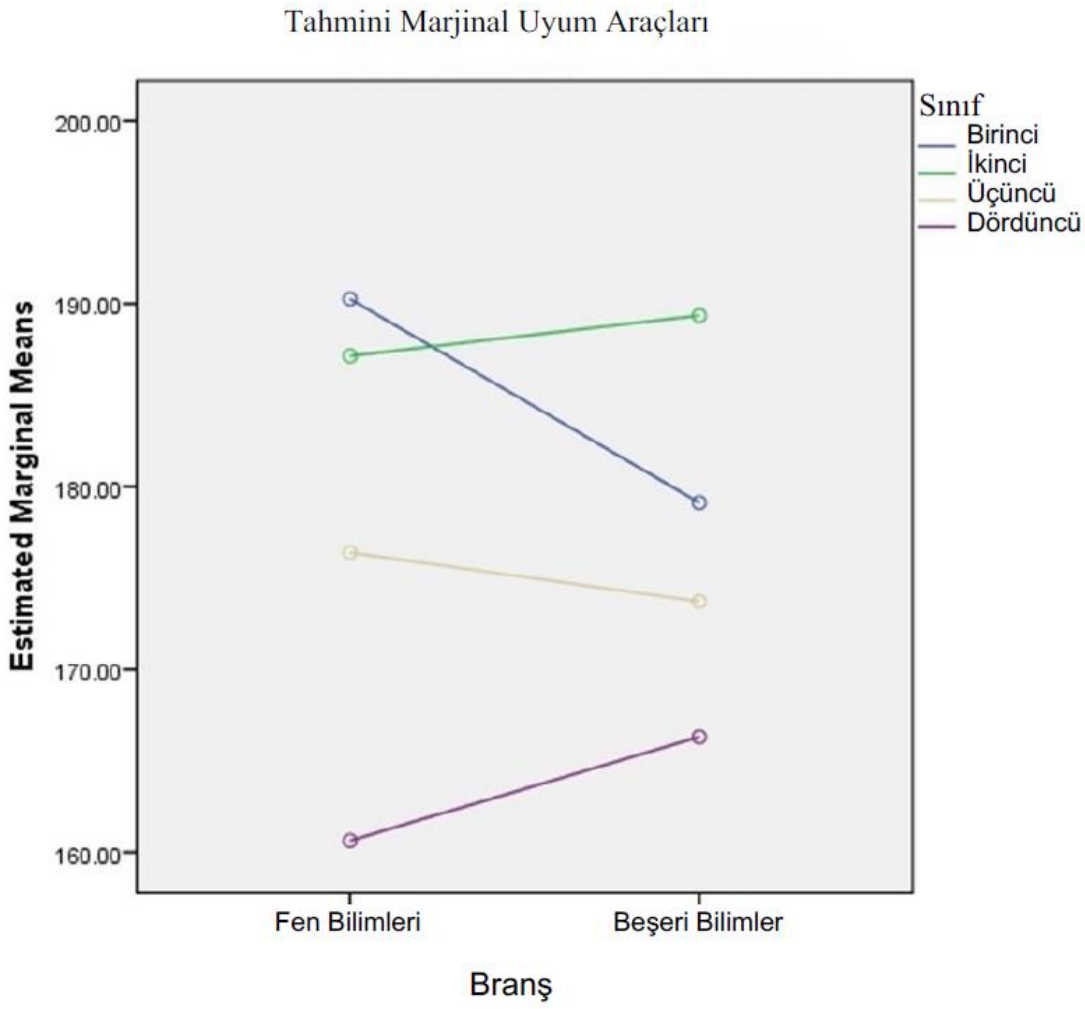
6.4.5. (Cinsiyet * Sınıf) Arasındaki Etkileşime Göre Uyum

Tablo (17), iki değişkene (cinsiyet ve branş) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı üçlü varyans analizi sonuçlarını göstermektedir. Hesaplanan ve 1.624 olan T değeri, serbestlik derecesi 3.384 ve anlamlılık düzeyi 0.05 olmasının yanında 2.62 olan tablo değerinden daha büyüktür. Bu da öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutum puanlarında değişkenler (cinsiyet ve sınıf) arasındaki puanlar arasında bir etkileşimin olmadığı anlamına gelmektedir.

6.4.6. (Branş * Sınıf) Arasındaki Etkileşime Göre Uyum

Tablo (17), iki değişkene (cinsiyet ve branş) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı üçlü varyans analizi sonuçlarını göstermektedir. Hesaplanan ve 8.736 olan T değeri, serbestlik derecesi 3.384 ve anlamlılık düzeyi 0.05 olmasının yanında 2.62 olan tablo değerinden daha büyüktür. Bu da öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutum puanlarında değişkenler (branş ve sınıf) arasındaki puanlar arasında bir etkileşimin olduğu anlamına gelmektedir.

Şekil (4), branş ve sınıf arasındaki etkileşimi göstermektedir.

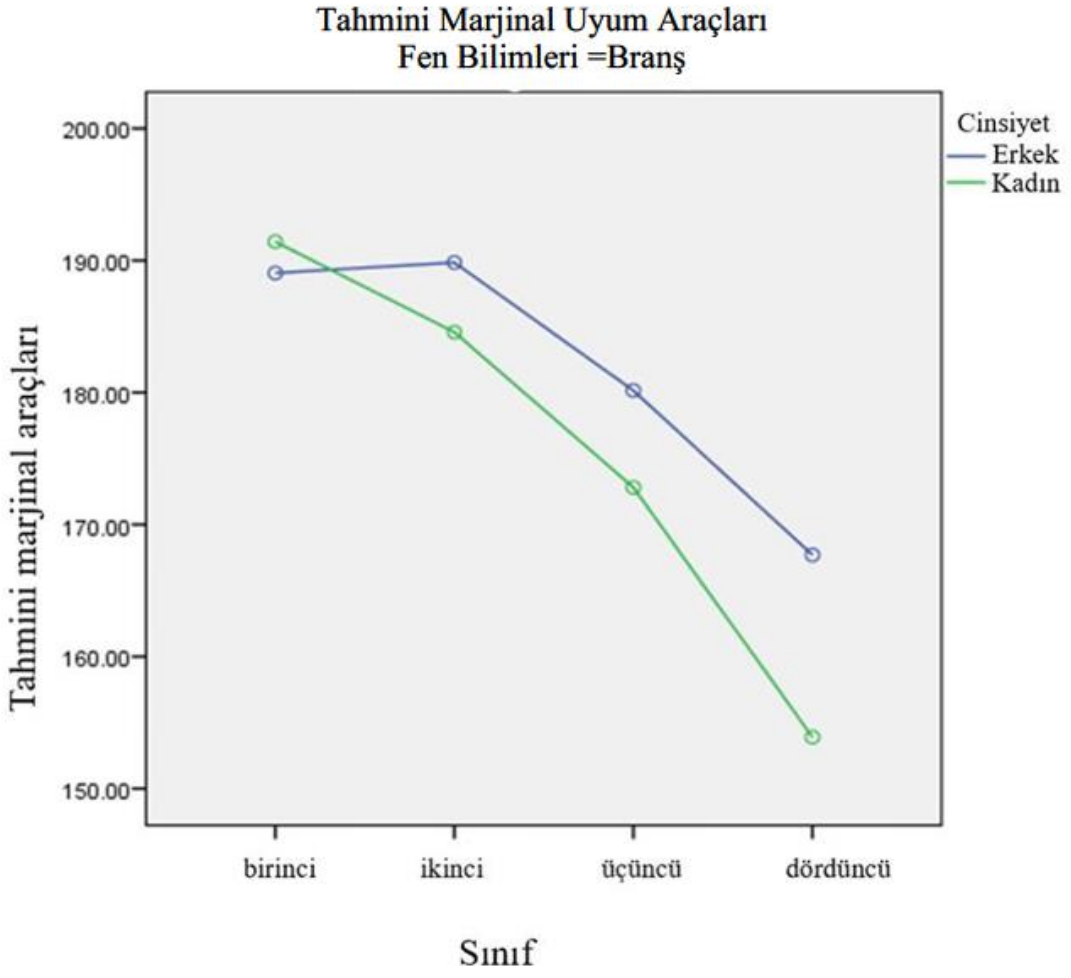
Şekil 06.4: Psikososyal uyum anketinin puanları için branş değişkenleri ile sınıf puanı arasındaki etkileşim

6.4.7. Üç bağımsız değişken (cinsiyet, branş ve sınıf) arasındaki etkileşim

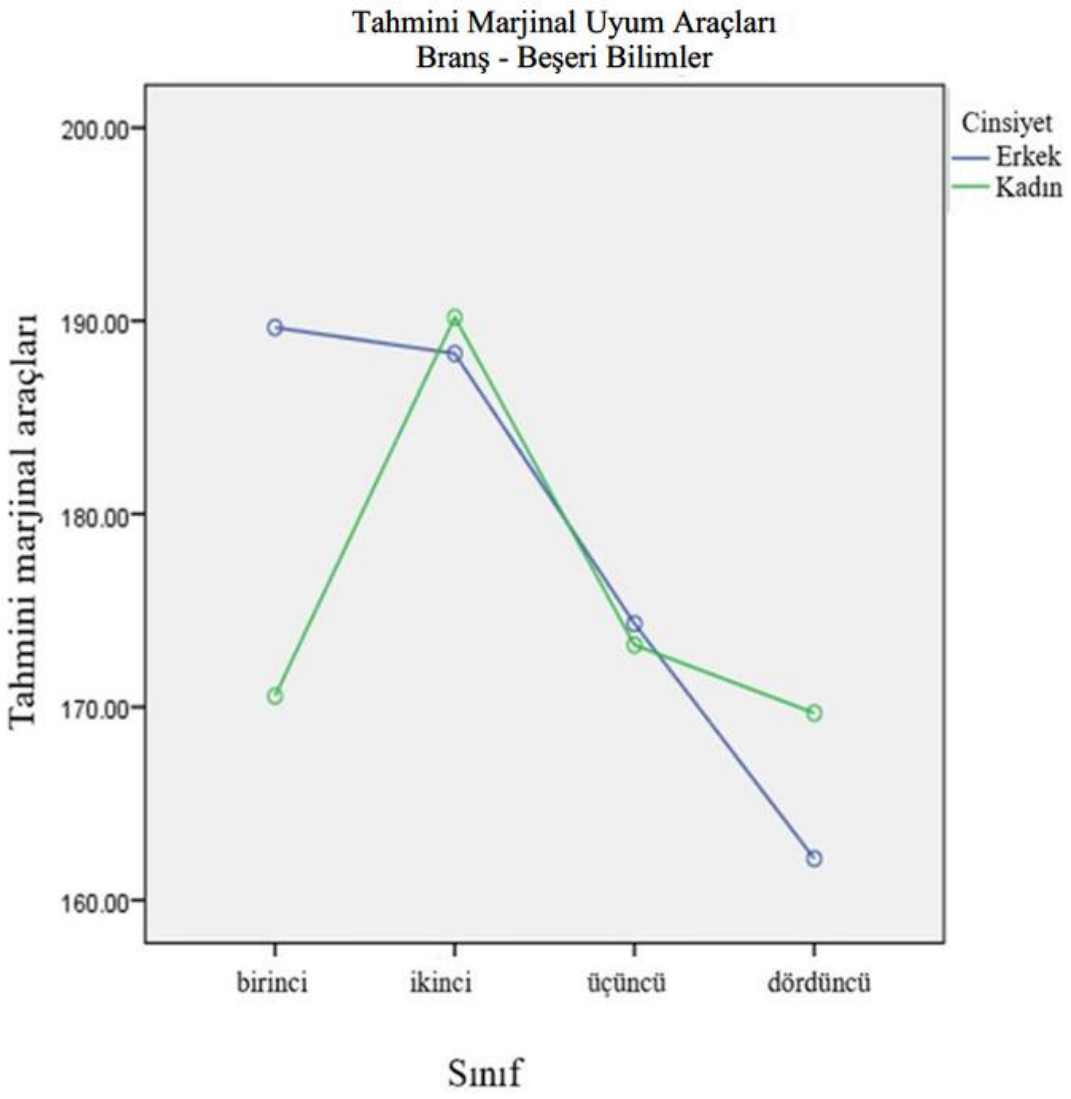
Tablo (17), lisans öğrencilerine yönelik toplam tutuma bağlı değişken ile üç bağımsız değişken arasındaki etkileşimde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların varlığını tespit etmek için üçlü varyans analizi sonuçlarını göstermektedir. Bu farkın, hesaplanan ve 15.881 olan değerinin, serbestlik derecesi 3-384 ve anlamlılık düzeyi 0.05 olması yanında, 2.62 olan tablo değerinden daha büyük olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bu da, öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyum puanlarında üç değişkenin etkileşiminde istatistiksel olarak anlamlı

farklılıklar olduğu anlamına gelmektedir.

Şekil (5 ve 6) Üç değişken (cinsiyet, branş ve sınıf) arasındaki etkileşimi göstermektedir.

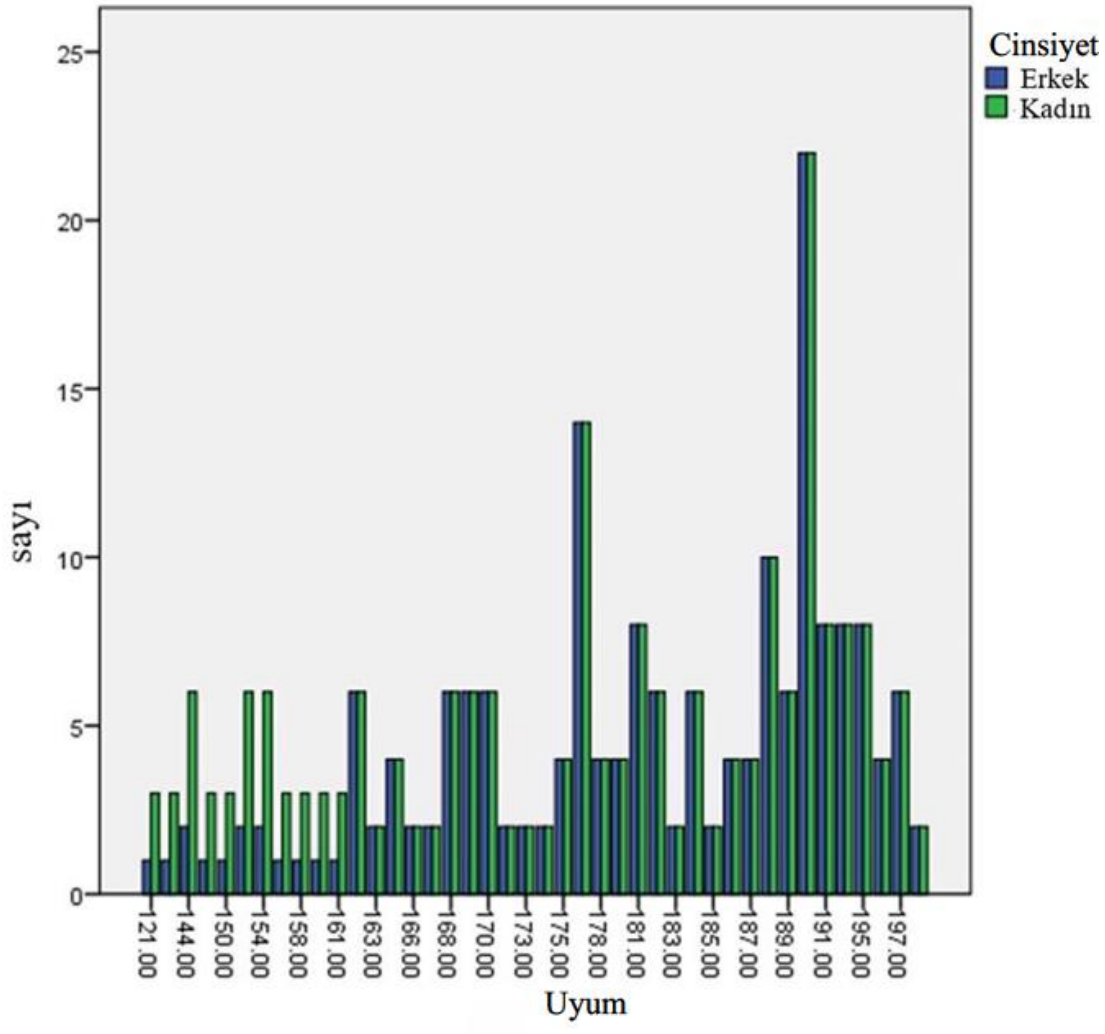

Şekil 06.5: Psikososyal uyum anketi puanlarının cinsiyet, fen bilimleri branşı ve sınıfları değişkenleri arasındaki etkileşim

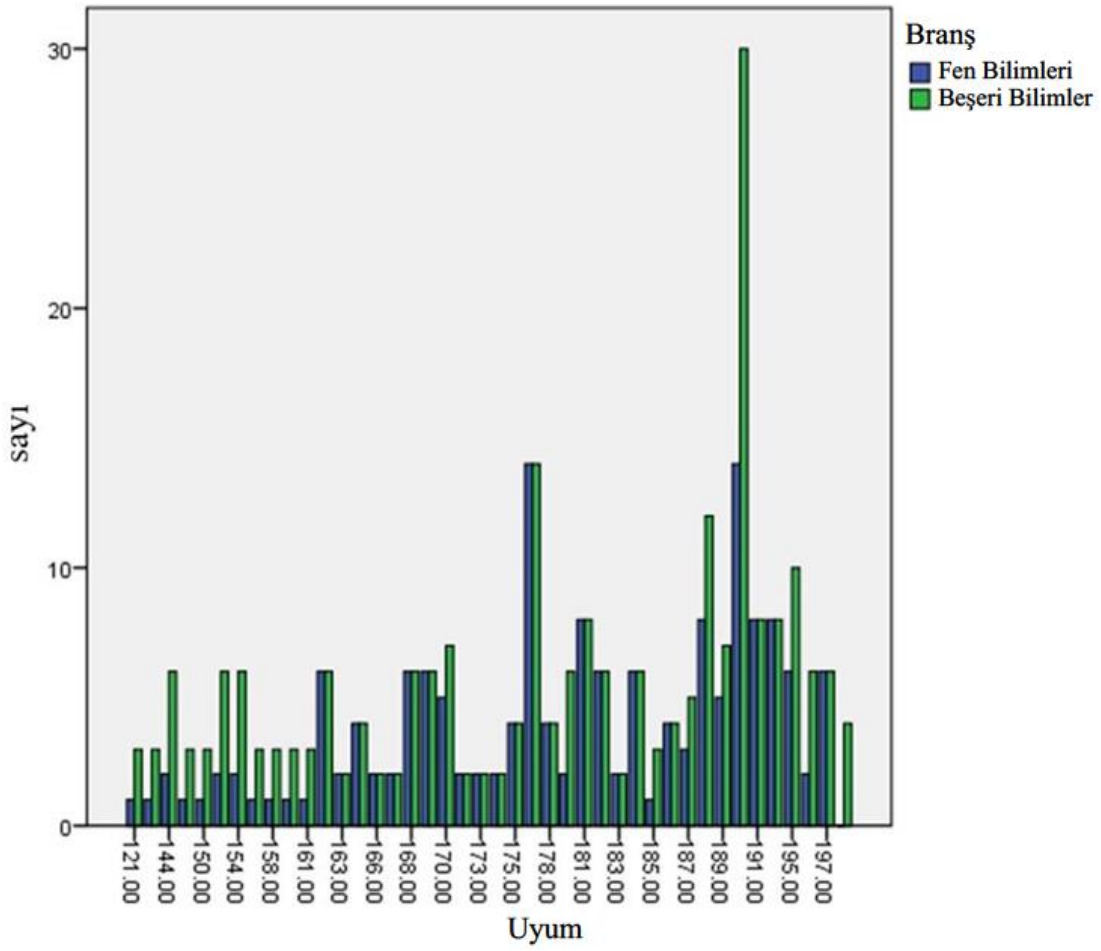

Şekil 06.6: Psikososyal uyum anketi puanlarının cinsiyet, beşeri bilimler branşı ve sınıf değişkenleri arasındaki etkileşim

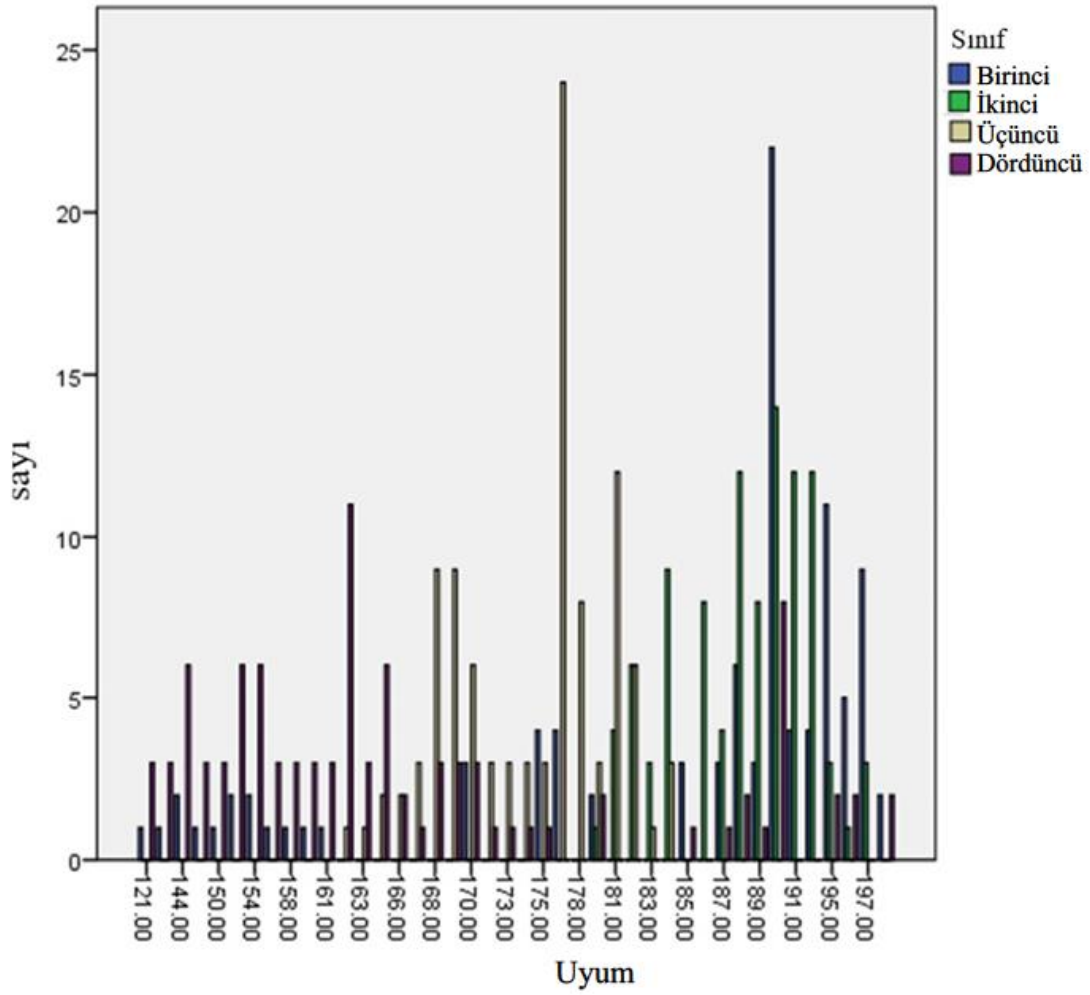
Şekil (7), (8) ve (9) Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyum puanlarının (cinsiyet, branş ve sınıf) değişkenlerine göre dağılımını göstermektedir.

Şekil 06.7: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyum puanlarının cinsiyet değişkenine göre dağılım

Şekil 06.8: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyum puanlarının branş değişkenine göre dağılımı

Şekil 06.9: Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik psikososyal uyum puanlarının sınıf değişkenine göre dağılımı

6.5. Hedef 5: Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumları İle Psikososyal Uyum Arasındaki İlişkinin Gücünün ve Yönünün Belirlenmesi

Bu hedefe ulaşmak için iki araştırma değişkeni (öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumları ile psikososyal uyum) arasındaki ilişkiyi bulmak için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. 0.05 anlamlılık düzeyi yanında 0.098 olan tablo değeri ile karşılaştırıldığında değeri 0.328 puana ulaşmıştır. Hesaplanan değerin tablo değerinden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu, katsayının istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlamına gelmektedir. Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumları ile psikososyal uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Tablo (18) bunu göstermektedir

Tablo 06.9: Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumları İle Psikososyal Uyum Arasındaki Korelasyon Katsayısı

Korelasyon Katsayısının Hesaplanan Değeri	Korelasyon Katsayısının Kritik Değeri	Serbestlik Derecesi	Belirti
0.328	0.098	398	Fonksiyonel

Sonuçlar, öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumları ile psikososyal uyum arasında istatistiksel anlamlılık ile iyi bir pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir. Bu, doğrudan bir ilişkidir, yani tutumların seviyesi ne kadar yüksekse, psikososyal uyum da o kadar fazladır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Eğitim, bilim ve sosyal çevre; karar alma sorumluluğu taşıyan ve lisans eğitimine yönelik olumlu tutumları olan bir üniversite öğrencisi yetiştirmek için işbirliği yapmıştır.

2. Fen bilimleri, beşeri bilimler branşlarındaki lisans öğrencileri (erkek, kadın) arasında lisans eğitimine yönelik olumlu tutumlarda anlamlı farklılık yoktur.

3. Lisans öğrencileri, yaşları ve öğrenimlerinin doğası gereği yüksek düzeyde psikososyal uyumdan faydalanmaktadır.

4. Fen bilimleri, beşeri bilimler branşlarındaki (erkek, kadın) lisans öğrencileri arasında psikososyal uyum açısından anlamlı fark yoktur.

5. Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumları ile psikososyal uyum arasında pozitif ve güçlü bir korelasyon vardır.

Uygulamacılara Öneriler

Mevcut araştırmanın sonuçları ışığında, araştırmacı uygulamacılara şunları önermektedir:

1. Lisans öğrencilerinin kültürel kurslara ve konferanslara katılmalarını sağlayarak kültürel bilinç düzeyinin güçlendirilmesi ve uygarlık ufkunun geliştirilmesi gereklidir. Bu da bilincin artmasına ve kültürel yönlerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca onların daha mütavazi ve pozitif olmalarını, üniversite ortamı ve diğer öğrencilerle daha bilinçli ve uyumlu hale gelmelerini sağlayacaktır.

2. Gerek problemleri çözmede gerekse farklı yaşam durumlarıyla karşı karşıya kalındığında, eğitim kurumlarında entelektüel analizleri kullanmaya özendirerek ve teşvik ederek daha iyi büyüme elde etmek için sosyalleşme yöntemleri vurgulanmalıdır.

3. Çağdaş ve tartışmalı sorunları gündeme getirerek üniversite bünyesindeki danışma merkezlerinde, lisans öğrencilerinde merak uyandırmada eğitim danışmanlığının rolü

etkinleştirilmelidir. Ayrıca bu öğrenciler, analiz ve akıl yürütmede yeni beceriler öğrenmeye ve karşılaştıkları sorunları çözme yeteneklerine olan güvenlerini geliştirmeye yönlendirilmelidir.

Araştırmacılara Öneriler

Araştırmacı, aşağıdaki çalışmaların yapılmasını önermektedir:

1. Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarını ve öğrenme stratejileriyle ilişkilerini ele alan bir çalışma yapılmalıdır.

2. Öğrencilerin lisans eğitimine yönelik tutumlarını ve öğrenme stratejileriyle ilişkilerini ele alan bir çalışma yapılmalıdır.

3. Lisans eğitimine yönelik tutumları ve bunun akademik başarı ile ilişkisini ele alan bir çalışma yapılmalıdır.

4. Bağdat Üniversitesi ve Türk üniversiteleri öğrencileri gibi diğer örneklemler üzerinde psikolojik tutumlar ve psikososyal uyum üzerine çalışmalar yapılmalı ve araştırmacının bu çalışmada hazırladığı standartlar kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

Abdelhafiz, Muqaddam (1993). *İstatistik ve Psikolojik ve Eğitim Ölçümü*, Cezayir Üniversite Yayınları.

Abdelhamid, Mohamed Al-Shazly (2001). *Yaşlılar için Psikolojik Uyum*, Üniversite Kütüphanesi, İskenderiye, Mısır.

Abdul Rahim, Talaat Hüseyin (1981). *Çağdaş Sosyal Psikoloji*, Dar al-Culture, Kahire, Mısır.

Abdul Rahman, Muhammed Al Sayed (2014). *Kişisel Teoriler*, 2. Baskı, Quba Yayınevi, Kahire, Mısır.

Abdul Latif, Mohammed Khalifa ve Moataz, Sayed Abdullah (2001). *Sosyal Psikoloji*, Gureyb Yayınevi, 1. baskı, Kahire, Mısır.

Adib, Mohammed Khalidi (2002). *Ruh Sağlığında Referans*, Al Arabiya Yayın ve Dağıtım Evi, Libya.

Ahmed, Ezzat Rajeh (2007). *Psikolojinin Kökenleri*, 2. Baskı, Dar Al-Marife, Kahire.

Ahmed, Suhair (2001). *Teori ve Uygulama Arasında Sosyal Psikoloji*, 1. Baskı, İskenderiye Dar Al-Kutub, Mısır.

Akın, A. ve Taş, İ. (2015). *Yaşamın anlamı ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması*, Electronic Turkish Studies, 10(3), 27-36. doi: 10.7827/TurkishStudies.7860.

Al-Attum, Adnan Yusuf; Jarrah, Abdel Nasser Dhiab ve Bishara, Muwaffaq (2009). *Düşünme becerilerinin geliştirilmesi teorik modeller ve bilimsel uygulamalar*, 2 baskı, Dar al-Masirah basım, yayın, dağıtım, Amman, Ürdün.

Al-Dulaimi, İhsan Aliwi Nasser (2014). *Eğitim ve Psikolojik Testler ve Standartlar*, 1. baskı, Bağdat, Irak.

Al-Hajjar, Bashir Ibrahim (2003). *Meme Kanseri Hastalarının Psikososyal Uyumu*, İslam Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazze, Filistin.

Ali, Abdul Hassan Hüseyin ve Hüseyin, Abdul Zahra Abdul Alim (2011). *Kerbela Spor Eğitimi Üniversitesi Spor Eğitimi Fakültesi Öğrencileri Arasında Psikososyal Uyum ve Özgüvenle İlişkisi*, Kaide Spor Eğitimi Bilimleri Dergisi, 11(3), Irak.

Al-Kubaisi, Wahib Majid ve Al-Dahari, Saleh Hassan (2000). *Eğitim Psikolojisine Girişi*, 1. Baskı, Al-Kindi Yayın ve Dağıtım Evi, Irbid, Ürdün.

Allen, M. J. ve Yen, W. M (1979). *Introduction to Measurement Theory*, California Brook, Cole.

Al-Nabhan, Musa (2004). *Davranış Bilimlerinde Ölçümün Temelleri*, 1. baskı, Al Shorouk Yayın ve Dağıtım Evi, Amman, Ürdün.

Amani, Mohammed Nasser (2006). *Fransızca Dil Dersinde Üstün Yetenekliler ve Anlama Güçlüğü Yaşayanlar için Okula Uyum*, Yüksek Lisans Tezi, Şam Üniversitesi, Suriye.

Anastasi, A (1988). *Paychological Testing*, 6th ed., Macmillan publishing, New York.

Andrew, B. ve diğerleri (1985). *Socialpsychology*, Rudom house, New York.

Awad, Abbas Mahmoud (1989). *Ruh Sağlığı Özeti*, Üniversite Bilgi Evi, İskenderiye, Mısır.

Aysra, Muhammed Süleyman (1988). *Öğrencilerin bilimsel eğilim ve gelişimlerinde öğretmenin rolleri*, Öğretmen Mektubu Dergisi, Sayı: 1, Amman, Ürdün.

Bahadır, Zeynep (2019). *Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yaşamın anlamı ile bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 551056).

Beşir, Muammaria (2007). *Psikolojik Ölçü ve Takım Tasarımı*, 2. Baskı, Mürekkep Yayınları, Cezayir.

Constantine. M., Gainor, K A. G.(2004). *Depressive Symptoms and Attitudes Toward Counseling as Predictors of Biracial College Women's Psychological Help-*

Seeking Behavior, Women & Therapy: 27 (1), 147 – 158.

Crocker, Linda ve Elgina, James (2009). *Geleneksel ve Çağdaş Ölçüm Teorisine Giriş*, Zeinat Youssef Düşünce Evi, Amman, Ürdün.

Darwish, Zine El Abidine (1999). *Sosyal Psikoloji: Temelleri ve Uygulamaları*, Arap Düşünce Evi, Mısır.

Dawood, Aziz Hanna ve Abdul Rahman, Anwar Hassan (1990). *Araştırma Müfredatlarına Giriş*, Yükseköğretim Matbaaları, Bağdat, Irak.

Desouki, Kamal (1974). *Psikoloji ve Uyum Çalışması*, Arap Rönesans Evi, Kahire, Mısır.

Dökmen, Z. (2014). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Remzi Kitabevi, Ankara.

Duran, Rodthy (1985). *Fen Bilimleri Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirmenin Temelleri*, Çev. Muhammed Saad Saberin ve diğerleri, Dar al-Amal, Yarmouk Üniversitesi, Amman, Ürdün.

Ebel, R. L. (1972). *Essentials of Education Measurement*, Prentice Hall, New Jersey.

Ebu Hatab, Fouad (1996). *Zihinsel Yetenekler*, 5. Baskı, Anglo-Mısır Yayınevi, Kahire, Mısır.

Ebu Hatab, Fouad, Khazam, Najib Alphonse ve Kamel, Hassanein Mohammed. (1989). *Umman Gençliğinin Psikolojiye Bakışı*, Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (3), 19-51, Umman.

Ebu Jado, Salih Muhammed Ali (1998). *Sosyalleşme Psikolojisi*, 1. Baskı, El Serrah Yayınevi, Amman, Ürdün.

El Bayati, Abdul Jabbar Tawfiq ve Athanasios, Zakaria Zaki (1977). *Eğitim ve Psikolojide Açıklayıcı ve Çıkarım İstatistikleri*, Emek Kültürü Vakfı Yayınları, Bağdat, Irak.

El Hamdani, İbrahim İsmail (2005). *Üniversite Öğrencilerinin Branşlarına Karşı*

Eğilimleri ve Akademik Başarı ile İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, Tikrit Üniversitesi, Irak.

El Kubaisi, Wahib Majid ve El-Dahari, Salih Hassan (2000). *Eğitim Psikolojisine Giriş*, El Kindi Yayın ve Dağıtım Evi, İrbid, Ürdün.

El Samadi, Ahmed Abdul Majid (1994). *Yarmouk Üniversitesi Öğrencilerinin Rehberliğe Yönelmesi*, Yarmouk Araştırma, 4 (21a), 277-298, Ürdün.

Eşref, Muhammed Abdel Gani ve Amima, Mohammed Al-Sharbini (2005). *Teori ve Uygulama Arasında Ruh Sağlığı*, Mısır.

Eşref, Muhammed Shreit ve Sabra Ali (2004). *Ruh Sağlığı ve Psikolojik Uyum*, Üniversite Bilgi Evi, İskenderiye, Mısır.

Fisher, R. A. (1955). *Statistical Methods and Scientific Induction*. J. R. Stat. Soc. Ser. B. Stat. Methodol. 17, 69–78.

Gibson, J., John, M., ve Jane, Jr. (1994). *Organization: Behavior, Structure, and Processes,* 11th Ed (Homewood 111. IRWIM).

Gronlund, Norman E. (1981), *Measurement and Evaluation in Teaching*, V. I, Macmillan Publishing Company, New York.

Hamed, Abd Al-Salam Zahran ve Celal, Sri (2003). *Büyüme Psikolojisi Çalışmaları*, Kitap Dünyası, Kahire, Mısır.

Hamza, Abd Al-Salam Zahran (1977). *Ruh Sağlığı ve Psikoterapi*, Kitap Dünyası, Kahire, Mısır.

Hasan, Musa Issa (2009). *Aile Eğitim Uygulamaları Kitabı ve Temel Aşamada Eğitimsel Kazanımların Artırılmasına Etkisi*, 2009. Al-Shara araştırması içinde.

Hayat, Maash (2013). *Okula Yönelik Tutumlar ve Psikososyal Uyum ile İlişkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Mohammed Khudair Üniversitesi, Cezayir

İbrahim, Mahmud Muhammed ve Makhzoumi, Raşit Saif (2011). *Eğitim Fakültesi*

Çeşitli Çalışma Programları Öğrencileri Arasında Psikolojik Ölçüme Yönelik Eğilimlerde Değişiklik, Eğitim ve Psikolojik Çalışmalar Dergisi, Sultan Qaboos Üniversitesi, Umman.

Jaber, Abdel Hamid (1978). *Arap Kişiliğine Yönelik Psikolojik Çalışma Kitabı*, Kitap Dünyası, Kahire, Mısır.

Jaber, Nasreddine ve Lokia Al Hashimi (2006). *Sosyal Psikolojide Temel Kavramlar*, Üniversite Yayınları, 2. Baskı, Cezayir.

Jamal, Abu Dalou (2009). *Akıl Sağlığı*, Dar Usame, Amman, Ürdün.

Jamaoun, Nafisa (2001). *Yenilikçi Öğrencinin Psikososyal Uyumu*, Yüksek Lisans Tezi, Cezayir Üniversitesi, Cezayir.

Kahraman, L.; Kahraman, AB.; Ozansoy, N.; Akıllı, H.; Kekillioğlu, A.; Özcan, A. (2014). *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Algısı Araştırması*, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish Or Turkic, 9(2):, 811-831.

Kelley, T. L. (1939). *The selection of upper and lower groups for the validation of test items*, Journal of Educational Psychology, 30(1), 17–24.

Khalil, Abdul Rahman Al-Maaida (2000). *Sosyal Psikoloji*, Dar Al-Fikr, Amman Ürdün.

Khalil, Mouawad Mikhail (1999). *Sosyal Psikoloji*, Üniversite Düşünce Kuruluşu, İskenderiye, Mısır.

Kiesler C. A. ve diğerleri (1969). Attitude Change: *A Critical Analysis of Theoretical Approaches*, New York.

Kincanon, E., & Powel, W. (1995). *Chaotic analysis in psychology and psychoanalysis*, The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied, 129(5), 495–505.

Labib, Abd Al Salam ve Abdul Ghaffar, Osman (1970). *Kişisel ve Ruh Sağlığı*, El-İrfan Kütüphanesi, Lübnan.

Lazarus, S. R. (1976). *Patterns of Adjustement*, 3rd Edition, Mc Graw–Hill, New York.

Mahmud, El Sayed Ebu El Nil (1985). *Sosyal Psikoloji*, Arap ve Uluslararası Çalışmalar, 4. baskı, Arap Rönesans Evi, Beyrut, Lübnan.

Mahmud, Sami Al Ziadi (1969). *Klinik Psikoloji*, Anglo-Mısır Kütüphanesi, Kahire, Mısır.

Malony, P.M. & Ward P.M. (1980). *Psychological Assessment: Approach*, Oxford University Press, New York.

Maysa, Al-Niall (2002). *Eğitim Psikolojisi*, Üniversite Bilgi Evi, İskenderiye, Mısır.

Medhat, Abdel Hamid Abdel Latif ve Abbas Awad (1990). *Ruh Sağlığı ve Akademik Mükemmellik Kitabı*, 1990.

Melhem, Sami Muhammed (2000). *Eğitim ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme*, El-Masirah Yayın ve Dağıtım Evi, Amman, Ürdün.

Momen, Bakosh Al-Jamahi (2013). *Sosyal Değerler ve Bir Üniversite Öğrencisi için Psikososyal Uyumla İlişkisi*, Yüksek Lisans için Alan Çalışması, Cezayir Vadi Üniversitesi, 2013.

Muhammed, Jassim Mohammed (2004). *Ruh Sağlığı Sorunları ve Tedavisi*, Kültür Yayın ve Dağıtım Evi, Ürdün.

Murray, Henry A. (1988). *Explorations in Personality*, Oxford University Press, New York.

Musa, Abdullah (1988). *Psikolojiye Giriş*, Dar Al-Nashr, 3. Baskı, 1988.

Mustafa, Fahmy (1979). *Psikososyal Uyum*, Khanji Kütüphanesi, Kahire, Mısır.

Mustafa, Hüseyin Bahi ve Hüseyin, Ahmed Hashmat (2007). *Psikolojik Uyum ve Kariyer Dengesi*, Dar Al-Aliya, Mısır.

Nabil, Süfyan (2004). *Kişilik ve Psikolojik Rehberliğe Giriş*, Sol Yayın ve Dağıtım, Mısır.

Nunally, J. C. (1978). *Psychometric Theory,* McGraw- Hill Book, co. New York.

Obeidat, Toqan; Adas, Abdul Rahman ve Abdul Haq, Kaed (1998). *Bilimsel Araştırma: Araçlar ve Yöntemler*, 6. Baskı, Dar Al-Fikr Yayıncılık ve Dağıtım, Amman, Ürdün.

Odeh, Ahmed Süleyman ve Khalil, Khalil Yusuf (1988). *Eğitim ve Beşeri Bilimler Araştırmalarında İstatistik,* Dar Al-Fikr Yayıncılık ve Dağıtım, Amman, Ürdün.

Ouzaid, Najia (2002). *Şiddet Travması Yaşayan Çocuklar Bağlamında Psikolojik Teşvikin Psikososyal Uyum Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Cezayir Üniversitesi.

Özen, Ş.; Antar, S.; Özkan, M. vd. (2004). *Çocukluk Çağı Travmalarının Umutsuzluk ve Depresif Duygu Durum Üzerine Etkisinin Son Sınıf Üniversite Öğrencilerinde İncelenmesi,* 40. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Türk Psikiyatri Derneği Yayınları, 316-9.

Özkan, G. (2017). *Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme,* Jürili Makale Hacettepe Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 7(1), s. 533–564.

Rajeh, Ahmed Azza (1972). *Psikolojinin Kökenleri,* Arap Kitap Evi, Kahire, Mısır.

Reva, B; Akpınar, Sibel Küçükoğlu, Serap, E; Apay, Nuray Karaca, ve Aslı Balcı. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Toplumsal Cinsiyet Algıları, Şiddet Eğilimleri Ve Şiddetle Karşılaşma Durumları,* Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 62, Haziran 2019, 409-430.

Sabira, Mohammed Ali ve Eşref, Muhammed Abdul Ghani Shreit (2004). *Ruh Sağlığı ve Psikolojik Uyumluluk*, Üniversite Bilgi Evi, İskenderiye, Mısır.

Saleh, Hassan Al-Dahiri (2008). *Psikolojik Uyumun Temelleri*, Safaa Yayın ve Dağıtım Evi, Amman, Ürdün.

Salem, Yusra Süleyman (1989). *Mısır'daki suçluların psikososyal uyumu ile ilgili faktörlerin incelenmesi*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çocuk Vakfı, Ain Al Shams Üniversitesi, Kahire, Mısır.

Samuray, Haşim Jassim (1988). *Psikolojiye Giriş*, Yeni Doğu Kütüphanesi, Bağdat, Irak.

Sayyid, Khairallah (1990). *Psikoloji ve Eğitim Araştırmaları*, Arap Rönesans Matbaacılık, Yayın ve Dağıtım Evi, Kahire, Mısır.

Sears. D. ve Diğerleri (1985). *Social Psychology*, Prentice-Hall edition, London.

Selahaddin, Ahmed (2007). *Psikososyal Yabancılaşma ve Psikososyal Uyumla İlişkisi*, Madbouli Kütüphanesi, Kahire, Mısır.

Shahata, Mohammed (2013). *Kişisel Psikoloji*, Dar Al-Meysara, Amman, Ürdün.

Shara, S. (1983). *Üçüncü sınıf hazırlık öğrencilerinde ebeveynlerin çocuklarını yönlendirmeye ilgileri ve okul ve okul materyallerine karşı tutumlarının incelenmesi*, Ürdün.

Strebel, B., Obladen, M., Lehmann, E., & Gaebel, W. (2000). *Attitude of medical students to psychiatry*, A study with the German translated, expanded version of the ATP-30. Nervenarzt, 71(3), 205-212.

Suhair, Kamel Ahmed (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Rehberlik*, İskenderiye Kitap Merkezi, Kahire, Mısır.

Şentürk, B.; Ünnü, N. A.; Kesken, J. (2017). *İş Yaşamında Toplumsal Cinsiyetin Etkisi: Türkiye Üniversiteleri Örneği*, International Journal of Economic and Administrative Studies, (16. UİK Özel Sayısı):865-878 ISSN 1307- 9832.

Ünal F, Tarhan S, Çürükvelioğlu E. K., (2017). *Toplumsal Cinsiyet Algısını Yordamada Cinsiyet, Sınıf, Bölüm ve Toplumsal Cinsiyet Oluşumunun Rolü*, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), s. 227-236.

Yi, Sh., & Tidvell, R. (2005). *Adult Korean Americans: their attitudes toward seeking professional counseling services,* Community Mental Health Journal, 41(5),

571-580.

Zahrani, Abdul Rahman Derbash (2000). *Öğrencilerin psikoloji çalışmalarına yönelik eğilimleri ve bazı kişilik özellikleriyle ilişkisi*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Umm Al-Qura Üniversitesi, Suudi Arabistan.

Zeller, R. A. & Carmines, E. G. (1980): *Measurement in the social sciences, the Lilbtweer theory and data*, Cambridge, London.

Zine El Abidine Darwish (1999). *Sosyal Psikoloji ve Uygulamaları*, Arap Düşünce Evi, Mısır.

EKLER

Ek 1: Jüri Görüş Anketi - Öğrenci Tutumları Anketi

Sayın Profesör.....

Araştırmacı araştırmasını (Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumları ve Psikososyal Uyumla İlişkisi) başlığıyla yürütecektir. Araştırmanın gereklilikleri; araştırmacının (Alport) tanımını benimsediği, deneyim yoluyla düzenlenen ve bireylerin durumlara ve bununla ilgili konulara verdiği tepkilerde dinamik veya yönlendirilmiş bir şekilde etkilenen zihinsel ve sinirsel hazır olma durumunun olduğu bir anket oluşturmayı gerektirmektedir. Anket üç boyut içermektedir. Bunlar:

1- Bilişsel boyut**.**

2- Tepkisel boyut .

3- Davranışsal boyut**.**

Anketin alternatiflerinin (evet, bazen, hayır) olduğu bilinmelidir. Araştırmacının, bilimsel tecrübeleriniz ışığında, anketin maddelerini görüşleriniz ve bilimsel gözlemleriniz ile aşağıdaki açılardan aydınlatmak istediği dikkate alınmalıdır:

1- Anket maddelerinin gerekli davranış için geçerliliği.

2- Ankette kullanılan alternatiflerin uygunluğu.

3- Anket için ek maddeler önerme lütfunda bulunmanız.

Saygılarımla

Ek 2: Jüri Görüş Anketi - Psikososyal Uyum Anketi

Sayın Profesör.....

Araştırmacı araştırmasını (Öğrencilerin Lisans Eğitimine Yönelik Tutumları ve Psikososyal Uyumla İlişkisi) başlığıyla yürütecektir. Araştırmanın gereklilikleri, üç boyutu içeren bir psikososyal uyum anketi oluşturmayı gerektirmektedir. Bunlar:

1- Sosyal Boyut.

2- Biyolojik Boyut.

3- Psikolojik Boyut.

Anketin alternatiflerinin (her zaman, çoğu zaman, bazen, nadiren, hiç) olduğu bilinmelidir. Araştırmacının, bilimsel tecrübeleriniz ışığında, anketin maddelerini görüşleriniz ve bilimsel gözlemleriniz ile aşağıdaki açılardan aydınlatmak istediği dikkate alınmalıdır:

1- Anket maddelerinin gerekli davranış için geçerliliği.

2- Ankette kullanılan alternatiflerin uygunluğu.

3- Anket için ek maddeler önerme lütfunda bulunmanız.

Saygılarımla

Ek 3: Jüri İsimleri Tablosu

S	Jüri ismi	Branş	Üniversite
1	Prof. Dr. İhsan Ulvi Nasır	Ölçme ve Değerlendirme	Bağdat Üniversitesi / İbnü'l-Heysem Eğitim Fakültesi
2	Prof. Dr. Fadıl Cabbar Cevdet	Eğitim Psikolojisi	Bağdat Üniversitesi / İbnü'l-Heysem Eğitim Fakültesi
3	Prof. Dr. İsmail İbrahim Ali	Eğitim Psikolojisi	Bağdat Üniversitesi / İbnü'l-Heysem Eğitim Fakültesi
4	Doç. Dr. Hanan Cuma Abdullah	Eğitim Psikolojisi	El-Mustansıriyya Üniversitesi / Temel Eğitim Fakültesi
5	Doç. Dr. Rahim Hemli Muâric	Psikolojik Rehberlik	Bağdat Üniversitesi / İbn Rüşd Eğitim Fakültesi
6	Prof. Dr. Adnan Mahmud Abbas	Psikolojik Rehberlik	Diyala Üniversitesi / Eğitim Fakültesi
7	Prof. Dr. Galib Muhammed Reşit	Eğitim Psikolojisi	El-Mustansıriyya Üniversitesi / Temel Eğitim Fakültesi
8	Prof. Dr. Leys Muhammed Ayyaş	Eğitim Psikolojisi	Bağdat Üniversitesi / İbnü'l-Heysem Eğitim Fakültesi
9	Prof. Dr. Mahmud Şakir Abdülrazzak	Eğitim Psikolojisi	El-Mustansıriyya Üniversitesi / Eğitim Fakültesi
10	Prof. Dr. Muhammed Suud El Şemmerî	Eğitim Psikolojisi	El-Mustansıriyya Üniversitesi / Eğitim Fakültesi

Ek 4: Öğrenci Anketi - Öğrenci Tutumları Anketi

Lisans Üstü Eğitim / Yüksek Lisans

Sevgili öğrenci arkadaşlarım

Elinizde lisans eğitimine yönelik tutumunuzu ifade edecek maddeler bulunmaktadır. Her maddeyi dikkatlice okumanızı rica ederiz. Sonrasında ilgili maddede görüşünüzü ifade eden uygun seçeneğin altına (√) işaretini koyunuz. Doğru ya da yanlış cevap olmadığı unutulmamalıdır. Doğru cevap sizin bakış açınızı doğru bir şekilde ifade etmenizdir. Lütfen hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız. Cevabınız sadece bilimsel araştırma amaçlı kullanıldığı için kimse tarafından görülmeyecektir.

Saygılarımla

Cinsiyet	**Erkek**	**Kadın**
Akademik Branş	**Fen Bilimleri**	**Beşeri Bilimler**

Yüksek lisans öğrencisi SURA MOHAMMED SAJET

No	Madde	Evet	Bazen	Hayır
1	Üniversite hayatının ne demek olduğunu biliyorum			
2	Fakültedeyken kendimi güvende hissediyorum			
3	Fakülte bünyesindeki gönüllü çalışmalara katılıyorum			
4	Fakülte bölümlerini biliyorum			
5	Üniversite öğrencisi olma sorumluluğunu hissediyorum			
6	Üniversiteye adapte olmakta zorlanıyorum			
7	Branşımın önemini biliyorum			
8	Üniversitede ortamında bulunmaktan mutluyum			
9	Karşı cinse olan duygularımı ifade etmekte tereddüt ediyorum			
10	Okuduğum dersler hakkında bilgi sahibiyim			
11	Fakülte, öğrenci kişiliğinin gelişimine katkıda bulunur			
12	Fakülte içinde korku ve endişe hissediyorum			
13	Mezuniyetten sonra çalışacağım iş alanını biliyorum			
14	Fakülte gönüllü çalışma duygusunu geliştirir			
15	Sorunlarıma çözüm bulamıyorum			
16	Bölümün talep ettiği çalışmalara katılıyorum			
17	Fakülte öğrencilerin arzularını ve hedeflerini gerçekleştirir			
18	Fakülte içindeki kalabalık ortamdan sıkılıyorum			
19	Fakültedeyken kendimi mutlu hissediyorum			
20	Fakültedeyken kendimi güvende hissediyorum			
21	Öğrencilerin bakımına maddi ve manevi katkıda bulunuyorum			
22	Çalışmalarımı engelleyen koşulların üstesinden gelmekte zorlanıyorum			
23	Fakültede kendimi ifade edebiliyorum			
24	Sınıf arkadaşlarıma yardım ediyorum			
25	Fakültedeyken sıkılıyorum			
26	Fakülteye devamın zaman kaybı olduğuna inanıyorum			
27	Bilimsel faliyetlerde arkadaşlarıma iştirak ediyorum			
28	Dekanlık tarafından yayınlanan tüm talimatlara uyuyorum			
29	Okulu bırakıp işe gitmeyi tercih ederim			
30	Fakültenin düzenlediği yaz etkinliklerine katılıyorum			
31	Branşımı seviyorum			
32	Fakültedeyken endişeleniyorum			
33	Sanat sergilerine katkıda bulunuyorum			
34	Bölümün talep ettiği çalışmalara katılmaktan kaçınıyorum			
35	Fakülte başkalarıyla duygusal paylaşımı gerçekleştirir			
36	Fakülte tarafından düzenlenen spor müsabakalarına katılıyorum			
37	Okula devam etmenin boş zamanı olumlu bir şekilde doldurmanın bir yolu olduğunu hissediyorum			

Ek 5: Öğrenci Anketi - Psikososyal Uyum Anketi

Lisans Üstü Eğitim / Yüksek Lisans

Sevgili öğrenci arkadaşlarım

Elinizde lisans eğitimine yönelik tutumunuzu ifade edecek maddeler bulunmaktadır. Her maddeyi dikkatlice okumanızı rica ederiz. Sonrasında ilgili maddede görüşünüzü ifade eden uygun seçeneğin altına (√) işaretini koyunuz. Doğru ya da yanlış cevap olmadığı unutulmamalıdır. Doğru cevap sizin bakış açınızı doğru bir şekilde ifade etmenizdir. Lütfen hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız. Cevabınız sadece bilimsel araştırma amaçlı kullanıldığı için kimse tarafından görülmeyecektir.

Saygılarımla

Cinsiyet	**Erkek**	**Kadın**
Akademik Branş	**Fen Bilimleri**	**Beşeri Bilimler**

Yüksek lisans öğrencisi SURA MOHAMMED SAJET

No	Madde	**Her Zaman**	**Çoğu Zaman**	**Baz en**	**Nadi ren**	**Hiç**
1	Zaman zaman baş ağrısı ya da mide bulantısı hissediyorum					
2	Kendime güvenim yüksek					
3	Başkaları karşısında konuşabilme yeteneğim var					
4	Çoğu zaman aktif ve canlıyım					
5	Geleceğim hakkında iyimserim					
6	Başkalarının önünde iyi görünmeye çalışıyorum.					
7	Birçok beceri ve yeteneğim var					
8	Başkalarının dikkatini çekebilme yeteneğim var					
9	Başkalarını eleştirmeyi kabul ediyorum					
10	Kendimi güçlü ve sağlıklı hissediyorum					
11	Ruh hali değişimlerinden muzdaribim					
12	Bir problemin çözümünde arkadaşlarımla birlikte olduğumda kendimi rahat hissediyorum					
13	Dış görünüşümden memnunum					
14	Karar alma yeteneğimi zayıf hissediyorum					
15	Bekar kadınlarla tanışmaktan kaçınıyorum					
16	Sağlığım birçok işi aralıksız yapmama yardımcı oluyor					
17	Hayatımdan memnunum ve mutlu hissediyorum					
18	Başkalarına yardım etmek mutlu ediyor					
19	Hastalık korkusuyla sağlığıma dikkat ediyorum					
20	Başkalarının önünde duygularımı kontrol etme yeteneğim var					
21	Arkadaşlarıma bağlılık ve aidiyet hissediyorum					
22	Erken uyuduğumda rahat hissediyorum					
23	Gelecek ile ilgili korku ve endişelerim var					
24	Arkadaşlarımı üzse bile tavsiye veriyorum					
25	Sağlığımı korumak için spor yapıyorum					
26	Sorunlarıma çözüm bulma yeteneğim var					
27	Arkadaşlarımdan uzak durmayı tercih ederim					
28	Zaman zaman başımda ağrı hissediyorum					
29	Sebepsiz yere sinirleniyorum					
30	Bazı arkadaşlarımla okul rekabeti yüzünden ilişkim gergin					
31	Kendimi bıkkın ve uyuşuk hissediyorum					
32	Başkalarının karşısında duygularımı ifade etmede tereddüt yaşıyorum					

33	Açık sözlülüğüm beni arkadaşlarıma karşı utandırıyor					
34	Yemek düzensizliği sorunları yaşıyorum					
35	Tüm insanların iyi kalpli olduğunu hissediyorum					
36	Görünüşümü ve davranışlarımı belirlemede başkalarının müdahalesinden rahatsız oluyorum					
37	Kendimi zaman zaman yorgun ve sağlıksız hissediyorum					
38	Başkalarına yardım etmekten mutluluk duyarım					
39	Başkalarıyla tartışmaktan kaçınırım					
40	Konuşmada kekelemekten rahatsız oluyorum					
41	Başka bir bireyi anlayabilme yeteneğine sahibim					
42	Bir şey yapmadan önce başkalarına zarar vereceğini düşünürüm					
43	Unutkan olabiliyorum					
44	Başkalarına karşı sevgi ve sempati duyuyorum					
45	Kendi haklarıma sahip çıktığım gibi başkalarının hakkına da sahip çıkıyorum					
46	Başkalarının sevinçlerini paylaştığımda kendimi mutlu hissediyorum					
47	Zamanımın çoğunu arkadaşlarımla geçirmeyi seviyorum					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	SURA MOHAMMED SACHIT
Soyadı	AL-OGAILI
Doğum Yeri ve Tarihi	30.08.1983 / Bağdat şehri
Doğduğu ülke	IRAK
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	El-Mustansıriyya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Diller	Arapça / Türkçe / English
İletişim	
Orcid	0000-0002-8972-0615
E-Posta Adresi	surahomam5@gmail.com
Tarih	2022